יודעז, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

(שאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע — זעה זייט 3)

היינט 20 זייטען

נייעס פאלקסבלאט

№ 11 | Łódź, Piątek, 12 stycznia 1934 r. | צוועלפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ״ה טבת תרצ״ד | № 11

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל.

KINO „Zachęta" 26 זגערזשער 26

קינא „Zachęta" 26 זגערזשער 26

די גרעסטע איבערראשונג פאר אלע יודישע קינא-בעזוכער!!!

די גרעסטע פילם-סענסאציע פון אונזער צייט!

דער ערשטער 100%-יגער רעדעוודיגער און זינגענדער פילם

אינגאנצען אין דער יודישער שפראך!

געדענקט די לעצטע טעג! ● יודען! אלע ווי איינער מוזט איהר זעהען די גרעסטע ביבלישע טראגעדיע

„יוסף אין מצרים"

אין דאזיגען גיגאנטישען פילם שפילען די בעוואוסטע יודישע שוישפילער פון אמעריקא:

בעני אדלער, יוסף גרינבערג, וואלף גאלדפאדען, זיגמונט צוקערבערג, וואלף בארזעל, גערטרוד לעוויטאן, הערמאן שיעראצקי, סאביא אדלער, אידא אדלער און יוסף שווארצבערג.

אויסערן פראגראם וועט דער בעריהמטער ניו־יארקער אויבערקאנטאר ווארמאן מיט זיין גרויסען כאר זינגען „כל-נדרי" 5000 מענשען נעמען אנטייל אין דער דאזיגער הערליכער פילם-אויפפיהרונג! „יוסף אין מצרים" איז די גרעסטע דערגרייכונג אין דער פילם-קונסט! אזא פילם איז נאך נישט געווען!

לאדזער יודען! יעדערער פון אייך מוז זעהען און הערען דעם וואונדערליכען פילם וועגען יוסף און זיינע ברידער!

געדענקט! שוין די לעצטע טעג ווערט דעמאנסטרירט דער הערליכסטער-יודישער פילם!

בעמערקונג: ס'איז כדאי צו בעמערקען, דאס „זאכענטא" בעוויזט איינע פון די בעסטע אין אונזער שטאט קלאנג-פילם-מאשין. ווי דאס רעדען קומט ארויס קלאר און דייטליך, אזוי צו דער בעזוכער האט די מעגליכקייט צו הערען יעדעס ווארט. אנהויב מעגליך 4.30 ביכמ. שבת אוי זונטאג 11 פייטאג.

קינא „זאכענטא" 26 זגערזשער 26

קינא „זאכענטא" 26 זגערזשער 26

M. Przygórski

ערשטקלאסיגער דיפלאמירטער ● קירזשנער-אטעליר

פיהרט אויס אלערליי פעלץ-אויסארבייטונגען

פעלצטליכע און רעגעלע אויספירונג

● פעטריקאווער 37, טעל. 176-34

פארזיכטיג
ביים קויפען פלייש!

די קצבים:

1) שמואל קליינמאן, בענעדיקטא 12
2) דניאל לייב געלבארד, קעלבאך 10

זענען געאסר'ט דורכ'ן רבינאט און געפונען זיך אהן מנקרים און משגיחים.

מ'טאר ביי זיי נישט קויפען קיין שום פלייש אויף כשר.

ועד הרבנים לעדת לודז

ה' וארא צ"ד

פון רבינאט

די קצבים:

1) ישראל לייזעראוויץ, קילינסקי 58
2) משה סעראקי, פראנציסקאנער 26
3) אלי' לאסמאן, רושנאווסקא 7
4) שלמה יאקובאוויץ, זשגאווסקא 67

האבען גענומען אויף זיך אלע פעראנטווארטליכקייט דעם פון איסור בשר חוץ און געגען זיי ווייטער אונטער די השגחה פון לאדזער רבינאט.

ועד הרבנים בלודז.

ה' וארא צ"ד

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם חשוב'ן סעקרעטאר פון דער יודישער קהלה

ה' פנחס נאדעל

צוליב'ן טויט פון זיין

מוטער נ"ע

אין נאמען פון דער פערוואלטונג פון קליינהענדלער-פעראיין אגראדאווא 10

פרנס לייביש ראזענבערג
" גרשון וואלמאן
" משה בענדיסל

אונזער חשוב'ן פריינד

רעד. לאזאר קאהאן

צוליב'ן טויט פון זיין

פאטער

דעם טיפסטען בייליד

רעדאקציע, אדמיניסטראציע און זעצעריי פון „נייעס פאלקסבלאט"

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון אונזער אונפערגעסליכען מיטגליד

נ"ע לייזער טערקעלטויב

פאדערן מיר אויף אלע אונזערע מיטגלידער צו בעטייליגען זיך אין דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט, פרייטאג 12 בייטאג פון טרויער הויז פאלודניאווא 15, כדי אפצוגעבען דעם פערשטארבענעם דעם לעצטען כבוד.

די פערוואלטונג פון מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין, נאווראטקא 12.

מיין פריינד

פנחס באדעל

צוליב'ן טויט פון זיין

מוטער נ"ע

דריק איך אויס מיין טיפסטען מיטלייד

עזריאל גאלדשטיין.

אין טיפען טרויער טיילען מיר מיט אלע מאגאזין-שניידער-מייסטער, אז נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אונזער לאנג־יעהריגער און זעהר געאכטעטער פערוואלטונגס-מיטגליד

נ"ע לייזער טערקעלטויב

איז עלטער פון 41 יאהר.

צו דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט פרייטאג, דעם 12-טן יאנואר 1934, 12 אזייגער בייטאג פון טרויער-הויז פאלודניאווא 15, ווערן אלע מיטגלידער אויפגעפאדערט צו קומען, כדי אפצוגעבען דעם פערשטארבענעם דעם לעצטען כבוד.

די פערוואלטונג

פון דאמען-מאגאזין-שניידער-מייסטער

אין לאדז, פאמארסקא 53.

181

בעקאנטמאכונג
וויכטיג פאר מחותנים!!!
דער נייער
קאנצערט-זאל
פיאטרקאווסקא 3,
טעל. 226-24
צו פערדינגען צו קאנקורענץ-פרייזען
כמעט בחנם!
דער זאל איז יעצט פריש רעמאנטירט קומט און איבערצייגט אייך!

סטארשי פעלדשער
A. Neumark
האט זיך איבערגעצויגען אויף
28 פאלודניאווא 28
טעלעפאן 163-46
נעמט אן פון 10-8.30 פריה און 2-4 נ.מ.
פאר אונבעמיטעלטע ל עסטניצע-פרייזען בעווארען.

Dr. med.
Z. Datyner
אורלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 3-2 און פון 6-8 אוו.

אנאנסען אין „נייעס פאלקסבלאט"
האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

צי ווילט איהר זיין צופרידען פון אייערע שיך?
דאס וועט איהר דערגרייכען, קויפענדיג נאר אין דעם ניי-ערעפענטען **שיך-מאגאזין** א. פ.
„ELEGANCKOBUW"
אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון בעקאנטען פאכמאן און מאדעליסט **A. WYROBEK**
7 זאוואדזקא 7
מיר עמפפעהלען **הערען- און דאמען-שיך** פון אייגענער אויסארבייטונג פון די נייעסטע פאסאנען צו די נידריגסטע פרייזען.
בעמערקונג: א ניי געוועלב, נייע מאדעלען.

דאס ארטאדאקסישע גימנאזיום
„בית-אולפנא"
פיעטריקאווער 111, טעל. 176-46
איז מודיע, אז אויפ'ן 2-טען האלב-יאהר ווערען אנגענומען שילער אין אלע קלאסען. פאר די שילער, וועלכע זענען נישט פארבערייט אין די יודישע למודים, זענען איינגעארדענט ספעציעלע אווענד-קורסען פאר אלע יודישע למודים פון עברי ביז תלמוד.
די עקזאמענס הויבען זיך אן דעם 16 סטיטשען 1934 ג' פ' בא כ"ט טבת. די קאנצעלאריע איז אפען אין די צייט פון פעריען פון 1 סטיטשען זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג פון 10 ביז 1 פארמיטאג.
די דירעקציע און די פערוואלטונג.

ביליג און גוט!
די זייט 32 יאהר עקזיסטירענדיגע **קאנטא-ביכער-פאבריק** פון **ס. מאשענבערג** יעצט אינטער דער פירמע
„KSIĘGA"
פיעטריקאווער 45 — Piotrkowska 45
עמפפעהלט פאר'ן יאהר 1934 די בעסטע **בוכהאלטעריע-ביכער** אין גרויסען אויסוואהל צו **פאבריקס-פרייזען.**
25% ביליגער 25%

אונזער ליבען ברודער און שוועגערין
אלתר און שרה רייך
צום געבורט פון זייער ערשטען
זוהנ'עלע
ווינשען מיר זיי א גרינגע דערציהונג.
ברודער, שוועסטער, שוועגעריז און שוואגער.

אויפפאדערונג!
דערמיט פאדערן מיר אויף דעם ה'
ישראל ראזען, גדאנסקא 64
וועלכער וואוינט ביי אונז אין הויז און איז שולדיג 1400 זל. פאר דירה-געלד, ער זאל ביז דעם 17. יאנואר 1934 פרייוויליג ריינמאכען די וואוינונג מיט'ן געוועלב. מיר זענען איהם גרייט צו שענקען דעם גאנצען חוב. אין נעגענפאל, וועלען מיר זיין געצוואונגען אויסציהיען די עקסמיטיע.
ברידער פראוויזאר. 126

זאל גאנץ לאדז וויסען
אז דעם גרעסטען אויסוואהל פון
מעבעל
— ווי: —
שלאפצימער, עסצימער, גאבינעטען
ווי אויך ענצעלנע געגענשטענדע בעקומט מען נאר ביי דער איבעראל בעוואוסטער פירמע
ח. לאזניק
לאדז, גדאנסקא 44, טעל. 162-56.

צום קארנאוואל!
די לעצטע שיך-מאדעלען
עמפפעהלט
A. Ogórek
ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

שפארען געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטע קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער. אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

זשארובקעס
פערקויפען מיר צו רעוועלאציאנס-נידריגע פרייזען ביז צום אברופען:
פון 5 — 25	וואט	80 גר.
40	"	90 "
60	"	1.30 זל.

„REGON" Spółdz. z ogr. odp.
ul SIENKIEWICZA 25, tel. 184-51
פ'בעט אונזערע כ' אב עהמער צו ווענדען זיך מיט בעשטעלונגען דירעקט אין דער פאבריק שענקעוויטשא 25, טעל. 184-51

נעמט אן מיינע שענסטע האר-ציגסטע ברכות, פריינד
באריס סעגאל
זאפיע וויטאנסקא
אויף אייער נייעם לעבענס-וועג.
מ. ל. שאפירא.

30% ביליגער ווי איבעראל
בעקומט איהר אלערליי **הערען און דאמען-שטאפען** צום הערבסט און ווינטער-סעזאן
אויף אנציגער און פאלטענס
די לעצטע נייהייטען, נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39 —:— פראנט, II שטאק.
קומט און איבערציינגט אייך!
הורט! דעטייל!

מאטארען עלעק-טרישע
נייע און געניצטע צו נידריגסטע פרייזען רעפעראטור-ווערקשטעלן. איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען, עלעקטרישע אינסטאלאציעס פון קראפט, ליכט און סיגנאליזאציעס פיהרט אויס
Przedsiębiorstwo Inżynieryjno Elektro-mechaniczne
MAURYCY RAK
Zawadzka 12 tel.214-11 i 243 66

בעקאנטמאכונג.
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז דער פעראיין פון זדונסקא-וואליער אין לאדז האט זיך די וואך איבערגעצויגען אין אייגענעם לאקאל
פירסדסקיעגא 50
און אי"ה מארגען, שבת, פרשת וארא ווערט געדאווענט.
מיר בעטען אלע חברים און סימפאטיקער אונז צו בעזוכען.
בעמערקונג: די פייערליכע ערעפענונג, וואס קומט פאר ביי אונז אין קורצען, וועלען מיר פערעפענטליכען אין דער צייטונג.
די פערוואלטונג.

שטיטלעך צו בעקומען **קערש, סקווערא 15**

גענונט איז אנ'אוצר
Primeros PREZERWATYWY
איז די גאראנטיע פארן געזונט

ווילכטיג פאר דער לאדזער בעפעלקערונג
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז איז ערעפענט געווארען דאס
אמבולאטאריום
ביים פעראיין **„עזרת עניים"**
נארלודסקא 8, טעל. 153-99
וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן ארט פון 9 פריה ביז 7 אוו. שיקט ארויס דאקטוירים - ספעציאליסטען מיט וויזיטען אהיים
ווי אויך **דענטיסטישע הילף**
וששפשיקעס און דער אמבולאטאריע און אויסער דער אמבולאטאריע פאר א מינימאלען אבצאהל נעהמט אויך אן געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אפצאה-לונגען. **די פערוואלטונג.**

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. פון
A.FORSZANSKI
Piotrkowska 101
tel. 210-76
נעהמט אן פון 1-2 און פון 5-7 אוונט
אפעראציעס, אפאטרונקעס, קווארץ, דיאטערמיע א. ז. וו.
לעטשניצע - פרייזען.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—1 טימאג און פון 5—9 אוונט.
זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר ארבייטסלאוע לעטשניצע-פרייזען

פאר גארד,
בײזשוטעריע
און לאמבארד- קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזדאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B.Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיג אויגען - קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונד.

כירורגישער קאבינעט
D. med
J. Szreiber
נעפינט זיך יעצט אויף
Narutowicza 9 tel. 122-95
אפעראציעס, אפאטרונקעס, הילס ושילאקעס א.ש.וו.
נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8.30 אונט
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. I. Gajst
האט זיך איבערגעצויגען אויף
זגערזשער 40, טעל. 119-45
נעמט אן פון 10 ביז 11 און פון 5-6 אוו.

כירורגישער קאבינעט
Dra med.
M.Kantor
איז געווארען איבערגעטראגען אויף זשעלאנא 5
טעל. 112-22
נעהמט אן פון 1-3 און פון 6-8 אוו.
לעטשניצע-פרייזען.

אויערען, נאז און האלז-קליניק
מיט בעטען פון **Dr.**
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיג קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 11-2 און פון 5-8 אוונט.

די לעצטע טעג
אויף פיעטריקאווער 59
געוו. „Rogów"
פון גרעסטען אנאטאמיש-פאטאלאגישען
מוזעאום
וואס בעזיצט 6 אפטיילונגען, איבער 1000 עקספאנאטען, זעלטענע נאטור-ערשיינונגען פון דער וועלט ווי: צוויי צוזאמענגעוואקסענע קינדער (Sjami) א ציקלאפ מיט איין אויג, א קינד מיט 2 פנימ'ער א. ז. וו.
אפען טעגליך פון 11 פריה ביז 11 אוו.
איינטריט נאר 50 גר.
פאר קינדער-25 גר.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9 - 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט **שטענדיגע בעטען**
עס ארדינירען די דאקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

Dr.
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראזו-קראנקהייטען
וואוינט יעצט **פיעטריקאווער 145**
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה, 3-4, 8-9 אוו.

Lek.-Dent.
L. GECOWOWA
ZIELONA 3, tel. 131-91, I p. fr.
(aw. Lecznica „Vita")
przyjm. od 11-1 i 3-8 w.

אמעריקאנער סענאט און פרעז. רוזוועלט רעאגירן אויף דער אונטערדריקונג פון יודען אין דייטשלאנד

נ י ו - י א ר ק, 11 (יט"א טעלעגראפיש) דער סענאט האט אנגענומען א רעזאלוציע אין וועלכער פרעזידענט רוזוועלט ווערט בעאויפטראגט איבערצוגעבן דער דייטשער רעגירונג אנ׳ע קלערונג וועגען די געפיהלען פון ווערהעט, וואס האט ערוועקט אין אמעריקאנישען פאלק צוליב די אונטערדריקונגען פון די יודען אין דייטשלאנד. דער פרעזידענט רוזוועלט ווערט בעבעטען אויסצודריקן די האפנונג פון אמעריקאנישען פאלק, אז די דייטשע רעגירונג וועט ענדערען די אנטיסעמיטישע פאליטיק און צוריקשטעלען די יודען אין דייטשלאנד זייער בירגערליכע רעכט.

אראבער גרייטען זיך צו דער דעמאנסטראציע דעם 16. יאנואר

י ר ו ש ל י ם, 11 (יט"א טעלעגראפיש) די אראבישע עקזעקוטיווע האט אפגעהאלטען א פלענאר-זיצונג וועגען מארשרוט אין דער דעמאנסטראציע, וועלכע וועט פארקומען דעם 16. ד. ח. אין ירושלים. די דעמאנסטראציע וועט פארקומען נאר אין דער אלטשטאט. די אראבישע בעפעלקערונג ווערט גערופען זיך צו בעטייליגען אין דער דעמאנסטראציע.

י ר ו ש ל י ם, 11 (ספ. טעל.) די מאכט האט ארויסגעלאזען אנ׳אויפפאדערונג צו דער בעפעלקערונג מיט דער ווארנונג, אז עס וועלען נישט טאלערירט ווערען קיין שום מאניפעסטאציעס, אהן דער ערלויבניש פון דער מאכט.

140 נאצישע באמבעס-אטענטאטען אין וויען

ו י ע ן, 11 (יט"א טעלעגראפיש) די רעגירונג האט פערעפענטליכט א קאמוניקאט, אז זייט ניי-יאהר איז אין עסטרייך אויסגעפיהרט געווארען 140 באמבען-אטענטאטען. אין דעם קאמוניקאט ערקלערט די רעגירו..., אז זי וועט אננעמען אלע מעגליכע מיטלען אויסצורוטן דעם טעראר.

איפגעריסענע פעטארדעס אין וויען

ו י ע ן 11 (ספ. טעל.) היינט אין אווענד האבען אין פערשידענע שטאדט-טיילען אויפגעריסען פעטארדעס. א פאליצי - אינספעקטאר און א פאליציאנט זענען פערוואונדעט געווארען. אין צוזאמענהאנג דערמיט זענען איינינע אנגעזעהענע אנפיהרער פון די נאציאנאל-סאציאליסטען אפגעשיקט געווארען אין שטראף-לאגער.

נעכטען אין 4-טען ציהונגס-טאג פון דער 4-טער קלאס 28-טע מלוכה-לאטעריע איז ווידער געפאלען א גרויס געווינס

5.000 זל. אויף נומער 136222

ווי אויך אנדערע געווינסען אין דער גליקליכסטער קאלעקטור פון

I. H. LITTMAN

לאדז, 32 פיעטריקאווער 32, טעל. 144-72

בעמערקונג: ס'איז כדאי צו דערמאהנען, אז אין מיין קאלעקטור איז ביי דער 3-טער קלאס פון דער איצטיגער 28-ער מלוכה-לאטעריע געפאלען דאס גרעסטע געווינס אין פוילען

300.000 זל. אויף נומער 26014

גליקליכע לאזען זענען נאך צו בעקומען.
מיר צאהלען אויס זעמטליכע געווינסען אין פוילישען אויס סטאוועס.

דאס גרעסטע געווינס פון דער נעכטיגער ציהונג פון דער 4-טער קלאס

15.000 זל. אויף № 150431

איז ווידער ווי געוועהנליך געפאלען ביי אונז!

כ. יאטקא

פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע
4-טע קלאס — 4-טער טאג

Zł. 15.000 — Nr. 150431, 153707.
Zł. 10,000 — Nr. 9942 75215 94892
Zł. 5.000 — Nr. 50060 80642 136222 151681.
Zł. 2.000 — Nr. 9117 25101 23756 35836 50135 70522 135957 145307 146394 147405 163309.
1.000 zł. — Nr. 3401, 4940, 5306, 6016 6277, 5680, 9418, 9688, 10746, 11345, 16077, 17570, 18695, 23567, 23733, 39750 50415, 52607, 51597, 52769, 58625, 68169 76590, 79649, 81988, 88153, 86286, 89323 88615, 100581, 100655, 101591, 115369, 120538, 126914, 144211, 147727, 153801, 156013, 157050.

Po 200 zł. na N-ry.

71 99 124 63 205 61 704 61 818 1026 133 398 830 49 904 2238 89 391 405 761 806 3042 340 76 468 544 822 990 4053 89 133 437 555 560 69 78 93 847 922 5093 272 505 699 716 97 998 6146 207 27 59 325 660 86 812 7060 81 311 35 579 96 657 805 8023 372 638 816 910 31 9004 17 51 238 55 59 370 439 63 647 713 81 860 983 10030 139 219 859 941 51 11027 88 253 96 421 606 30 740 12155 425 575 636 40 73 97 13017 148 82 369 78 446 50 933 14038 50 51 156 61 210 58 316 549 827 57 15204 369 424 536 620 758 900 16206 62 333 35 416 525 723 81 927 17081 124 229 54 358 467 71 532 727 72 77 926 18250 312 502 675 729 60 822 19166 404 560 748 57 878 949 20220 66 319 499 746 70 74 947 21078 121 44 82 243 327 50 570 668 96 797 867 22049 75 97 188 244 60 85 435 567 826 916 23012 61 63 228 74 326 504 630 96 754 77 844 915 44 24014 27 219 314 60 407 715 864 91 25021 181 263 307 50 418 629 703 85 808 47 73 925 26023 108 12 24 45 277 335 73 83 427 504 600 45 62 741 880 998 27035 62 162 212 332 50 76 462 559 990 28304 73 467 825 923 29180 98 227 36 531 610 30040 84 139 70 253 62 70 73 536 563 736 50 81 016 73 31020 123 29 46 58 99 315 68 512 30 47 614 74 716858 900 48 98 32155 210 477 506 61 797 827 900 33073 123 65 262 77 308 57 420 525 732 87 935 65 79 34011 48 64 123 378 417 58 534 872 979 35166 211 65 82 385 591 611 813 22 917 18 37 36104 49 234 597 789 800 84 985 37033 141 49 335 420 534 84 650 93 771 828.

38003 123 423 25 92 543 626 75 95 828 39 97 967 39019 75 118 84 286 342 79 449 561 866 70 40438 59 534 802 88 41170 487 568 642 833 57 84 908 42134 422 26 57 95 543 745 53 958 43156 87 395 574 675 732 43 44186 220 315 52 539 68 731 41 996 45159 214 492 553 664 748 56 927 46719 49 926 47012 177 229 602 729 843 44 46 904 48048 77 245 66 353 499 595 674 783 88 849 80 49343 51 444 46 686 838 901 45 50029 87 230 383 440 43 50 92 97 628 77771 866 900 51033 56 59 73 149 302 14 413 93 528 37 603 56 62 701 811 907 11 13 52199 241 70 88 454 93 566 637 89 725 40 53140 68 397 676 96 701 05 54090 246 436 58 605 51 715 72 861 920 32 55072 144 267 86 97 365 405 544 603 48 716 876 925 29 56169 328 93 439 95 525 622 23 74 57101 43 291 72 301 80 446 586 87 605 25 47 835 983 58084 130 96 245 92 306 27 61 77 424 57 84 537 209 782 939 59050 286 353 756 68 828 36 45 63 91 917 60040 95 139 211 26 316 58 438 607 59 61128 77 216 55 343 468 780 858 961 71 93 62352 481 59 15 841 82 922 88 63044 115 249 430 578 633 69 82 816 913 57 64265 460 543 723 915 33 65009 325 475 77 507 08 618 71 734 98 823 47 76 988 66019 223 413 36 555 67 80 707 95 816 947 67041 73 107 14 361 787 920 73 68195 246 735 52 854 906 39 69131 78 215 84 534 64 827 924 53 70033 86 135 82 348 49 580 646 90 834 71052 192 206 75 358 483 539 56 785 864 71 958 72071 317 586 629 61 713 831 73152 214 93 361 483 507 45 62 614 45 52 57 753 80 839 81 914 74072 148 53 92 442555 53 76 86 745 931 75306 64 445 606 21 843 53 996.

76072 112 22 327 94 478 535 92 829 70 77108 261 409 53 507 38 53 605 45 706 61 68 72 912 94 78024 117 94 290 98 383 716 18 930 79037 59 125 36 273 89 336 411 850 80341 91 447 737 882 81058 397 493 623 763 82029 118 472 83 539 67 737 900 47 95 83061 157 78 515 625 40 75 964 84048 308 629 885 953 79 85103 55 63 210 55 452 621 727 86045 113 147 49 489 871 87035 494 598 643 780 824 90 948 88219 89 600 707 803 991 89000 235 397 451 520 44 700 33 899 90031 89 165 670 983 85 91042 173 206 469 748 661 76 736 70 77 87 809 84 92013 73 78 99 223 304 52 669 724 90 904 61 82 93113 14 244 302 79 626 730 58 823 65 67 960 94027 61 117 92 303 86 469 515 94 608 22 66 730 868 926 32 35 41 95022 35 76 276 321 77 420 53 90 539 52 62 664 96115 82 374 95 525 55 738 835 924 97163 95 211 309 11 33 631 34 84 748 913 23 92 98025 179 207 82 334 86 659 883 99048 52 180 99 219 304 8 45 561 657 740 47 49 85 88 882 100130 31 211 336 49 436 785 814 46 72 95 941 101031 129 33 44 49 241 84 414 72 557 767 102099 127 230 432 36 580 683 797 908 75 103092 209 61 89 332 58 556 676 88 748 63 104013 100 82 328 479 82 91 566 628 756 75 894 105036 152 213 339 500 41 75 710 838 106426 801 42 980 107101 85 338 416 72 781 953 108119 78 749 941 47 109118 452 63 610 725 820 80 958 78 110098 116 269 308 451 532 694 829 111102 66 425 825 36 46 112012 16 52 109 272 422 30 625 792 833 971 72 113011 42 269 72 86 462 634 58 761 70 824 987

114132 290 379 498 521 612 869 115001 31 233 582 681 792 851 901 37 160050 239 304 83 410 652 85 1170552 232 34 37 422 40 541 711 991 118090 196 257 92 95 326 471 510 600 43 739 872 925 119131 57 76 29 364 97 461 71 545 640 863 73 994 120178 384 569 618 865 983 121017 152 230 331 37 505 617 18 61 786 894 122056 90 121 316 58 759 88 812 916 74 123007 129 249 355 434 659 744 907 22 124028 211 78 399 405 51 79 91 506 665 882 125029 165 84 86 305 21 80 472 534 683 831 49 126011 74 115 228 361 93 762 985 127074 78 82 165 226 374 605 39 66 72 98 753 828 128183 241 77 455 582 652 93 926 129038 212 74 547 660 792 870 957 67 130016 71 200 28 370 76 444 582 795 93 131148 69 210 84 496 641 934 132058 137 207 25 98 345 620 714 845 927 133207 383 584 682 704 134204 362 585 711 869 135019 185 227 310 23 415 21 97 535 664 903 136045 48 134 61 82 203 27 305 459 509 89 667 71 794 137093 181 219 355 82 452 531 50 57 667 91 941 138556 756 853 952 139009 49 448 581 921 28 40 50 140228 419 632 33 83 738 842 941 114028 67 87 347 99 583 609 55 748 83 840 124103 361 641 60 73 742 801 143003 12 113 231 76 447 665 769 968 144112 94 236 317 56 58 424 555 84 731 51 822 145005 43 133 69 277 356 659 86 743 69 862 84 900 146094 250 51 312 25 457 84 583 628 70 713 58 82 815 57 83 949 63 147015 151 233 92 497 99 538 773 86 907 83 148209 334 97 411 54 541 672 869 149050 126 274 311 528 48 707 65 912 150042 90 260 336 452 85 806 903 9 151013 52 54 81 115 336 462 77 85 541 668 74 76 721 853 69.

152142 84 230 342 577 487 783 153300 472 579 702 985 154109 12 267 579 642 61 714 16 819 36 63 155125 604 777 886 156049 79 249 74 355 550 759 817 997 157140 57 93 240 99 474 587 692 158022 172 80 96 339 406 37 598 640 801 159167 318 523 732 160322 437 76 660 761 161000 101 462 859 915 76 162180 215 37 405 65 66 532 98 659 77 896 163062 119 218 96 315 39 67 411 25 96 648 925 164131 433 99 529 61 83 754 860 75 944 165108 391 437 564 955 166004 125 245 540 642 733 61 820 167035 130 224 305 47 445 557 632 71 798 852 923 168025 56 170 74 232 69 371 89 438 89 832 169023 120 59 242 304 409 68 851.

CIĄGNIENIE DRUGIE.
Po 200 zł. na N-ry.

299 373 374 754 1218 80 376 432 580 740 71 2431 607 796 894 995 3121 64 258 653 4270 795 5017 121 255 62 389 444 672 704 985 6000 377 519 630 7123 371 8578 691 9186 486 730 817 10229 374 98 642 50 701 64 10935 588 12098 13262 564 643 706 872 14502 15897 15046 191 585 17062 503 18575 19176 636 786 20422 838 21183 789 945 67 22340 725 23264 90 333 65 458 502 740 24017 401 60 500 961 25085 877 929 26151 332 548 729 844 27496 505 72 644 853 28044 78 498 842 29167 220 302 522 32 76 80 820 39 47 959 36026 111 437 704 26 31628 997 32133 481 808 33000 241 798 838 34646 35124 357 432 748 36215 82 564 792 37172 454 661 856 86.

38169 77 343 436 791 39059 761 846 984 40352 603 739 94 801 41163 305 404 42002 237 342 664 43036 347 495 822 959 44994 45047 148 58 688 714 955 47598 872 990 49302 50114 801 51183 234 899 52015 172 788 53186 280 892 957 54519 699 55482 742 56025 138 369 923 57026 89 209 441 531 50 818 968 58016 113 566 634 934 96 59263 830 90 974 91 60111 18 49 244 595 665 791 840 68 948 61207 525 62155 292 395 63018 114 19 567 726 988 64040 90 141 75 814 19 65183 97 536 651 744 78 66569 698 717 928 67467 793 850 68445 69589 761 70387 71067 946 72174 280 521 34 781 73024 161 238 474 613 841 74051 321 559 617 72 776 75069 98 437 510 617 79 723.

76362 536 919 77078 291 481 541 890 78275 395 415 574 664 729 70127 236 62 64 444 80087 379 462 81697 919 82204 420 660 802 88 83042 416 780 81131 587 85623 83 86231 395 615 32 87087 237 69 336 504 727 966 88472 671 90 89048 155 304 885 926 90018 312 458 861 68 944 91160 460 67 502 15 914 31 92261 758 93469 765 94657 991 95589 90 670 931 96056 126 208 500 671 97040 379 8142 821 31 99256 378 521 100350 692 101190 398 849 69 102255 82 510 49 618 65 103699 836 931 104008 831 105372 661 802 106099 658 107150 889 972 108063 351 602 109354 538 707 836 110689 987 111294 899 112262 439 751 867 83 113093.

114162 303 29 91 647 712 839 949 115175 230 38 522 713 116593 593 863 117409 118001 446 55 547 56 835 983 119144 615 728 885 999 120509 765 832 121259 63 367 583 95 870 967 122077 161 346 643 123070 361 406 47 508 831 917 80 124378 883 125092 212 638 126160 434 60 91 754 93 847 48 127146 75 386 474 83 548 728108 10 467 129459 541 705 25 130338 41 434 598 615 27 728 834 131157 52 378 403 538 84 132840 133215 28 941 134744 135025 423 509 830 136293 571 879 137133 295 507 778 821 138267 83 480 139213 69 83 338 401 871 969 140381 476 544 650 902 141162 271 91 547 855 938 71 142055 332 690 819 75 143027 154 58 894 961 144074 249 330 145305 986 146078 120 22 294 996 147025 937 148160 89 213 374 496 609 821 149193 443 615 88 812 49 910 150096 109 365 422 896.

152313 405 723 54 850 153072 48 762 800 154058 198 247 339 553 662 99 821 944 68 155861 156324 551 702 50 812 18 157030 288 500 732 158001 614 159021 509 160050 207 74 923 161259 70 44 5 162152 254 146 541 720 932 163503 164047 188 253 493 623 894 960 165255 93 434 166366 514 918 54 168158 290 784 910 169097 426 509.

CIĄGNIENIE TRZECIE.

Zł. 10.000 — Nr. 56445,
Zł. 5000 — Nr. 21608, 50364, 103528, 124755, 124904, 145997, 153286, 159496.
Po 2000 — Nr. 9626 13173 16490 18560 20597 23283 28902 47942 53592 56817 57688 61012 63937 70817 72618 90500 107146 115600 135656 150517 163124 163461 166944
Po 1000 — Nr. 10131 10246 14473 16221 18425 23275 26582 31147 33736 35850 37244 38795 43750 48623 49717 53906 58906 58758 62168 68467 70230 71553 73581 79292 91969 91896 101046 103371 104458 106720 107122 107282 112691 114855 114954 111673 121213 122827 127906 127476 137520 141557 142105 143895 146502 150257 159577 163692 164930 166649 168601.

Po 200 zł. na N-ry.

40 206 460 91 614 944 1066 281 441 534 55 737 51 2049 159 82 231 446 801 3066 148 690 75 683 963 4041 305 402 747 941 5177 234 98 480 612 703 47 823 52 6114 452 919 7066 149 8117 146 518 9162 80 723 810 10171 813 56 900 11013 28 77 289 330 2894 945 13282 609 14220 32 547 960 15214 326 163126 574 617 26 13726 537 819 88159 230 819 19052 78 307 692 726 83 968 20133 280 389 790 926 21705 827 22013 791 23060 312 51 898 24080 285 355 471 507 741 25305 20 413 916 2615 421 624 58 78 27025 114 36 209 749 69 801 11 66 83 923 28248 65 69 333 29096 239 98 731 932 30045 304 464 649 87 31051 168 264 324 498 560 719 868 84 32131 651 723 88 979 33070 159 445 93 683 34024 123 92 779 35105 63 246 332 604 865 69 36101 280 338 486 975 95 37189 369 683 925.

38438 858 995 39174 215 397 415 98 646 962 40015 79 135 53 360 416 617 33 775 79 852 41096 178 418 615 840 923 422229 466 509 761 834 966 44088 139 742 78 858 906 83 45605 46600 96 99 47281 348 537 730 64 924 48378 424 84 606 751 49150 463 66 666 702 19 85 879 947 50022 185 304 14 412 21 53 554 638 864 934 61 51216 344 762 847 52137 263 66 403 750 932 53224 390 549 54021 677 93 895 55233 370 851 56249 751 82 896 47042 132 337 58208 27 367 74 612 59147 78 322 409 981 60191 455 525 43 621 715 35 867 61182 402 983 62214 15 34 43 596 605 765 966 63002 273 405 678 731 934 67 64054 110 13 61 212 718 852 65049 244 419 22 76 719 65 806 66039 392 507 67060 532 82 749 858 985 68017 206 86 311 57 61 714 79 871 69115 376 598 985 70032 393 442 609 71166 376 617 72267 342 607 38 708 93 73111 255 395 417 523 695 786 874 925 87 74032 203 15 42 82 994 75415 640 709 60 962.

76004 60 228 376 714 836 77054 354 448 574 679 78227 91 392 527 671 728 85 949 79007 22 178 787 80021 41 46 168 84 647 711 81055 111 38 58 420 32 656 910 82063 374 546 83272 726 46 843 926 84570 48 875 920 85653 960 69 86082 143 265 485 558 87016 247 382 414 783 86 929 93 88452 643 871 89203 42 65 456 561 627 782 801 942 90002 132 695 733 912 69 91273 361 551 95 641 706 64 803 89 922 92076 326 751 93135 476 786 813 68 904 94110 19 420 86 97 584 645 768 95021 247 401 571 682 840 96004 280 324 473 883 87 97045 318 439 869 98018 307 509 64 77 669 849 99243 563 638 927 100052 124 643 811 928 101142 254 768 834 102083 140 54 246 822 103087 221 83 783 817 51 947 76 104186 535 967 105349 691 893 954 106034 107286 372 573 686 861 108007 639 727 109082 296 443 96 523 644 804 43 95 914 110163 312 111073 124 482 112100 624 904 113331 43 632 785 809.

114364 97 502 115124 259 572 752 812 116022 119 62 70 616 64 66 888 117109 1 5565 681 88 827 88 944 118604 894 119006 76 236 340 502 16 951 90 120029 352 534 121000 379 88 496 839 122059 158 468 576 774 809 46 123138 671 910 39 124177 507 672 125614 85 875 972 126207 459 811 31 67 127000 134 77 299 553 949 128288 698 773 129175 498 560 956 130317 95 403 501 807 131502 132286 904 133432 508 680 824 134094 238 334 78 497 543 740 893 135567 136250 20 401 570 137400 645 760 954 138251 476 843 139018 231 584 663 140278 379 777 79 908 57 141125 33 559 680 918 142007 32 502 697 712 874 143193 456 504 775 873 92 144348 557 672 145341 85 982 146099 123 219 455 147062 277 492 522 806 148530 32 69 612 859 901 149082 161 474 579 701 77 82 150363 64 467 770 844 48 916 151058 72 152 265 603 711 826 66.

152163 963 153154 331 540 86 645 774 154150 323 446 152249 75 513 15 773 999 156015 983 157104 60 430 588 876 980 158043 70 103 66 329 570 765 826 159045 77 160017 266 924 66 161027 39 338 689 162167 361 909 10 163070 287 459 865 164210 567 990 165074 153 349 166590 16704 343 415 519 677 953 168164 424 82 503 611 169162 718 806 14.

ווי אזוי מען זאל העלפען אין לאדז די ליידענדע יודישע פליטים פון דייטשלאנד

פראיעקט פון „נייעם פאלקסבלאט״, וואס לאזט זיך זעהר לייכט אדורכפיהרען. — שוין צייט צו מאכען א סוף צום הונגער און נויט פון די יודישע אומגליקליכע פליטים ביי אונז אין שטאט!

צו דער דרינגענדער אויפמערקזאמקייט פון לאדזער הילף־קאמיטעט

לאדז, דער שטאלץ פון דער יודישער פילאנ־טראפיע, לאדז, וואס האט אמאל געשמ׳ט אין דער וועלט מיט איהר וואוילטאט. די שטאט, וואס פלעגט העלפען און שטיצען אריימע און געדריקטע — וואס איז געווארען פון די לאדזער יודישע פילאנטראפי־שע און וואוילטעטער, וואס האבען געהאט פער־שטענדניש פאר דער יודישער נויט. פאר די יודישע ליידען?

צי איז טאקע אונזער לאדז געווארען אן עיר־הנדחת?

מיר מיינען עס אקעגען דעם הילף־קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד: אין דער גאנצער וועלט, אין יעדען גרעסערען יודישען ישוב, זע־נען געגרינדעט געווארען הילף־קאמיטעטען פאר די צעבראכענע און רואינירטע יודען, וואס זענען אנט־לאפען פון דעם היטלעריסטישען גהינום אין יעדער גרעסערער שטאט ווערט די הילף־אקציע געפיהרט לויט די מעגליכקייטען, און וואס איז אויף דעם גע־ביט געטאן געווארען אין לאדז? ביי אונז איז אויך געגרינדעט געווארען א הילף־קאמיטעט פון די אנגעזעהענע נאמען־פערזענליכקייטען. מענשען מיט נעמען וואס רעפרעזענטירען געוויסע געזעלשאפטליכע און ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס אזוי, אז מ׳האט גע־קענט גלויבען, אז די הילף־אקציע וועט געפיהרט ווערען פלאנמעסיג, מיט א געוויסען סיסטעם.

וואס האט זיך אבער ארויסגעשטעלט? ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט גאר דער היפוך: מ׳האט די פליטים געשיקט פון קאמיטעט צו דער קהלה און פון דער קהלה צום קאמיטעט. די געוועזענע שעהנע בעלי־הבתים האבען ממש געקעמפט פאר א שיסעל זופ. און האבען די פליטים געזאדערט בעסערע בעהאנדלונג האט מען געדראהט: די הילף־אקציע וועט אינגאנצען אפגעשטעלט ווערען, און דער קא־מיטעט האט געהאלטען ווארט: די „הילף״ איז טאקע אפגעשטעלט געווארען.

מיר זענען אבער איבערציינט אז ביי א גוטען ווילען און ביי א געהעריגע אנשטרענגונג, וואלט מען בעקומען די געהעריגע מיטלען, און דאס אויף א גאר פראקטישען אופן:

דער הילף־קאמיטעט פערשטענדיגט זיך מיט דעם ביי־געשאפענעם פליטים קאמיטעט. דער קאמי־טעט ווענדעט זיך צו דער קהלה, ארויסצוגעבען א רשימה פון די שטאט־צאהלער און

ווענדעט זיך מיט אן אפעל צו דער יודישער בעפעלקערונג

וועגען דער נויט פון די 110 קרבנות פון היטלער־רעדשים וואס געפינען זיך אין לאדז. אז יעדער

יוד זאל זיך מתחייב זיין צו צאהלען 50 גר. אדער 1 זל. א וואך

פון וואס קיין יוד וועט זיך זיכער נישט אפזאגען.

פון די פליטים ווערען אויסגעשטעלט 20 אינקא־סענטען וועלכע פערנעהמען זיך אליין מיט דער אינקאסא. א 25 פראצענט וועט איהם בלייבען 50 יעדער אינקאסענט איינקאסירט 200 זל. א וואך. און אויב דער אינקאסענט וועט בעקומען פאר דער אינקאסא 25 פראצענט וועט איהם בלייבען 50 זלאטעס א וואך.

איבער׳ן קאמיטעט גופא. ביים טעכנישען אדורכ־פיהרען די דאזיגע אקציע קען אויך בעשעפ־טיגט ווערען 10 פערזאן, פון די פליטים, פערשטייט זיך און אויב מיר ווילען רעכענען אויף א דורכ־שניטליכע אינקאסא פון 200 זל, ווערענטליך, בלייבט נאך דער אינקאסא 3 טויזענד זל. א וואך וואס עס פאלט אויס אויף די נישט־בעשעפטיגטע שעהנע עטליכע זלאטעס א וואך.

דער דאזיגער פראיעקט לאזט זיך אדורכפיה־רען און דאס קען נאר געשעהן ביי א געהעריגע צוזאמענארבייט פון הילף־קאמיטעט מיט דעם פלי־טים־קאמיטעט, אזוי ארום וועט די ארבייט פון הילף קאמיטעט בעדייטענד פערלייכטערט ווערען און די פליטים וועט נישט דארפען דאס בלוט פערגאסען ווערען ביי א טעלער זופ.

זאל דאס דער הילף־קאמיטעט בעהמען אין אכט.

—ק.

זיצונג פון די סיים - קאמיסיעס

וואַרשע, 11 (טעלעפאניש)

נעכטען זענען פארגעקומען א רייה זיצונגען פון די סיים־קאמיסיעס פאר בודזשעט, יוסטיץ און אויסערן־ענינים.

עס זענען געפיהרט געווארען דעבאטען איבער די בודזשעטען פון די זעלבע מיניסטעריום׳ס.

פראטעסט־שטרייק אין ווארשא

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאניש)

נעכטען איז אין ווארשא פארגעקומען א פראטעסט־שטרייק געגען נייעם געזעץ, וואס פערערגערט די ארבייטס־געזעצגעבונג און פערזיכערונג.

דער שטרייק האט ארומגענומען א גרעסערע צאהל פאבריקען און ווערקשטאטען און האט גע־דויערט א שעה צייט.

פראנצויזישער פארלאמענט

וועגען דער סטאווויסקי־אפערע

פאַריז, 11. (ספ. טעל.)

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פראנצויזישען פארלאמענט איז געפיהרט געווארען א ויכוח ווי אזוי מען זאל בעהאנדלען אין פארלאמענט די פראגע וועגען די סטאווויסקי־אפערע. 6 אינטערפעלאציעס זע־נען שוין ווערען דער פראגע אריינגעטראגען גע־ווארען.

אין אוועגד איז כאָ׳ן פארלאמענט פארגעקומען א דעמאנסטראציע די פאליציי האט מיט געוואלד פונאנדערגעטריבען און ארעסטירט העכער 100 פערזאן.

אין דער דיסקוסיע ארום דער סטאווויסקי־אפע־רע האט אויך גענומען א ווארט דער פרעמיער שאטאן, וועלכער האט פערזיכערט אז די רעגירונג האט געטון אלץ כדי עס זאל זיין אן ארדנונג.

פאַריז, 11. (ספ. טעל.)

עס קומען ווייטער פאר ארעסטען, און די אויס־פארשונג ברענגט ארויס וואס ווייטער, סענסאציאנע־לע מאמענטען אין דער סטאווויסקי־אפערע.

פאַריז, 11. (ספ. טעל.)

אין פארלאמענט האבען די סאציאליסטישע דעפוטאטען אויפגעוויזען אז סטאווויסקי האט געהאט גרויסע שטיצע פון דזשורנאליסטען און הויכע פאליציי בעאמטע, די לעצטע האבען סטאווויסקין געהאָל־פען עטלויפען. דיזעלבע דעפוטאטען האבען אויך ערקלערט אז די עפענטליכע מיינונג האלט, אז די פאליציי האט סטאווויסקין דערשאסען.

פרעמיער שאטאן האט געגען דעם פראטעס־טירט.

רושם איז אמסטערדאם

צוליב דער עקזעקוציע איבער וואן־דער־ליבע׳ן

פאַריז, 11. (ספ. טעל.)

פון אמסטערדאם איז מען מודיע אז דאס נישט דערווארטעטע אויספיהרען דעם טויט־אורטייל אי־בער וואן דער ליבע האט ארויסגערופען אין גאנץ האלאנד א שווערען איינדרוק. די פאמיליע פון פער־אורטיילטען האט זיך דערוואוסט וועגען דער עק־זעקוציע פון א זשורנאליסט.

די האלענדישע רעגירונג האט זיך געהאט בא־מיהט וועגען בעגנעדיגען וואן דער ליבען אבער אהן ערפאלג. צוליב דעם וואס עס איז פארגעקומען פייערליכע מאניפעסטאציעס האט די אמסטערדאמער פאליציי אוועקגעשטעלט פערשטארקטע פאליציי־וואַכען ביים דייטשען קאנסולאט און ביי דעם האלענ־דישען פרויגעס הויז, וואס איז די נעסט פון די האלענדישע היטלעריסטען.

ענגלאנד גרייט צו איהר פלאט

אין פאל פון א מלחמה אויפן ווייטען מזרח

לאַנדאָן, 11 (ספ. טעל.)

עס בעשטעטיגט זיך די ידיעה, אז אין דער העלפט יאנואר וועט פארקומען אן ענגלישע אימ־פעריאל קאנפערענץ פון די ענגלישע ים כוחות.

די קאנפערענץ וועט פארקומען אין סינגאפור מיט׳ן אנטייל פון די פיהרער פון דער בריטישער עסקאדרע אויף די כינעזישע וואסערן, אינדישע עס־קאדרע, אויסטראלישע פלאט און ניי־זעלענדישער פלאָט.

די קאנפערענץ וועט בעהאנדלען די פראגע וועגען די ראלע און אויפגאבע פון די בריטישע ים כחות אין פאל פון א בעוואפענטען קאנפליקט אויפ׳ן ווייטען מזרח.

אין סאלאניקער פאלעסטינא־אמט

דראמאטישע סצענעס צוליב דער קליינער צאהל סערטיפיקאטען

סאַלאַניקי, (ימ״א) אין סאלאניקער פאלעסטינא־אמט שפילען זיך אפ טאג־טעגליך דראמאטישע סצענעס צוליב דער קליינער צאהל סערטיפיקאטען, וואס איז צוגעטיילט געווארען פאר גריכענלאנד און ענטשפרעכט נישט דעם גע־וואלדיגען עמיגראציע־דראנג צווישען די סאלאני־קער יודען. דער פאלעסטינא־אמט ווערט בעלאגערט דורך פיל מענשען, מעהרסטענס פרויען, וועלכע פאדערן סערטיפיקאטען און בעשולדיגען די לייטער פון פאלעסטינא־אמט אין פראטעקציאניזם.

די פערביטערונג דערגרעכט אזוי ווייט, אז די לייטער פון פאלעסטינא־אמט בעקומען אפילו דראהונג בריף. צוליב דער אנגעשטרענגטער לאגע האט זיך דער פארזיצער פון פאלעסטינא־אמט אנגעזאגט אין דימיסיע.

בולגארישע יודען קומען צו הילף דער יוד. יוגענד אין דייטשלאנד

סאָפיא (י.ט.א.) ביי דער מימוריקונג פון דער צענטראל־קאנסיסטאריע פון בולגארישען יודענ־טום ווערט דא דורכגעפיהרט א זאמלונג פאר א פאנד, וואס וועט אויסגענוצט ווערען אויף דורכצו־פיהרען די הכשרה פון 50 יודישע יונגעלייט פון דייטשלאנד, וועלכע ווילען זיך בעזעצען אין א״י. טראץ דער שווערער ווירטשאפטליכער לאגע פון די בולגארישע יודען, ערווארט מען, אז די נויטיגע סומען וועלען געזאמעלט ווערען. די קאסטען פון א צוויי־יעהריגער אויסבילדונג פון יעדען חלוץ ווערען בערעכענט אויף 75 פונט.

דעפוטאטן הרב לעווין און מינצבערג אינטערווענירען

ביים אינערן־מיניסטער וועגען חדרים

וואַרשאַ, 11. (יט״א טעלעפאניש).

די דעפוטאטען הרב לעווין און ל. מינצבערג האבען אינטערווענירט ביים אינערן־מיניסטער פיע־ראצקי, וועגען די האבען איבערגעגעבען א מעמא־ריאל וועגען דעם נייעם שול־געזעץ בנוגע חדרים.

דער מיניסטער האט אויפמערקזאם אויסגע־הערט די פאסטולאטען און פערשפראכען דעם ענין גינסטיג צו ערלעדיגען.

דעבאטע איבער׳ן פראיעקט צו ענדערען די קאנסטיטוציע

וואַרשאַ, 11. (טעלעפאניש).

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער קאנסטיטוציע־קאמיסיע ביים סיים און עס איז גע־פיהרט געווארען א דעבאטע איבערן פראיעקט צו רעפארמירען די קאנסטיטוציע. אלע קלובען האבען אפגעגעבען דעקלאראציעס אין וועלכע ס׳איז אויס־געדריקט געווארען זייער שטעלונג צום פראיעקט.

די פ.פ.ס. פאקעריס און רעכטע קלובען האבען זיך ארויסגעזאגט געגען פראיעקט אויך די אוקראי־נער האבען שארף קריטיקירט דעם פראיעקט.

דער אפאזיציע האבען געענטפערט די דע־פוטאטען פון ב.ב. פולק, סלאוועק, מיעדזשינסקי, פאסכאלסקי און מאקאווסקי.

פון דער נעכטיגער דיסקוסיע איז צו זעהן, אז די אפאזיציע וועט זיך אפהאלטען פון אנטייל נעהמען אין דער אלגעמיינער דיסקוסיע.

Puder Bebe Szofmana - אַלער מוטער און קינדער

אונגעהויערער וואוקס פון דייטשען „החלוץ״

בערלין, (יט״א) דער מרכז פון דייטשען „החלוץ״ האט איצט פערעפענטליכט זיין טעטיג קייטס בעריכט פאר׳ן האלב יאהר מאי—נאוועמבער 1933, פון וועלכען עס איז צו זעהן, אז פאר דער צייט איז די צאהל מיטגלידער פון „החלוץ״ גע־שטיגען פון 500 אויף 14,000, און דער „החלוץ״ האט זיך פערוואנדעלט אין אן אמת׳ע מאסען בע־וועגונג. בעת אין חודש מאי זענען כמעט אינגאנ־צען נישט געווען אין דייטשלאנד קיין הכשרה פונקטען, מאכען איצט דורך די הכשרה 2400 חלו־צים. די צאהל סניפים פון החלוץ איז געשטיגען פון 5 אויף 86, די הכשרה־פונקטען פאר דייטשע חלוצים געפינען זיך נישט נאר אין דייטשלאנד, נאר אויך אין 11 אנדערע לענדער. דער בערלינער סניף פון „החלוץ״ איז ביי היינטיגען טאג דער צענטראלסטער אויף דער גאנצער וועלט. אין יאהר 1933 האבען זיך מעהר ווי 700 עולים פון דיי־טשען „החלוץ״ בעזעצט אין א״י, ארויסרופענדיג מיט זייער ארבייט אנערקענונג מצד דעם גאנצען ישוב.

דער דייטשער החלוץ האט אויך אנטוויקעלט א פערצווייגטע קולטור־טעטיגקייט. עס זענען ער־שינען א רייה אויסגאבען פון „החלוץ״. ווי „קבוץ קולטור און ווירטשאפט״, א זאמעל־שריפט וועגען דער ארבעטער־פראגע, אן אויפקלערונגס־בראשור וועגען „הסתדרות״ א. א. אין קורצען וועט אויך ערשיינען א גרעסערע אנטאלאגיע „לאנד און פאלק״. דער דייטשער „החלוץ״ בעטראכט פאר זיין נאהענטסטער אויפגאבע פולשטענדיג צו העבראאי־זירען זיינע מיטגלידער.

צום סוף פון בעריכט ברענגט דער מרכז צום אויסדרוק זיין שטרעבונג צו פערוואנדלען דעם דייטשען „החלוץ״, וואס איז שוין איצט די גרעס־טע יודישע יוגענד־בעוועגונג אין דייטשלאנד, אין אן ארגאניזאציע, וואס זאל ארומנעמען די אלע, וועלכע שטרעבען קיין ארץ־ישראל, כדי דארט צו פיהרען ארבייטער־לעבען.

Dr. med.
Z.Rakowski
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—1 און פון 2—3 נאכמ.

„היטלער איז ארומגערינגעלט מיט... יודען“

אזוי טענה’ן די „ארטאדאקסאל“ע“ נאציס

פאריז, (י.ט.א.) דאס „פאריזער טאגע-בלאט“ טיילט מיט פון בערלין, אז גאנץ אונגעריכט איז אבגעלעגט געווארן אויף אן’אומבעשטימטע צייט די פערעפענטליכונג פון א בעזונדערן ביר-גערשאפטס-געזעץ פאר נישט-אריער.

דאס רייכס-אינערן-מיניסטעריום, דערצעהלט דאס „פאריזער טאגעבלאט“, האט געמאכט זעהר שטארקע הכנות פאר דער אויסארבייטונג פון געזעץ און די פראגע מיטהערע מאל ארומגערעדט מיט די פיהרער פון יודישען „צענטראל פעראיין“ פאר-שלאגענדיג די יודען צו ארגאניזירען זיך מעהר-ווייניגער לויט דיזעלבע ריכטליניען, ווי די קא-טוילישע געמיינדען זענען ארגאניזירט געווארן דורך פאן פאפען. אונגעריכט האט אבער דאס אינערן-מיניסטעריום מיטגעטיילט דעם „צענטראל-פעראיין“, דאס ער דארף נישט רעכענען, אז דאס געזעץ זאל אזוי שנעל ארויסגעגעבען ווערען.

דאס „טאגעבלאט“ אינפארמירט, אז די יודישע קרייזען אין בערלין זעהען נאך אנדערע סימנים, וואס זאלען עדות זאגען וועגען א מיל-דערען קורס אין דער יודען-פראגע. דאס זאל זיך ערקלערען דערמיט, וואס פיהרענדיגע מיט פערשי-דענע לענדער אונטערהאנדלונגען וועגען בעניי-ען די האנדעלס-אפמאכען, וויל די דייטשע רעגירונג אויסמיידען קאמפליקאציעס, וועלכע וואלטען ענט-שטאנען דורכן איינפיהרען נייע אנטי - יודישע געזעצען. פון דער אנדערער זייט אבער רופט ארויס די דאזיגע האלטונג פון דער רעגירונג די גרעסטע אונצופרידענהייט אין די רייהען פון די נאציס, וועלכע פערשפרייטען קלאנגען, אז היטלער רעכענט זיך מעהר נישט מיט די וואונשען פון דער בעפעלקערונג און אז ער איז ארומגערינגעלט דורך די פינאנסיסטען און יודען, די „ארטאדאקסאלע“ נאציאנאל-סאציאליסטען בעשטעהען בסדר אויף דער פאדערונג, אז די רעגירונג זאל פערשארפען דעם אנטי-יודישען קורס.

פיבערהאפטע דייטשע טעטיגקייט אין אמעריקא

צו בעקעמפען די יודישע אנטי-דייטשע באיקאט-בעוועגונג

בערלין (יט"א) אין אן ארטיקעל אין דער „בערזען-צייטונג“ — דעם פיהרענדען דייטשען ווירט-שאפטליכען ארגאן — איז צו זעהן, אז אין אמע-ריקע ווערט דורך דייטשען געפיהרט א סיסטעמא-טישע ארבייט צו בעקעמפען די אנטי-דייטשע באי-קאט-בעוועגונג. די דאזיגע טעטיגקייט ווערט פער-בונדען מיט א סיסטעמאטישער אנטיסעמיטישער אקציע.

אונטער אן איבערשריפט אין דער ברייט פון גאנצען בויגען „דער אנטי-דייטשער באיקאט אין אמעריקע ווערט צושמעטערט“, דערצעהלט דאס בלאט אין א דריישפאלטיגען ארטיקעל אויף דער ערשטער זייט, אז אויפ’ן שטח פון גאנץ אמעריקע זענען הונדערטער טויזענדער דייטשען ארגאניזירט געווארען אין פערשידענע קערפערשאפטען, וואס האבען אלס אויפגאבע געגענצווווירקען די אנטי-דייטשע טעטיגקייט פון די אמעריקאנער יודען. בע-זונדערער נאכדרוק ווערט געלעגט אויף דער אר-בייט פון די דייטשע פרויען-ארגאניזאציעס. איין ארגאניזאציע איז טעטיג אין מיטעל-מערב אמעריקע א. ב. „די דייטשע אנטי-באיקאט בעוועגונג ארגא-ניזאציע“, וועלכע האט צווייגען אין פערשידענע טיי-לען פון מיטעל-מערב. אין פערשידענע טיילען פון לאנד איז טעטיג אן ארגאניזאציע א. נ. „פריינד פון נייעם דייטשלאנד“. די דאזיגע ארגאניזאציע ווערט געשטיצט דורך דער בעקאנטער דייטשער „שטוי-בען-געזעלשאפט“ און דורך דער דייטש אמעריקא-נער האנדעלס-קאמער.

דער אויטאר פון ארטיקעל אין דער „בערזען צייטונג“ פאלעמיזירט מיט די אויספיהרונגען פון ניו-יארקער „דזשואיש דיילי בולעטין“ (אויסגאבע פון דער יודישער טעלעגראפען אגענטור) און האלט אז די יודישע באיקאט-אקציע אין די פעראייניגטע שטאטען האלט אין דינקען. די „בערזען-צייטונג“ בעהויפטעט, אז דער דייטשער עקספארט קיין אמע-ריקע איז געפאלען נישט אזוי פיל מחמת דער יודי-שער אנטי-דייטשער באיקאט אקציע, ווי צוליב דער ירידה פון דאלאר און מחמת דער קאנקורענץ פון יאפאנישע אויסארבייטונגען. דאס בלאט פיהרט אויס צום סוף, אז אמעריקע געפעהלט עס אדער נישט. זענען דא געוויסע ארטיקלען, וועלכע זי מוז אימפ-פארטירען פון דייטשלאנד, ווייל בלויז דא ווערען זיי פראדוצירט.

פאר קינדער

כדי אונזערע קינדער זאלען וואקסען זענען שטארק געזונד און שטארק זענען נויטווענדיג פאר זייער ארגאניזם פעטסען, קאלך-זאלצען, וואס שטארקען און ענטוויקלען דעם ביינער-סיסטעם, און אנדערע בלוט-בילדענדע עלעמענטען. סקאטס’ס טראן עמולסיע ענטהאלט טאקע די סובסטאנצען, וועלכע זענען נויטווענדיג פאר דעם קינד’ס וואקסען, אין דער פארם פון בעסטען נארוועגישען לעבער-טראן מיט א סטאנדאריזירטער צאהל וויטאמינען „א“ און „ד“ און א צומיש פון קאלך-זאלצען. ס’קאטט’ס טראן עמולסיע צייכענט זיך אויס מיט אן אנגענעהמען געשמאק און דערפאר טרינקען דעם טראן אזוי גערן אלע קינדער. געדענקט אלזא פאר’ן געזונד פון אייערע קינדער: עכטע

EMULSJA TRANOWA SCOTTA

צו בעקומען שוין פון 2 זל. א ף.

וויטערדיגע ארעסטען פון „אייזערנע-גווארדיסטען“ אין רומעניען

בוקארעשט (יט"א) אין גאנצען לאנד ווער-דען פארטגעזעצט די ארעסטען פון מיטגלידער פון דער „אייזערנער גווארדיע“. אזוי איז אין בוקא-רעשט ארעסטירט געווארען איינער פון די הויפט פיהרער פון דער „אייזערנער גווארדיע“, דער אד-וואקאט און גענ. דעפוטאט סטעלעסקו, און טשע-נאוויץ — א דייטש מיט’ן נאמען קאנץ, וועלכער האט נאכ’ן מארד פון פרעמיער דוקא עפענטליך ערקלערט: „דאס איז גוט געמאכט, איצט קומט די רייה אויף א צווייטען“.

דער רעגירונגס-ארגאן „וויטאָרול“ טרעט שארף ארויס געגען די עקסטרעמיסטען, וועלכע „זענען אויף פרעמדען קעסט, פערשפרייטען פרעמדע אי-דעען און האבען נישט קיין רעכט אנצורופען זיך פאטריאטען“.

טראגישער זעלבסטמארד פון א דייטשען געלעהרטען

בערלין (יט"א) פון האמבורג ווערט מיט-געטיילט, אז אויף דער אייזענבאהן-שטרעקע ראש טאק-שוואן איז געפונען געווארען דער טויטער קערפער פון א מאנספערשוין. ביי דער אויספאר-שונג איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז עס האנ-דעלט זיך וועגען א זעלבסטמארד, בעגאנגען דורך דעם האמבורגער פראפעסאר פון מאטעמאטיק ד"ר טהאמסאן, וועלכער איז געווען א פריינד פון פראפ. איינשטיין און האט געגעבען וויכטיגע בייטראגען צו איינשטיינס רעלאטיוויטעטס-טעאריע. מען נעהמט אן, אז אויף פראפ. טהאמסאן האבען געווירקט דערפרימירענד די נייע דייטשע פערהעלטעניסען און דעריבער האט ער זיך גענומען דאס לעבען דורך ווארפען זיך אונטערן צוג.

יודישע מילנער אין פוילען ארגאניזירען זיך

ווארשא (יט"א) די טעג איז פארגעקומען אין ווארשע א בעראטונג פון יודישע מילנער פון פערשידענע שטעט. די בעראטונג האט בעשלאסען צונויפצורופען א צוזאמענפאהר פון יודישע מילנער אין פוילען אויף דעם 15. מערץ ה.י. אין ווארשא. דער צוזאמענפאהר וועט האבען אלס אויפגאבע צו ארגאנידירען די יודישע מילנער אין א פעראיין, גרינדען א מילנער-באנק א. אז. וו. עס איז געווען געוועהלט אן ארגאניזאציאנס קאמיטעט, אין וועלכען עס זענען אריין די ה"ה אינזש. זיידעמאן, אדוו. וועגלאווסקי, י. שטריים און טענענבוים.

דעם 10. ה. ח. איז געעפענט געווארען א רע-גיסטראציע פון אלע יודישע מילנער אין פוילען. רעגיסטרירען קען מען זיך אין קאאפעראטיוו „עקס פארטאימפארט“ אין ווארשא, גזשיבאווסקא 16, וו. 23.

די אימיגראציע קיין קאנאדא זיך פערקלענערט מיט 32 פראצ.

מאנטרעאל (י.ט.א.) לויט די ביז-איצ-טיגע פערעפענטליכטע אפיציעלע בעריכטען איז די איינוואנדערונג קיין קאנאדע אין משך פון די ער-שטע 10 חדשים פון יאהר 1933 געפאלען אין פער-גלייך מיט דעם זעלבען פעריאד אין יאהר 1932 אויף 32 פראצענט.

אין משך פון די ערשטע 10 חדשים פון יאר 1933 זענען אריינגעקומען נישט מעהר ווי 2.461 אימיגראנטען פון די „נישט-נארדישע“ קאטעגאריעס.

טוריסטען-רייזעס

ארץ-ישראל

די טוריסטען - אפטיילונג ביי דער ציונ. ארגאניזאציע ארדענט איין

עקסקורסיעס קיין ארץ-ישראל

(גרופענווייז און אינדיווידועל)

די רייזע קומט פאר דורך קאנסטאנץ מיט’ן גרויסען פוילישען דאמפער „פאלאניא“

די נאהענטסטע אויספלוגען:

דעם 8 און 22 יאנואר

„ 5 „ 19 פעברואר

„ 5 „ 19 מערץ

צוליב דעם, וואס די דאס-פארמאליטעטען פאר-נעהמען פיל צייט, דארפען די פעראינטערעסירטע פערזאנען זיך מעלדען בעצייטענס.

אינפארמאציעס און אנשרייבונגען אין ציוניס-טישען ביורא, שרודמיעסקא 29.

גרויסען פון דער הויפט-שטאט

אינ’ם ווארשעווער יודישען טעאטער-וועלט’ל קיניגט איצט די „לייכטע מוזע“. נישטא קיין איין דראמאטיש טעאטער אינ’ם אייגענטליכען זין פון ווארט כמעט אלע ערנסטע דראמאטישע אקטיארען זענען אויף טורנעען, — ריכטיגער: ווי שלעפען זיך ארום איבער פראווינץ-שטעט, „גאסטראלירען“ מחוץ ווארשע און זיי מאכען קלאגענדיגע גע-שעפטען.

מיר וועלען פרובען מאכען א שטיקעל שפא-ציר איבער די ווארשעווער יודישע טעאטערן און זעהן, וואס דארט טוט זיך.

אין טעאטער

„נאוואשטשי“

שפילט די „יודישע באנדע“, וואס איז צונויפגע-מישט-געווארען מיטן לאדזער „אררארט“.

„נאוואשטשי“ מאכט די בעסטע קאסע-געשעפטען, אבער די אקטיארען מאכען נישט קיין גאלדענע אוצרות, מחמת דאס טעאטער קאסט זעהר טייער און דער עיקר ארבייט מען פאר די טעא-טער-בעלי-הבתים. ווען נישט דאס, וואלטען די אקטיארען באמת „אפגעלעקט א ביינדעל“, דערווייל מוזען זיך די „באנדע“-אקטיארען בעגנוגענען מיטן — מאראלישען ערפאלג.

אין דער „יודישער באנדע“ דאמינירט אין ווארשא — לאדז: בראדערזאן, בייגעלמאן, י. ש. גאלדשטיין (לוסטיגער פעסימיסט), אלס מחברים. און דזשיגאן, שומאכער, שמואל’יק גאלדשטיין, דוד לעדערמאן און זישע קאץ אלס אויספיהרער.

אין

קאמינסקי’ס טעאטער

אויף אבאזשנע, וואס איז עטליכע חדשים געווען אין פוילישע הענד און איז געווען פערמאכט, איז צוריק געווארען יודיש-טעאטער, און האט אנגע-הויבען שפילען א מוזיקאלישע קאמעדיע, א מין לייכטע, ריינערע אפערעטע פון וויענער מחברים: מילער און בענאצקי.

די דאזיגע אפערעטע האט נישט „געטראפען צום הארץ“ פונם ווארשעווער עולם. דאס טעאטער פוסטעוועט. כאטש אויף דער ביהנע איז אויסנאהם. ווייז) ציכטיג, לייכטיג; מען הערט רעדען ריין יודיש און די מוזיק איז פיין.

די הויפט-ראלען אין דער אפערעטע שפילען

פון אונזער ווארשעווער קארעספאנדענט

מ. עלבוים

אירא קאמינסקא און דער בעקאנטער רעווי-ארטיסט וו. גאדיק. אירא קאמינסקא, די פיינע דראמאטישע שוישפילערין, האט, אגב, פאר זיך צוגעקליבען גיט קיין געהעריגע ראל, ווייל די גלענצענדע „מאניקא“ די הארציגע „מירעלע אפרת“ דארף זיך נישט בע-ווייזען אויף דער ביהנע אין קורצע קליידעלעך און אין א כמעט באד-קאסטיום... זעהר גוט איז אין זיין ראל וו. גאדיק: ער איז, ווי שטענדיג שטיפעריש, עלעגאנט, אנגענעהם.

די אפערעטע, וואס טראגט דעם נאמען „עס וועט זיין גוט“, מאכט זעהר שלעכטע קאסעס. אין קאמינסקי’ס טעאטער הויבט אן שפילען דער בע-ריהמטער יודיש - דייטשער ארטיסט אלעקסאנדער גראנאך.

לעבעדיג און טומלדיג איז אין טעאטער

סקאלא

נאך די סאוויעטישע פראדוקציעס „אורטייל“ און א פעראדיע אויפן „דיבוק“, ווערט דארט איצט געשפילט א פיעסע פון אורקע נאכאלניק „דין-טוירע“.

די פיעסע איז בעארבייט געווארען דורך דער ארטיסטין פרוי ר. שושנה און די הויפט - ראלען שפילען פרוי שושנה און מאריס לאמפע.

צי צוליב דער דראסטישער טעמע פון דער פיעסע, צי צוליב דער סענסאציע פון אורקע נא-כאלניקס נאמען, — יעדענפאלס איז דאס טעאטער טאג-טעגליך איבערפולט.

אויף סמאטשע אין טעאטער „עלדאראדא“ שפילט די טרופע פון די ווילנער אפערעטען-אר-טיסטען: נחמה, חאש און קאדיש מיט א גאנץ גוטען ארטיסטען-פערסאנאל. מען שפילט „יענע“ אפע-רעטען און מעלאדראמען „מיט געזאנגע און טענ-צע“, אבער „קאסאווע“ זענען די געשיכטען אויך נישט קיין פויגעלדיגע.

ד"ר ווייכערטס

„יונג-טעאטער“

שפילט אלץ כסדר דריי מאל א וואך ביי פולגע-פאקטע זאלען „טרופע טאנענצאפ“, א בעארבייטונג פון גאלדפאדענס „קוני-לעמעל“.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע“ נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

אונאפהערליך לעצטע 6 געזעגענונגס-פארשטעלונגען פון

בן-ציון ווייטלער

צוזאמען מיט דעם „פילהארמאניע“ - אנסאמבל.

היינט, פרייטאג 9 אווענט, מארגן, שבת 4 נאכמיטאג (צו ביליגע פרייזען) און 9 אווענט

די גרויסע שלאגער-אפערעטע

לעצטע פרעמיערע!

„דער יודישער שייגעץ“

זונטאג, 12 פארמיטאג ספעציעלע לעצטע פריהמארגען-פארשטעלונג

צום לעצטען מאל פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50 צום לעצטען מאל

„פערבאטענע פערגעניגענס“

אכטונג! פון פרייטאג, ד. 19 ד. ח. גאסטאוויפטריטען פון די בעריהמטע ארטיסטען

ווילערא קאביעוואסקא און פאוויל ברייטמאן פרה’ם קומען.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

די יודישע אינטעליגענץ, מיטעלשטאנד, היטלעריזם, פאלעסטינע

אינטערוויאו מיט יעקב לעשטשינסקי פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט"

יעקב לעשטשינסקי, דער געלעהרטער, דער בעצווינגער פון פאקטען און ציפערן, איז אין פריוואטען לעבען א ליבער און פריינדליכער מענש און דער שמועס מיט איהם איז אן אמת'ער נחת. מיר הויבען אן פון דעם סאמע אקטועלסטען, פון דער אפערע סטאוויסקי, וועלכער האט אייגענטליך קיין שום שייכות נישט געהאט צו יודען, נאר וועלכען מען וועט אונז אהן ספק פארווארפען און ארײנשטעלען אין בדן אלס אײנס פון די גרויסע יודישע „פערברעכענס". לעשטשינסקי, וועלכער איז העכסט עמפינדליך אויף יעדער ע'שיבוני, וואס קאן האבען אן אויסווירקונג אויפ'ן יודישען גורל, איז וועגען ענין סטאוויסקי זעהר בעזארגט.

סטאוויסקי און זיינע אפערעס, זאגט ער, דאס איז א טיפישע אויפרייס-מאטעריאל. דאס קאן זיך פאטאל אפרופען אויפ'ן פראנצויזישען יודענטום. ס'איז זיך לייכט פארצושטעלען אין וואסער לאגע עס געפינען זיך בעריהמטע פראנצויזישע מלוכה-לייט, יודישע פרייגס, וועלכע זענען איצט אריינגעצויגען אין קרייז פון דעם אפעריסטס מעשים. עס איז זיך פארצושטעלען, אז ס'וועלען אין דער צוקונפט געמאכט ווערען בעזונדערע שוועריגקייטען בײם ארויסגעבן אײנרײזע-שיבען קײן פראנקרײך צוליב דער מעשה סטאוויסקי.

אין זיין פארטראג האט לעשטשינסקי א-ומ-געהערט די לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד. דאס געשפרעך גייט איבער אויף דער יודישער לאגע אין די אנדערע לענדער און צוזאמענהאנג מיט דער השפעה פון היטלעריזם אין די דאזיגע לענדער. ער רעדט דער עיקר וועגען די באלטישע מלוכות, וועלכע ער האט געהאט די געלעגענהייט צו בעזוכען אין דער לעצטער צייט.

דער קאפיטאליסטישער רעגען, זאגט לעשטשינסקי, וועלכער האט פעט געמאכט די ערד אויף מערב, אזוי אז ס'האט געשטיצט סיי פאר די יודען, סיי פאר דער ארטיגער בעפעלקערונג ביז צו א געוויסער צייט, האט זיך נישט פערשפרייט אויף די מזרח - לענדער. דאס בעפרייטע דארף האט זיך א וואך געטון אויף די שטעט. די באכ'מלחמה מענשען, וועלכע זענען דערצו נישט אויסגעוואקסען אויף דער הומאניטארער רוסישער ליטעראטור, אט די שמאלקעפיגע און ענגהערציגע קלייבערגער, די בייוויראטע, ווי מען רופט זיי א שטייגער אין לעטלאנד — די זענען געווארען די מלוכה-לייט, און האבען נישט צוגעלאזט קיינעם מעהר.

אין וואסער לאגע עס געפינט זיך די יודישע מיטעלשטאנד אין די דאזיגע לענדער קאנען אילוסטרירען די פאלגענדע ציפערן: אין ריגע, א שטייגער, אויף דרייהונדערט אכציג פראפעסארען געפינט זיך איין יוד. מען מוז דערביי צוגעבן, אז דארט זענען פאראן פיל יודישע געלעהרטע וועלכע בעזיצען די פולע קוואליפיקאציעס צו פארנעהמען קאטעדרעס אין די אוניווערזיטעטען, אבער מען האט בעשטימט אלס פראפעסארען צווייט ראנגיגע געלעהרטע, אבי נישט קיין יודען. אויף 1620 יוריסטען זענען פאראן 22 יודען. דערווייל זענען נאך די יודען שטארק אין געביט פון מעדיצין און אין דער אדוואקאטור, אבער זייער צאהל ווערט קלענער, ווייל יודען ווערען נישט צוגעלאזט צו ארבייט אין די אוניווערזיטעטען. דענטיסטיק איז געווען כמעט א יודישער פאך, אבער דער פאך ווערט ארויסגעריסען ביי די יודישע אינטעליגענץ.

דער יודישער מיטעלשטאנד אין מזרח-אייראפע אויסער ראטען-פערבאנד געפינט זיך ווי אין א שטיל, ער קאן זיך נישט ריהרען, ווייסט נישט וואס צו טון מיט זיינע קינדער. דערמיט דערקלערט זיך זיין געדריקטער פסיכישער צושטאנד.

אויך אין האנדעל בעמערקט זיך א שטארקער דראנג פון דער ארומיגער בעפעלקערונג און ווי פאראדאקסאל דאס זאל נישט אויסזעהן, דער קריסטליכער קרעמער איז פעהיג צו קאנקורירען מיט'ן יודישען, איבערהויפט אין דעטאל-האנדעל, אין דירעקטער בעריהרונג מיט'ן קונה. אין הורט האנדעל איז דער יוד ווידערשטאנדספעהיגער. די קריסטליכע געוועלבער זענען ריינער, ציכטיגער, שעהנער, דער יודישער קרעמער איז אנגעוויזען אויפ'ן מאמענטאלען גמילת חסד, וועלכע איהם גיט ליגט אדער נישט צו כאפען ביי די קריסטליכע איז די זאך אנדערש. אין ליטע, לעטלאנד, רומעניען זענען די בעאמטע אנגעוויזען צו קויפען ביים קריסטליכען געוועלבער אויך צוליב דעם, וואס די יודען קאנען נישט די ארטיגע שפראכען, אזוי, אז עס איז צו בעמערקען: דעם גרעסטען ערפאלג האבען די קריסטליכע שפייז-געוועלבער, דערנאך די גאלאנטעריע געשעפטען און ערשט דאן די מאנופאקטור געשעפטען. א העפטיגען קלאפ האט געגעבען דעם יודישען האנדעל די קאאפעראטיווע בעוועגונג אויף די ערטער.

אלס פאזיטיווע ערשיינונג פאר יודען קאן מען נאטירען אין ליטע, לעטלאנד און רומעניען דעם פאקט, וואס אין די דאזיגע לענדער הויבט זיך ערשט אן די ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע און אויף דעם געביט האבען די יודען א גרעסערע ספערע פון טעטיגקייט. מען האט אבער נישט פון כאפט דעם גינסטיגען מאמענט און יודישע ארבייטער זענען נישט אריינגעדרונגען אין די פאבריקען. לעצטענס האט מען זיך אבער געכאפט און אין ריגע קאן מען פערצייכענען דאס אננעהמען פון עטליכע צענדליג יודישע ארבייטער אין די פאבריקען, צו דער ארבייט גייען יוגענדליכע יונגע לייט און מיידלעך מיט מיטעלער בילדונג.

די יודישע בעפעלקערונג, אין די דערמאהנטע לענדער ווערט גייסטיג איזאלירט לגבי די ארומיגע אינטעלינער. די פריהעריגע סימפאטיע האט געהאט געוויסע פאזיטיווע מאמענטען: אין איין שולע האבען געלערנט: דער רוס, דער לעט, דער יוד, די אלע זענען געווען פעראייניגט ארום איין אידעע, ארום איין ליטעראטור. איצט איז דאס נישטא. א שטייגער, אויף א פערזאמלונג פון 24 יוגענדליכע אין ריגע האט זיך געפונען איין מיידעל, וועלכע קען די רוסישע ליטעראטור. די יודישע אינטעליגענץ איז איצט קולטורעל א סך ארימער געווארען. ס'איז נישטא פון וואנען צו שעפען. דאס יודישע טעאטער איז ארים, די יודישע ליטעראטור איז פרעמד, די ארטיגע שפראך און ליטעראטור איז נאך נישט בעהערשט. אין ריגע זענען פאראן קולטורעלע קרייזען פון רוסען, פון לעטען, יודישע קרייזען אזעלכע זענען נישט פאראן און די אנדערע זענען פאר די יודען נישט צוטריטליך. אבער אויך דער יונגער דור פון דער ארומיגער בעפעלקערונג איז קולטורעל ארימער ווי פריהער. די געדענקען נישט די פערדינסטען פון די אלטע רעוואלוציאנערען, זיי גיבען זיך נישט אפ קיין דין וחשבון וועגען די פערדינסטען פון די יודען אין דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג, געגען צאריזם, די בעוועגונג, וואס האט זיי בעפרייט. אזוי אז ווען די אלטע וועלען אוועק פון דער ארענע, וועט די לאגע פון די יודען ווערען נאך טרויעריגער.

און ביי דעם אלעמען איז צו שטוינען נור די געשעהענישען אין דייטשלאנד האבען גאר-נישט אויסגעלעבט די יודישע אינטעליגענץ. די אסימילאציאנס-שטרעבונגען זענען מעגליך כמעט נישט בעריהרט און אויב עס וועלען נישט קומען קיין גרויסע סאציאלע און פאליטישע ענדערונגען אין דער וועלט, וועט די אינטעליגענץ נישט דערפיהלען דעם ווירקליכען מהות פון היטלעריזם.

און דער היטלעריזם פערכאפט דארט פאזיציעס אין די אלע לענדער. לכתחילה האט מען געמיינט, אז די קליינע לענדער וועלען זיך דערשרעקען פארן יודישען באיקאט און וועלען נישט דערלאזען פערשפרייטען ביי זיך די היטלעריסטישע שטרעמונגען. אבער די שרעק איז פאריבער און דער היטלעריזם פערכאפט פעסטע פאזיציעס.

מיר פרעגען אונזער חשוב'ן אינטערלאקוטאר וועגען זיין בעציהונג צו ארץ-ישראל.

לעשטשינסקיס שטעלונג צום ציוניזם איז א פאזיטיווע און דאס צוליב א גאנצער רייה טעמים. דער ציוניזם האט לעבעדיג געמאכט אין יודישען פאלק די מלוכה-אידעע און אהן אזא מין אידעע איז דאס לעבען פון א פאלק פוסט. אמת, נצח ישראל, דאס יודישע פאלק וועט נישט אונטערגיין, אבער דאס לעבען אהן אן אידעע איז נישט קיין לעבען און נישט געשטארבען.

דער צווייטער מאמענט איז פערבונדען מיטן גורל פון דייטשען יודענטום. מען האט דערפיהלט מיט אלע חושים, אז ווען נישט דער ציוניזם, וואלט די קאטאסטראפע געווען פיל טיפער און שרעקליכער. קיין אנדערע נאציאנאלע האפנונג איז דאך פון קיין שום זייט נישט געקומען.

דער דריטער מאמענט, וואס האט ביים געלעהרטען געוואונען זיינע סימפאטיעס פארן ציוניזם, איז די ארבייט פון הסתדרות, מיט וועלכער ער האט זיך גענוי בעקענט אין דער לעצטער צייט.

דאך, זאגט לעשטשינסקי, בין איך נישט קיין ציוניסט, ווייל עפעס איז טאקע בעסער ווי גאר-נישט. דאס עפעס איז אבער אזוי קליין אין פערגלייך מיט די סאציאלע און קולטורעלע פראבלעמען, וועלכע שטייען פאר די יודען, אז ער קאן נישט איבערגעהן אין לאגער פון די, וואס האלטען, אז עפעס לעזט די פראגע, ער איז צו שטארק פערבונדען מיט די גרויסע יודישע מאסען, מיט דיזער שפראך, מיט דיזער קולטור, ער זאל קאנען צושטיין צו א בעוועגונג, וועלכע האט איבערגעריסען מיט דער לעבעדיגער יודישער שפראך, און מיט דער לעבעדיגער יודישער קולטור (עס איז כדאי צו בעמערקען, אז לעשטשינסקי אליין איז אן אויסגעצייכענטער קענער פון העברעאיש און האט אין פערלויף פון יאהרען מיטגעארבייט אין העברעאישע צייטשריפטען).

פאלעסטינע שפילט אין לעבען די יודישע פראבלעמען א קליינע ראלע. מען קאן זיין בענעפיסטערט פון די כוחות, וועלכע זענען דארט ארויסגערופען געווארען צום לעבען, אבער נישטא קיין גלויבען, און קיין סך וועט דאס נישט געבען. די אראבער קאן מען נישט איינשלינגען. די קולטורעלע דערגרייכונגען פון די יודען אין פאלעסטינע בעדייטיגען נאך די אראבער. די שטערבליכקייט צווישען זיי פערקלענערט זיך צוליב די יודישע היגיענישע איינריכטונגען. די צאהל געבורטען פערגרעסערט זיך, די צאהל אראבער שטייגט זיך און דאס שוואכט נאטירליך אפ די פאזיציעס פון די יודען.

דער פילגערנטער קולטור-באלשעוויק

א כאראקטעריסטיק פון פערשטארבענעם א. לונאטשארסקי

דער פערשטארבענער אנאטאלי לונאטשארסקי איז געווען אן אלטער מיטגליד פון דער באלשעוויסטישער פארטיי, א פערזענליכער און אלטער פריינד פון לענינען, פון די סאוויעטישע פאלקס-קאמיסארען (מיניסטארען), האט ער צום לענגסטען פערנומען זיין פאסטען, אבער זיין אייגענטליכע פאליטישע השפעה איז געווען נישט קיין גרויסע און טייל מיינען, אז זי איז געווען גאר בעגרענעצט. עס פערשטייט זיך, אז אין זיין רעסארט, אין פאלקס-קאמיסאריאט פאר בילדונג האט ער געהאט א גרויסע מאכט. מיט דער מאכט האט ער זיך בענוצט מיט ה[illegible] כאאטישקייט, וואס איז בכלל געווען כאראקטעריסטיש פארן דאזיגען מענש, וועלכער איז געווען געבוירען נישט פאר א פאליטישען טריבון נאר פאר אן אינטעליגענטישען שעהנגייסט און קאמפער.

לענין גופא האט נישט שטארק געהאלטען פון די דאזיגע עסטעטיזירענדיגע און סענטימענטאלע אינטעליגענטען, וועלכע פלעגען אין די קאפעען פון פאריז אדער אין דער שווייץ פיהרען אונענדליכע שמועסען און דיספוטען וועגען די סאמע טיפסטע פילאזאפישע פראבלעמען, צווישענפיהרענדיג אבסטראקטע פילאזאפיע מיט פאליטישע פראגען וועגען דיקטאטור פון פראלעטאריאט.

לונאטשארסקין האט מען צו גרויסע פראגען פון דער אינערליכער און אויסערליכער פאליטיק פון דער פארטיי און פון קאמינטערן נישט צוגעלאזט. איהם האט מען איבערגעלאזט זיך ארומצופארען מיט דער אינטעליגענץ, מיט די געלעהרטע, שרייבערס, קינסטלער און ארטיסטען. איהם האט מען געשיקט אין דער וויסענשאפטליכער אקאדעמיע, ווען די באלשעוויקעס האבען בעשלאסען אריינצונעהמען פעסט אין זייערע הענד נישט בלויז די פאליטיק און אדמיניסטראציע, נאר אויך די וויסענשאפט. אבער ווען סטאלין איז געקומען צו דער מאכט, איז לונאטשארסקין געגעבען געווארען דימיסיע און בראש פון דער פאלקסבילדונג איז געשטעלט געווארען איינער פון די מיליטער לייט, בובנאוו.

לונאטשארסקין פלעגט מען שיקען אויף אינטערנאציאנאלע וויסענשאפטליכע קאנגרעסען, וואו ער פלעגט בעצויבערען די אויסלענדישע קולטורעלע לייט, שמועסענדיג מיט זיי איבער די ערהאבענסטע טעמעס פון וויסענשאפט, פון קונסט, פון ליטעראטור, פילאזאפיע און פערשידענע אנדערע געביטען פון מענשליכער קולטור און אין דער פיינסטער פראנצויזישער, איטאליענישער, דייטשער און אנדערע אייראפעאישע שפראכען. פאר דער אויסערליכער וועלט האט לונאטשארסקי רעפרעזענטירט די סאוויעטישע קולטור, ער פלעגט האלטען רעפעראטען אין פערשידענע הויפט-שטעט און אין זיינע שיינע פארטראגען בעווייזען, אז די סאוויעטישע קולטור שטייט אויף גאר א הויכער הויכקייט און טראגט אויף זיך א גאנץ בעזונדערען שטעמפעל.

לונאטשארסקי האט אמאל געהאלטען אין בערלין צוויי רעפעראטען וועגען דער קולטור אין נייעם רוסלאנד און עס איז געווען צו בעוואונדערען מיט וואסער ענטציקונג זיינע רייד זענען אויפגענומען געווארען נישט נאר דורך די יוגענד, נאר אפילו דורך די דערוואקסענע מענשען אין סמאקינגען און דאמען אין טייערע פוטער-מאנטלען. לונאטשארסקי האט בעזעסען די גויטיגע ערודיציע אין אלע מעגליכע געביטען פון דער וויסענשאפט און קונסט, וועלכע האט געקאנט אימפאנירען אפילו אין דער געזעלשאפט פון אייראפעאישע געלעהרטע אינטעליגענץ. ער האט געקאנט פון ארבעל שיסען מיט ציטאטען פון העגעלען און קאנטען פון געטען און אלפרעד מיסע, פון האופטמאן און ראמען ראלאן און דאס אלץ אין די שפראכען פון די אריגינאלען.

פאר דער האלב פון געוויסער פון דער אינטעליגענץ און פון דעם מאן, וואס קאן אימפאנירען מיט זיינע רייד, מיט זיין וויסען און מיט זיין קולטורעלקייט איז לונאטשארסקי געשיקט געווארען פון מאסקווע אין דער סוויטע פון ליטווינאוו'ן קיין זשענעווע. אויך דארט וואו מען האט געדארפט האבען נעבען דעם פאליטיש געשיקטען און ערפאהרענעם מאן, דעם סאלאן מענש, דעם געשיקטען פיהרער פון עלעגאנטע געשפרעכען פלעגט מען זיך בענוצען מיט לונאטשארסקין, וועלכען זעלטען ווער האט געקאנט אזוי פיין פערטרעטען. אין א געוויסער מאס צוליב דעם, וואס האט מען דעם פילגערנטען און הויכקולטורעלען מאן געשיקט אלס אמבאסאדאר קיין מאדריד, ווייל זיין פיגור האט זעהר אימפאנירט די שפאניער, זייער אינטעליגענץ, וואס שפילט אזא גרויסע ראלע אין די שפאנישע רעוואלוציאנערע בעוועגונגען.

מעהר ווי יעדער אנדערער באלשעוויק איז לונאטשארסקי געווען געבונדען מיט דער אלטער רוסישער אינטעליגענץ. אין פריהערדיג סענטימענטאל לויט דער נאטור זיינער האט ער מסתם נישט ווייניג געליטען דערפון, וואס אין זיין ארבייט איז איהם אויסגעקומען צו ברעכען מענשען, געוואוינהייטען און איינגעשטעלטע פעסטע מנהגים און טראדיציעס. ער איז געווען א פערזענליכער פריינד פון לענינען, אבער ער איז געווען א פריינד אויך פון טראצקין און פון פיל פראפעסארען, פאר וועלכע דער באלשעוויזם איז געווען א פערזענליכער אומגליק, ער האט געהאט פריינד צווישען די שריפטשטעלער און געזעלשאפטליכע טוער, וועלכע זענען אריבער אין לאגער פון דער קאנטר-רעוואלוציע.

אלס שריפטשטעלער און דראמאטורג ווערט ער נישט הויך געשאצט, זיינע פיעסען און דער עמיגראנטישער קריטיק האבען אפילו נישט דורכגעלאזען קיין שום געלעגענהייט חוזק צו מאכען פון לונאטשארסקיס דראמאטישע פרובען. אבער אלס זשורנאליסט און פובליציסט איז ער געשטאנען אויף זעהר א הויכער מדרגה. ער איז בעזעסען קודם כל א קאלאסאלע ערודיציע אין די פערשידענסטע געביטען פון פיל'ע'ליי וויסען, ער איז געווען באמת א גייענדיגע ענציקלאפעדיע, לונאטשארסקי איז געווען רעדאקטאר פון אהן א שיעור צייטשריפטען און זשורנאלען און מען פלעגט פון איהם שפאסען, אז די צייטשריפטען, וועלכע ער האט רעדאגירט, פלעגט ער נישט בעוויזען אדורכצולייענען אפילו נאך זייער ערשיינען.

די באלשעוויקענפרעסער, בעזונדערס פון עמיגראנטישען לאגער, וועלכע מיינען צו קאמפראמיטירען יעדען דערמיט, וואס די קלעבען איהם צו אן עטיקעט, אז ער איז א יוד, האבען געפרובט מאכען פאר א יוד אויך לונאטשארסקין. אזוי האט געהאנדעלט אויך דער געוועזענער סאוויעטישער באטשאפטער אין אסלא דמיטריעווסקי. ווען ער האט דערפיהלט ווי עס איז אין איהם אריין דער עכט-רוסישער רוח און ריח און איז פון א באלשעוויסטישען דיפלאמאט פערוואנדעלט געווארען אין א יונג-רוסישען פאטריאט און היטלעראוויעץ. אויך דמיטריעווסקי האט געשריבען, אז לונאטשארסקי איז א יוד. הגם ער האט דאך געדארפט וויסען דעם אמת. דער אמת איז, אז לונאטשארסקי איז קיין יוד נישט געווען. ער איז געווען פריי פון יעדע נאציאנאליסטישע פארורטיילען און די יודען האבען אין איהם געהאט נישט נאר א פריינד לויט דעם פראגראם פון דער פארטיי, נאר אן אינערליך איבערגעגעבענעם. לונאטשארסקי איז אגב געווען דער פראטעקטאר פון „הבימה" ביי איהר ענטשטייאונג. געשטאמט האט לונאטשארסקי פון עכטען רוסישען אדעל, פון דער רוסישער דוואריאנסטווע. אין זיין פאמיליע זענען געווען פיל בעקאנטע און זעהר הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען פון אלטען רוסלאנד. זיין פאטער אליין איז געווען א גענעראל.

דייטשע פרעסע פאדערט מסרס-צו-זיין די יודען,

וואס האבען געוואוינט מיט ארישע פרויען

בערלין (יט"א) די פראווינץ פרעסע בראש מיט דער „באדר שלעזישער טאגעסצייטונג" און דעם נירענבערגער „שטירמער" האט אויפגעהויבען א קאמפאניע אנצווענדען דאס סטעריליזאציע געזעץ, וואס איז אריין אין קראפט אנהויב יאנואר, אויך לגבי די יודען, וואס האבען „פערפיהרט" דייטשע מיידלעך. די „באדר-שלעזישע טאגעסצייטונג" דערצעהלט אין א לאנגען ארטיקעל, געשריבען אין א פראוואקאטארישען טאן א מעשה-נורא ווען א יודישען אדוואקאט, ד"ר שוסס פון [illegible] וועלכער זאל האבען געלעבט מיט א קריסטליכן מיידעל. דאס בלאט האלט, אז דער יודישער אדוואקאט וואלט אפילו געדארפט געהאנגען ווערען. אבער די ליבעראלע שטראף וואלט שוין געווען איהם מסרס זיין. דער „שטירמער" פאדערט, אז יודען, וואס האבען געוואוינט מיט קריסטליכע פרויען, זאלען קאסטרירט ווערען, מען זאל זיי פערשיקען אין קאנצענטראציע לאגער, זייער פערמעגען זאל קאנפיסקירט ווערען לטובת די אריערינס, וועלכע זיי האבען „פערפיהרט".

Dr. med. H. LUBICZ

ספעציאליסט פאר ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.

נעהמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוונט, זונטאג פון 9–11 בייטאג

לאדז
12 יאנואר 1934

נייער פאלקסבלאט

לאדז
12 יאנואר 1934

א שאטען־פעלקערבונד

פון לעא קעניג

דער פעלקער בונד און די ענטוואפענונגס־קאנפערענץ זענען שוין מעהר נישטא צווישען די לעבעדיגע. אלע ווייסען עס. אלע פעלקער פיהלען עס שוין. די שונאים פונ׳ם „בונד״ פרעהען זיך מיט זיין טויט. נו, וואס זען, מיר האבען אייך געזאגט... די אלטע דיפלאמאטיע איז שוין געווען בעסער ווי דער פעלקער בונד מיט זיינע אונענדליכע קאנפערענצען... די גרויס־מעכטע און זייערע אמבאסאדארען וועלען שוין גיכער אויסגלייכען די איצטיגע איראפעאישע קאנפליקטען...

די פריינד פונ׳ם „נפטר״ בעדויערען, שמיצערייען מיט די ליפען, און לייגען אלץ אפ. אפשר וועט זיך דער טויטער נאך א ריהר טאן? אפשר דארף מען נאך אפיציעל נישט ערקלערען דער וועלט אז דער פעלקער בונד איז טויט. אבער נאר א גרויסער נס קען דעם איצטיגען פעלקער בונד לעבעדיג מאכען. און ער וועט אפשר אוועקגעהן פון דער וועלט אהן הספדים, אהן כבוד המת אפילו.

דער פעלקער בונד איז טויט, אבער דער אידעאל וועגען א פעלקער בונד לעבט און וועט לעבען, סיידען די גאנצע מענשהייט, אלע פעלקער וועלען זיך אויסקלויבען דעם וועג צו זעלבסט־מארד, זעלבסט־פערניכטונג.

דער פעלקער בונד איז טויט, ווייל ער איז אין דער אמת׳ן קיינמאל נישט לעבעדיג געווען, ווייל ער איז קיינמאל קיין אמת׳ער פעלקער בונד נישט געווען. ס׳איז געווען הויפטזעכליך א בונד פון די זיגערישע פעלקער, און אפילו פון די לעצטע זענען נישט אלע אינ׳ם בונד געווען פערטראטען.

און איז דאס געווען א בונד פון פעלקער? נאר די הערשענדע קלאסען פון געוויסע פעלקער זענען אינ׳ם בונד געווען פערטראטען.

דערפאר האט ער נישט געהאט קיין מאראלישען כח, און דעם אויטאריטעט וואס ער האט געדארפט האבען; דערפאר האט ער גערעדט מיט א האלבען מויל אפילו ווען ער האט געוואלט צו רעדען. אידעאלען נעמען נקמה, ווען מען רעדט פאלש אין זייער נאמען, ווען מען דינט זיי נישט אויף אנ׳אמת. דער פעלקער בונד ווערט איצט צופאלען נישט ווייל יאפאן און היטלער׳ס דייטשלאנד האבען איהם פערלאזט; און אפילו נישט ווייל מוסאליני און זיינע צייטונגען האלטען איצט אין איין שפעטען פונ׳ם פעלקער־בונד; נישט דערפאר איז דער פעלקער בונד איצט צופאלען געווארען, נאר ווייל ער איז קיינמאל קיין אמת׳ער פעלקער בונד נישט געווען. (נישט ווייל יאפאן און דייטשלאנד זענען פון איהם אוועק, נאר גיכער ווייל אמעריקא און רוסלאנד זענען אינ׳ם בונד קיינמאל נישט געווען).

דער פעלקער בונד שטארבט איצט, ווייל ער האט קיינמאל א [illegible] נישט געלעבט.

נאר ציניקער און היפאקריטען קענען איצט טענה׳ן: זעהט, די אידעע פון א פעלקער־בונד האט גאר נישט געהאלפען. ס׳איז איצט ערגער ווי אין ניינצעהן פערצען...

זיי ווייסען גאנץ גוט, אז דער אידעאל פון א פעלקער בונד איז נאך קיינמאל נישט פערווירקליכט געווארען. די בעסטע און איבערגעגעבנסטע פריינד פונ׳ם בונד האבען עס געוואוסט; די האבען עס געוואוסט; זיי האבען נאר געהאפט אז פונ׳ם איצטיגען פעלקער בונד וועט זיך בהדרגה ענטוויקלען אנ׳אמת׳ער און פאקטישער בונד פון אלע פעלקער פון דער ערד.

די טענה, אז די אידעע פון א פעלקער בונד איז א פאלשע איז א בעוואוסטזיניג רעאקציאנערע, פונקט ווי ס׳איז פאלש די טענה אז דעמאקראטישע רעגירונגס פארמען זענען דורכגעפאלען.

ווייל קיין אמת׳ע דעמאקראטישע רעגירונגס־פארמען האבען נאך קיינמאל נישט עקזיסטירט.

אין בעסטען פאל האבען מיר געהאט האלבע דעמאקראטיעס, מיט וועלכע די רעאקציאנערע פארטייען האבען זיך געשפילט ווי ס׳האט זיך זיי געגלוסט.

ס׳איז נאך נישטא אזא לאנד, וואס זאל זיך קענען בערימען, אז איהר גאנצע בעפעלקערונג איז געבילדעט אינ׳ם אמת׳ן זין פונ׳ם ווארט, וויסט וואס זי וויל און וואו זי געהט.

פונקט ווי א אמת׳ער פעלקער בונד איז נאך א אידעאל, אזוי איז אמת׳ע דעמאקראטיע נאך א אידעאל; און די אידעאלען זענען נאך קיינמאל אויף אנ׳אמת נישט אויסגעפרובט געווארען.

מיר האבען געהאט און האבען נאר האלבע דעמאקראטישע רעגירונגס פארמען; מיר האבען געהאט נאר אנ׳אנשטעל אויף א פעלקער בונד.

וואס דארף און קען איצט געטון ווערען צו ראטעווען די אידעאלען פון א אמת׳ן פעלקער בונד?

ס׳איז א שווערע ביטערע פראגע. ס׳איז כמעט א האפנונגסלאזע פראגע.

דארפען מיר ווארטען ביז דער פעלקער בונד וועט אויפשטעהן תחית המתים פון די פיל גרעסערע און שרעקליכערע חורבות פון א נייער וועלט־מלחמה?

איז נאר דער קאטאסטראפאלער וועג פון מלחמות און רעוואלוציעס דער פערווירקליכונגס וועג פון מענשליכע אידעאלען?

אדער לאמיר פערשווייגען דעם טויט פונ׳ם פעלקער־בונד און פרעטענדירען, אז ער לעבט נאך אין דשענעווא?

וואס פאר א ענטפער אויף דער ביטערער פראגע קען איצט געבען דער ראדיקאלער טייל פון דער מענשהייט, די פראגרעסיווע מענשהייט?

ס׳איז פאראן א שענער און אינטערעסאנטער ענגלישער פארלאמענטארער מנהג:

יעדע אפיציעלע פארלאמענטארע אפאזיציע האט א „שאטען־קאבינעט״. יעדע אפיציעלע פארלאמענטארע אפאזיציע, וועלכע איז גרייט איבערצונעמען די רעגירונג פון לאנד, האט, הייסט עס, אנ׳איינגעגעבענעם מיניסטאריען קאבינעט אין שאטען פון דער אפיציעלער רעגירונג.

דער „שאטען קאבינעט״ איז, אזוי צו זאגען, די מארגען רעגירונג פון לאנד, די פאטענציאלע בעלע מאכט. און מיט איהר „שאטען־פאליטיק״ רעכענט זיך נישט נאר די פאקטישע רעגירונג פונ׳ם לאנד נאר אויך די גאנצע אויסערליכע וועלט. (אויפ׳ן אינטערנאציאנאלען געביט איז א ערפאלג־רייכער פרוב געמאכט געווארען מיט דעם לאנדאנער פראצעס פונ׳ם רייכסטאג פייער).

פארוואס־זשע זאל, א שטייגער, דורך די פראגרעסיווע און ראדיקאלע פארשטעהער פון אלע פעלקער איצט נישט געשאפען ווערען אין גענף צי ערגיץ אנדערש) אזא „שאטען פעלקער בונד״? דער אפיציעלער פעלקער בונד איז דורכגעפאלען, פאר וואס זאל נישט עקזיסטירען א שאטען פעלקער בונד מיט די ראדיקאלע פארשטעהער פון אלע פעלקער, פון אלע נאציאנען, וועלכער זאל ווייזען ווי מען קען לייזען און פערטיפערען אט די אלע פראבלעמען צוליב וועלכע דער אפיציעלער פעלקער בונד איז צופאלען געווארען... די וועלט וואלט זיך צוגעהערט און נאכגעפאלגט די זיצונגען פונ׳ם שאטען פעלקער־בונד. (פונקט ווי די וועלט האט זיך צוגעהערט צו דעם לאנדאנער פראצעס וועגען דעם דייטשען רייכסטאג פייער).

און דער „שאטען פעלקער בונד״ וואלט אפשר מיט דער צייט געווארען דער אמת׳ער פאקטישער פעלקער בונד, ווען... די פראגרעסיווע מענשהייט וואלט צווישען זיך געווען פעראייניגט און נישט אזוי טראגיש צוריסען און מבולבל, ווי זי איז איצינד.

— ל.

דער רעליגיעזער קאמף אין דייטשלאנד

פון ד״ר א. גינזבורג

איך האב אלעמאל געהאט דרך ארץ פאר טיף־איבערצייגטע רעליגיעזע מענשען, וואס זייער פרומקייט קומט [illegible] פון הארצען און איז נישט בלויז צום פוץ פון לייטענס־וועגען. איך האב פאר זיי געהאט נישט ווייניגער דרך ארץ ווי פאר אלע טיף־איבערצייגטע מענשען, צי די זענען אנארכיסטען, קאמוניסטען, סאציאליסטען אדער אנדערע „איסטען״. איך האלט, אז יעדער מענש האט א רעכט אויף זיינע איבערצייגונגען (— אויף זיינע רעליגיעזע נישט ווייניגער ווי אויף זיינע סאציאל־פאליטישע.

פערשטעהט זיך, אז דאס מיינט נאך נישט, אז מיר דארפען מיט זיי מסכים זיין, גאנץ ווייט דערפון. מיר האבען פונקט אזוי רעכט אויף אונזערע מיינונגען ווי זיי אויף זייערע. מיר זענען אפילו בערעכטיגט צו קעמפען פאר אונזערע מיינונגען. דער קאמף דארף אבער געפיהרט ווערען נישט דורך צוואנג, נישט דורך געוואלט און אפילו נישט דורך תוך מאכעריי און צולהכעיס שטיקלעך. דער קאמף דארף געפיהרט ווערען מיט ריינע הענט — דורך איבערצייגענדע ארגומענטען, אויב איינער איז אויף דעם פעהיג... איהר מעגט זוכען יעדעם צו בעקעהרען צו אייערע מיינונגען אבער איהר טארט די אויף קיינעם נישט ארויפצווינגען. „די פרייהייט פון געוויסען״ די פרייהייט פון יעדען מענשען צו האבען זיין אייגענע מיינונג וועגען רעליגיעזע, פאליטישע און סאציאלע פראגען איז דער יסוד פון יעדער ציוויליזירטער מענשליכער געזעלשאפט, אהן דער דאזיגער פרייהייט, אהן דער פרייהייט פון מיינונגס־פערשידענהייטען, ווערט די מענשליכע געזעלשאפט פערוואנדעלט אין א סטאדע אקסען וועלכע האבען נישט קיין מיינונגס־פערשידענהייטען.

האב איך, ווי געזאגט, אלעמאל געהאט דרך ארץ פאר טיף־איבערצייגטע רעליגיעזע מענשען, איצטער, זינט דער היטלעריזם איז אריין אין מאכט און ער האט זיך גענומען צו מאכען א סוף צו אלע מיינונגס־פערשידענהייטען ביי די דייטשען, פון דעם „דריטען רייך״ — איצטער איז מיין דרך ארץ פאר זיי פערשטארקט געווארען. זיי, אט די דאזיגע רעליגיעזע מענשען פון דייטשלאנד, זענען די ערשטע, וואס האבען געהאט דעם מוט עפענטליך זיך צו שטעלען געגען היטלער׳ן, אזוי שנעל ווי ער האט זיך גענומען צו אנגרייפען זייערע איבערצייגונגען.

היטלער האט פערמאכט די מיילער פון אלע דייטשען א חוץ פון די רעליגיעזע. ליטעראטען, פילאזאפען — זיי אלע „האלטען ס׳מויל״ קיינער פון זיי, א חוץ די וואס זענען בעצייטענס אנטלאפען פון לאנד און געפינען זיך נישט אין דעם רשות פון היטלער׳ן, האט זיך נישט דערלויבט עפענטליך ארויסצוטרעטען געגען היטלער׳ן. א טויטע שטילקייט הערשט איבער דייטשלאנד, — די שטילקייט פון א גרויסער תפיסה, די איינציגע, וואס האבען זיך ווייניגסטענס ביז איצטער, דערלויבט איבערצורייסען די דאזיגע שטילקייט זענען די רעליגיעזע דייטשען.

ווי אומאנגענעהם דאס זאל פאר אונז נישט זיין, מוזען מיר אבער מודה זיין אויב מיר ווילען זיין ערליך צו זיך אליין, אז די רעליגיעזע מענשען פון דייטשלאנד האבען ארויסגעצייגט מעהר קוראזש און מעהר קאמפסלוסטיגקייט ווי די „היינטוועלטיגע״ נישט־גלויביגע. פריהער זענען עס געווען די קאטאליקען. און נאך זיי זענען געקומען די טראדיציאנעלע״ די אלט־מאדישע, פראטעסטאנטען, וואס האבען ארויסגעשטעלט דעם שטארקסטען ווידערשטאנד געגען היטלער׳ן, און דער רעזולטאט איז געווען אז היטלער, „דער פיהרער״ דער דייטשער משיח, האט געמוזט בייגען זיין שטאלצען קאפ פאר די דייטשע פראטעסטאנטען און איינגעהן אויף פשרות פריהער מיט׳ן פויפסט און שפעטער אויך מיט די פראטעסטאנטען.

און זיי, די פראטעסטאנטען אזוי גוט ווי די קאטאליקען האבען זיך דערלויבט צו פראטעסטירען נישט בלויז געגען דעם, וואס די אזוי גערופענע „דייטשע קריסטען״ ווילען ארויסווארפען דעם „אלטען טעסטאמענט״ (די יודישע ביבעל) און ריינגען „אין דייטשען גייסט״ דעם נייעם (דעם עוואנגעליום). דאס איז געווען צו דערווארטען. זיי, די דאזיגע רעליגיעזע מענשען זענען געגאנגען ווייטער און האבען זיך אפילו דערלויבט צו פראטעסטירען געגען דער גאנצער ראסען־טעאריע, וואס איז דער ווינקעלשטיין פון דעם היטלעריזם. „בייעם דייטשלאנד״, נישטא קיין אונטערשיד פון ראסע. נישטא קיין העכערע און קיין נידעריגערע ראסע. אלע מענשען, גאנץ גלייך פון וועלכער ראסע די זאלען נישט זיין, זענען גלייך און גלייכבערעכטיגט אין דער רעליגיע. די רעפארמירטע דייטשע פאסטאר׳ס זענען געווען די ערשטע אין היטלער׳ס דייטשלאנד, וואס האבען דערמאנט היטלער׳ן, אז העכער ווי אלע ראסען שטעהט די מענשהייט.

עס איז שווער בביאות צו זאגען מיט וואס דער דאזיגער רעליגיעזער קאמף געגען דעם היטלעריזם וועט זיך ענדיגען. דערווייל אבער, מוז מען צוגעבען, איז רעליגיע דער איינציגער כוח, וואס זיך געשטעלט געגען דעם היטלעריזם..

און דאס דאכט זיך מיר, איז נישט קיין צופאל. רעליגיע האט אין זיך נאך עד־היום עטוואס אזעלכעס, וואס די נייערע מאדערנע „איזמען״ האבען נאך נישט. די רעליגיע האט אין זיך דעם „יהרג ואל יעבור״, וואס דאס מיינט: „בעסער זיך לאזען טויטען איידער נאכגעבען״. רעליגיע געהט אין אזעלכע פשרות און קאמפראמיסען, אבער בלויז ביז א געוויסע גרעניץ, וועלכע קען נישט איבערגעטראגען ווערען.

רעליגיע האט אלעמאל געהאט אזא כוח צופלאנצען אין הערצער פון איהרע אנהענגער א בערייטווילליגקייט אויף מארטירעריי, ווען די צייט און אומשטענדען פאדערען עס. נאך קיין אנדער אידעאל אדער לעבענס־טעאריע האט פון זיך נישט ארויסגעגעבען אזויפיל מארטירער און „קדושים״, וואס זענען געגאנגען אויף „קדוש־השם״, ווי דאס האט געטון רעליגיע.

רעליגיע האט אלעמאל געהאט א דאזיגען כוח און, ווי עס ווייזט אויס, האט זי איהם נאך עד־היום. דאס איז דער איינציגער וועג, ווי מען קען דערקלערען דעם מוטיגען ארויסטריט פון די פיר טויזענט דייטשע פאסטאר׳ס געגען דעם היטלעריזם...

* * *

מיר איז שוין אמאל אויסגעקומען צו בעמערקען, אז די ערשטע, און דערנאך אויך די עלטסטע, אינטערנאציאנאלען זענען געווען יענע גרויסע וועלט־רעליגיאנען, וועלכע האבען אויף אזא אדער אנ׳אנדער אופן אנגעפאנגען צו פרעדיגען דעם „מאנאטעאיזם״ — דעם גלויבען אין א איין איינציגען גאט. דער אינטערנאציאנאליזם איז געווארען א לאגישער שלוס, א פועל־יוצא, פון דעם מאנאטעאיזם. אויב עס איז דא בלויז איין איינציגער גאט, וועלכער איז דער שעפער פון אלע וועלטען און דער פאטער פון אלע מענשען־קינדער, מוזען ממילא אלע מענשען, אהן אונטערשיד פון פאלק און ראסע, זיין גלייכבערעכטיגטע אין זיינע אויגען, אויב נאר זיי געהען אין זיינע וועגען. גאט האט גענומען דעם אדער יענעם פאלק אויסקלויבען פאר זיין שליח, כדי דורך איהם צו פערשפרייטען זיינע לעהרען, זיין „תורה״, אבער דאס מאכט דעם אויסגעקליבענעם פאלק נישט פאר מעהר יחסן. אזוי שנעל, ווי די אנדערע פעלקער האבען אנגענומען די זעלבע תורה, זענען זיי נישט קיין קלענערע יחסנים פון „אויסער־וועלטע״ פאלק. דער געבוירענער יוד, למשל, איז נישט קיין גרעסערער יחסן פון דעם געווארענעם. עס איז נישט קיין יחוס פון געבוירט און אפשטאם, נאר דער יחוס פון מעשים און גלויבען. דאסזעלבע איז, טעארעטיש ווייניגסטענס, אויך אמת וועגען דעם קריסטענטום און דעם מאהאמעדאניזם. קוים נעמט איינער אן דעם קריסטליכען אדער מאהאמעדאנישען גלויבען, ווערט ער שוין דורך דעם גופא א גלייכבערעכטיגטער מענש. אין דער טעאריע ווייניגסטענס איז דער שווארץ־הויטיגער קריסט אדער מאהאמעדאנער נישט קיין קלענערער יחסן פון דעם „סעמיט״, און די ביידע זענען נישט קיין קלענערע יחסנים פון דעם „נארדיק״. די רעליגיאנען, די מאנאטעאיסטישע רעליגיאנען, קענען נישט מאכען קיינע אונטערשיידונגען פון פאלק אדער ראסע, זיי קענען עס נישט, אויב מען קען זיך אזוי אויסדריקען, לויט זייער „מהות״ נאך. זיי מוזען, אין זייער עסענץ, זיין געגען דעם.

מען קען דעריבער זאגען, אז דער קאמף, וואס די דייטשע קאטאליקען און פראטעסטאנטען פיהרען איצטער געגען דעם היטלעריזם איז, אין תוך גענומען, א קאמף פון דעם אינטערנאציאנאליזם, וואס בעטראכט אלע מענשען פאר גלייכבערעכטיגטע, געגען דעם שאוויניסטישען נאציאנאליזם, וואס זוכט איינצוטיילען די מענשהייט אין העכערע און נידעריגערע ראסען.

דאס, וואס דער דאזיגער קאמף איז איינגעוויקעלט אין א רעליגיעזען מאנטעל און וואס די שלאג־ווערטער אונטער וועלכע ער ווערט געפיהרט זענען רעליגיעזע, דארפען אונז נישט שטערען איינצוזעהן דעם אמת׳ען כאראקטער פון איהם. עס איז זעהר מעגליך, אז די פיהרער פון דעם דאזיגען קאמף ווייסען אליין נישט, אז דאס קעמפען זיי פאר דעם אינטערנאציאנאליזם, אבער דאס מאכט די זאך נישט אנדערש.

אחד־העם

צו זיין 7-טען יאהרצייט

פון ש. ראזענפעלד

28 טאג אין חודש טבת ווערט 7 יאהר זינט אחד העם איז געשטארבען.

און אזוי ווי ער האט קיין בעוועגונגען נישט געשאפען, קיין פארטייען נישט איבערגעלאזט, קיין ארגאניזאציעס נישט אויסגעשטעלט, איז אויך נישטא אין פאלק, וועלכע עס זאל האלטען פאר זיין פליכט צו דערמאנען אחד העמ'ס נאמען אין טאג פון זיין יאהרצייט...

עס איז געוויס טרויעריג, אבער עס איז דאך א פאקט. און ער ווערט'ם נישט אפגעלייקענט דערמיט, וואס אין תל־אביב קומען זיך צונויף זיינע תלמידים און קרובים און פייערען דעם טאג.

דאס פאלק געדענקט נישט, און דאס פאלק פייערט נישט. נישט אפילו די אינטעליגענטען פון פאלק.

וואס איז געווען זיין אידעע?

דיין אידעע איז געווען די איינציגע גרויסע נאציאנאלע אידעע אין יודענטום פאר דער גאנצער צייט נאכ'ן חורבן, וואס פעדינט די אנשטרענגונג פון יודישען פאלק זי צו רעאליזירען.

דער תוך פון דער אידעע איז: ציוניזם. דאס הייסט: ווידער אויפלעבען דאס יודישע פאלק אין יודישען לאנד. איינס פונ'ם אנדערען זאל געבויט ווערען.

אבער פריהער מוז דאס פאלק געבויט ווערען. פריהער מוז דאס פאלק ווידער אויפגעלעבט ווערען. גענויער: פריהער מוז אין פאלק אויפלעבען דער אמת'ער ווילען צו ווידער אויפלעבונג; דאס שטרעבען צו נאציאנאלער בעפרייאונג; די גרייטקייט פון יעדען איינציגען זיך מקריב צו זיין פאר'ן גליק פון פאלק און פאר זיין עקזיסטענץ. און דאס איז א שווערע, זעהר שווערע ארבייט. און אן ארבייט אויף לאנגע דורות. ווייל א לאנד, אז עס ווערט חרוב, קומט זרבבל, קומט עזרא צי נחמיה און בויען דאס ווידער אויף, אבער א פאלק, אז עס איז חרוב!...

און דאס יודישע פאלק איז חרוב. און אזא חרוב פאלק קאן רעכענען נאר אויף איינצעלנע, נאר אויף אויסדערוועהלטע, אז זיי וועלען פערמאגען דאס בעדערפעניש אן א פעסטען ווילען צו ווידער אויפלעבונג. און נאר ביי א גרויסער אנשטרענגונג פון די איינציגע און אויסדערוועהלטע איז עס מעגליך, אז ביסלעכווייז־ביסלעכווייז זאל דאס פאלק דערצויגען ווערען צום דאזיגען נאציאנאלען ווילען, און דער ווילען זאל פערוואנדעלט ווערען אין פאקטישען בויען דאס לאנד. אבער דאס בויען גופא, דארף אויך פארקומען אויף אזא אופן, אז עס זאל וועקען אין פאלק דעם ווילען צו ווידער אויפלעבונג. וועקען דורך דעם, וואס דאס נייע לעבען אין אלטען לאנד וועט זיין א ווירקליך יודיש לעבען, וואס וועט ענטוויקלען די יודישע קולטור דורך דער יודישער שפראך און די יודישע לעבענס־פארמען אויף אלגעמיין מענשליכע קולטור יסודות. און די בויער דארפען זיין מיט'ן בעוואוסטזיין, אז נאר דאס — די גייסטיגע אדער קולטור־אויפלעבונג פון פאלק — איז דער צוועק פונ'ם אויפבויען דאס לאנד.

ווארים אלס אימיגראציע־צענטער פאר יודען קאן ארץ־ישראל קיין גרויסע ראלע נישט שפילען. קליין איז דאס לאנד און ומאגער, און פארערט גרויסע אנשטרענגונג זיך צו בעפעסטיגען אין לאנד. און הערצו איז דער מאסען־יוד נישט פעהיג. דערפאר איז דער, וואס זוכט ברויט — און דאס נאר זוכט דער מאסען־יוד, — קאן נישט מקריב זיין זיין טעגליך בעדערפעניש צוליב א נאציאנאלען ציל; ער זאל זוכען זיין ברויט דארט וואו ער קאן עס גרינגער געפינען; דער זאל קיין ארץ־ישראל נישט פאהרען. פאהרען קיין ארץ ישראל זאל נאר יענער, וואס דאס נאציאנאלע בעוואוסטזיין איז ביי איהם אזוי שטארק, די זארג פאר'ן נאציאנאלען קיום אזוי גרויס און די איבערצייגונג, אז נאר אין ארץ־ישראל קאן דער קיום געזיכערט זיין, אזוי קלאר, — אז קיין קרבן איז איהם נישט צו שווער, אבי דאס נאציאנאלע ציל צו דערגרייכען, נעמליך: שאפען א יודישען מוסטער ישוב אין ארץ־ישראל. און פאר אזא טיפיש יודישען מוסטער־ישוב, איז דא גענוג פלאץ אין ארץ ישראל. ווארים די מאראליש־נאציאנאלע וויכטיגקייט פון אזא צענטער, וואס זאל האבען א גייסטיגע ווירקונג אויפ'ן גלות, ווענדט זיך נישט אן דער גרויס פונ'ם צענטער, נאר אן זיין עכטקייט.

אבער בלויז אויסדערוועהלטע, בלויז אזוינע, וואס די כלל־אינטערעסען זענען ביי זיי וויכטיגער ווי זייערע פריוואטע אינטערעסען; בלויז אזוינע, וואס דאס נאציאנאלע געפיהל איז ביי זיי ענטוויקעלט מעהר, ווי אלע אנדערע געפיהלען — נאר די זענען פעהיג צו זיין די פיאנערען אין אזא היסטאריש נאציאנאלער אונטערנעמונג, ווי ווידער־אויפלעבען דאס פאלק אין זיין אייגען לאנד.

דערפאר איז אחד העמ'ס ערשטער ארויסטריט אין דער עפענטליכקייט ווי א שריפטשטעלער (1889) געווען א שטארקער אנגריף אויף די חובבי־ציון דערפאר, וואס זיי האבען זיך נישט גערעכענט מיט מענשען־מאטעריאל דורך וועלכען זיי האבען אנגעהויבען צו בויען ארץ־ישראל: דערפאר טאדעלט ער מ'זאל אנהויבען די ארבייט נישט פון לאנד נאר פון פאלק. און דאס הייסט: פריהער אויפלעבען דאס פאלק — דורך ליטעראטור, דערציהונג, פערזענליכע ביישפילען א.ד.ג. און אז דער דערפאלג וועט זיין גרויס גענוג; דער געדאנק וועט דער ווידעראויפלעבונג פערשפרייט גענוג און דער ווילען דעם געדאנק צו רעאליזירען שטארק גענוג — דעמאלט וועט זיין די ריכטיגע צייט אנצוהויבען מיט פראקטישען ישוב אין ארץ ישראל.

און כדי אויסצוגעפינען און ארויסצוהויבען פון פאלק יענע אויסדערוועהלטע „בני יחידים" וואס זאלען וועקען און ענטוויקלען דאס פאלק צו זיין ווידער אויפלעבונג שאפט ער נאך אין זעלבען יאהר א געהיימען פערבאנד פון אויסדערוועהלטע מיט'ן נאמען „בני משה".

אבער די געזעלשאפט האט נישט קיין לאנגען קיום.

און קומט מען איהם אנטקעגען מיט דער טענה:

— ווי זאל מען דען אנהויבען אונזער אויפלעבונגס־ארבייט פון „קולטור", פון „לערנען" פון רוחניות, — אז שוין צוויי טויזענט יאהר פערנעמען מיר זיך דאך אויסשליסליך מיט לערנען, מיט ליטעראטור, מיט רוחניות און מיר זעהען דאך צו וואס פאר א צושטאנד מיר זענען געקומען!... שוין לאנג האבען מיר זיך דערפאר דערווארבען דעם נאמען: „דאס פאלק פון בוך" און ווי זעהען מיר אויס? צי וואלט דען נישט ריכטיגער געווען, ווען מיר הויבען אן אונזער אויפלעבונג פון גשמיות, פון אקערען, פון דיהען און אנדערע פיזישע ארבייט?

דערויף ענטפערט אחד העם:

— און „עם הספר" — „א פאלק פון בוך", א קבצנים פון בוך זענען מיר. ד.ה. א פאלק וואס זיין נשמה איז איהם ארויסגעפלויגען פון הארצען און אריינגעפלויגען אין בוך אריין. ווארים א „ליטעראריש פאלק" (וואס הייסט אויך: „עם הספר") איז דאס, וואס לעבט אינאיינעם מיט זיין ליטעראטור; וואס זיין לעבען איז דאס לעבען פון זיין ליטעראטור. די דורות און די ספרים לעבען און ענטוויקלען זיך האנט ביי האנט; די ליטעראטור שטימט מיט די בעדערפענישען פון דור און דער דור לעבט לויט'ן גייסט פון דער ליטעראטור. די אויפגאבע פון דער ליטעראטור אין בעצוג צום ליטעראַרישען פאלק בעשטעהט אין דעם, וואס זי פערזייט אין די הערצער נייע זאמען — נייע געדאנקען, נייע שטרעבונגען, און לאזט עס איבער פאר'ן פאלק די זאמען צו מאכען וואקסען און זיי ענטוויקלען לויט די בעדערפענישען און לויט די אומשטענדע אזוי לאנג ביז וואנען די געדאנקען און די שטרעבונגען ווערען אן אייגענער טייל פונ'ם מהות פון פאלק — אומבעוואוסט און אומגעקומערט פון וואנען די דאזיגע געדאנקען קומען און פון וואנען די שטרעבונגען שטאמען. אבער אנדערש איז עס מיט'ן „פאלק פון בוך". דא איז נישט די אויפגאבע פון בוך רייכער צו מאכען דאס הארץ מיט נייע קרעפטען, מיט נייע זאמען, נאר פערקעהרט: דאס בוך ווירקט אויף צו דערדריקען דאס פאלק, אז עס זאל זיך נישט דערלויבען צו בענוצען מיט „די אייגענע קרעפטען און לויט די אייגענע בעדערפענישען", נאר אלץ מוז געשעהען מיט דער דערלויבניש פון „בוך" יעדער פערלאנג, יעדע שטרעבונג, יעדע בעציהונג איז נאר דעמאלט דערלויבט אויב זי קאן ברענגען דערויף א הכשר פון „בוך"...

איז אט דער צושטאנד מוז געענדערט ווערען. אבער געענדערט ווערען וועט ער ערשט דעמאלט, ווען פון יודענטום גופא וועט זיך ארויסרייסען אזא לעבענס־שטראם, וואס וועט אויסהיילען די פערגליווערטע הערצער און אינאיינעם מיט דער אלגעמיינער אויפקלערונג אויף עט, דורך דערציהונג, ברענגען דאס פאלק דערצו, אז עס זאל דעם צענטער פון לעבען און ווירקען אריבערטראגען פון בוך אין הארצען אריין פון פאלק.. און דער צענטער וועט געשעהן: אין לעבעדיגען שטרעבען צו פאלקס־פעראייניגונג, צו פאלקס אויפלעבונג און פרייער ענטוויקלונג לויט'ן גייסט פון פאלק: און אויף אלגעמיין־מענשליכע יסודות, מיט סתם אקערען, דיהען און „פראקטיש" זיין, וועט קיין זאך נישט אויפגעטון ווערען, איז יעדע פראקטישקייט בלויז א פיקציע און קאן נישט ברענגען צו אמת'ער ווידער־אויפלעבונג.

און אז ס'ערשיינט הערצל'ס „יודענשטאט", די „קאנגרעסען", די ציוניסטישע „בעוועגונג"; אז עס קומען די דיפלאמאטישע אונטערהאנדלונגען מיט טערקיי און מיט די קריסטליכע אייראפעאישע הויפען, איז אחד־העם הערצל'ס שטארקסטער געגנער.

ווארום אחוץ דעם, וואס דער גרויסער טומעל, וואס איז געשאפען געווארען ארום ציוניזם, און דאס סענסאציאנעלע אויסנוצען יעדער שריט הערצל'ס, איז געווען געגען אחד־העמ'ס נאטור און זיין צניעות'דיגע צוריקגעצויגענקייט, האט ער געהאט אויך פרינציפיעל וואס אויסצושטעלען געגען הערצל'ס „יודענשטאט".

ערשטענס, האט אחד־העם געהאלטען, דארפען נישט יודען קיין יודענשטאט. נאר א יודישען שטאט. א יודישע ־ קולטורעלען מוסטער־ישוב, געשטיצט אויף ערד ארבייט און אינדוסטריע און גייסטיגער ענטוויקלונג, און דערצו איז נויטיג בלויז ערלויבניש פון טערקיי, אבער נישט קיין אלוועלטליכע, דיפלאמאטישע אונטערהאנדלונגען און נישט קיין פעלקער־רעכטליכע זיכערקייטען.

צווייטענס: זאל נישט דער ישוב אין ארץ ישראל בענעמען אויף זיך צו פערענטפערען די יודען־פראגע — דאס קען ער נישט און דאס וועט ער נישט — נאר די יודענטומס־פראגע זאל ער פערענטפערען; ער זאל זיין ישוב אין גייסט פון יודישער קולטור.

(ווייטער זעה 19. זייט)

חלום נומער 1 און חלום נומער 2...

אדער: ווינטער ביי א ווארעמען אויווען

פון י. אבערזשאנעק

זיצען צוויי יודען אין אלטשטאטישען בית־המדרש ביים ווארעמען אויווען און דערצעהלען זיך זייערע חלומות. אין אנפאנג רעדט מען פון פאליטיק. פון היטלער'ן דעם רוצח, און ווענען די בייזע ציוניסטען: כראביע לובאמירסקי און גענעראל דרעשער, ווענען דעם רוסישען יוד סטאוויסקי אין פראנקרייך, צוליב וועמען דער פראנצויזישער מיניסטער־קאבינעט וועט זיך מוזען אפגעבען אין דימיסיע. ווענען דעם געזעג אויף יצחק גרינבוים'ס סים־בענקעלע און ווענען די פליטים פערזארגונג פון די לאדזער גבירים, ווענען דער 4־טער קלאס פון ... מלוכה־לאטעריע, און צום סוף בענען די יודען זיך דערצעהלען זייערע חלומות.

— אי, הערט איהר, ר' לייזער, האב איך געהאט א פאסקודנעם חלום — א ביטערען חלום, זאג איך אייך, ר' לייזער!

— דהיינו? דערצעהלט ר' וואווע — האט געזאגט ר' לייזער.

— ס'האט זיך מיר געחלומ'ט אזא חלום:

חלום נומער 1

דאס קאלענדאר־בלעטעל האט געוויזען א דאטע 10־טען יאנואר 1984. איך בין געווען אנגעטון אין א קליידעל, מיט א קופקע אויפ'ן קאפ און האב געטראגען א שקארפעטקע, און מיין יודענע חנה מיטעל, איז געגאנגען אין הויזען, האט גערויכערט א פאפיראס, איז ארומגעגאנגען מיט די הענט אין די הויזען־קעשענעס און קאמאנדעוועט.

— אי, הערט איהר, ר' לייזער, האב איך געהאט צרות פון דעם חלום.

נו, נו, דערצעהלט, דערצעהלט ווייטער ר' וואווע.

איך זיץ אליין אין דערהיים מיט די פיער ווענד, און די מיין חנה מיטעל הוליעט ארום גאנצע נעכט מיט איהרע פשיאטשולקעס און שפילט קארטען. קומט זי אהיים 3 בייינאכט שכור ווי לוט, און אז איך האב גענומען וויינען, האט זי מיר דערצעהלט, אז זי האט זיך געדארפט אפרעכענען מיט א סורחיטע פון לעמבערג...

אין דער פריה, האב איך מיך שטילערהייט צוגעשארט צו איהרע הויזען און גענומען רעווידירען איהרע קעשענעס. זי האט מיר כסדר געמאכט סקאנדאלען, אז זי ארבייט שווער און ביטער, און איך גיב אויס געלד אויף שמאכעס, אויף שמאטקעס — אז איך בין אן אויסברענגער.

א ביטער לעבען: גאנצע טעג געזעסען אין דער
א ביטער לעבען: גאנצע טעג געזעסען אין דער
קוך. און איך אפגעריסען ס'הארץ מיט'ן משרת,

און ווער, מיינט איהר, איז געווען ס'משרת? — א שיגעץ! א קעמ'ן א מאספערשוין!! א שיגעץ אין א קליידעל!

נו, האט מיין חנה מיטעל אין די הויזען „געווארפען אנ'אייגעל" אויפ'ן שיגעץ אין קליידעל". נישט וואו, נישט ווען, איז זי געווען אין דער קוך ביים שיגעץ אין קליידעל.

האב איך דאך גענומען מאכען סקאנדאלען! ווי קומסטו אין דער קוך אריין צום שיגעץ? וואס'ער געשעפטען האט א יודענע אין דער קוך? שעמען מענסטו דיך נישט וויסטען האלו אריין! א מאמע פון קינדער! ...טע בעל־עבירה'ניצע!!

נאכ'ן מיטאג זענען צו מיר אריינגעקומען די שכנים — אויך אין קליידלעך, און מיר האבען גענומען מוטלען. יעדער האט דערצעהלט מעשיות פון זיין ווייב, איינער זי האט דערצעהלט, ווי שטארק ליב זי האט איהם, א צווייטער האט פערזיכערט, אז זי „דראזשעט" איהם נישט, א דריטער האט געשוואוירען ביי באר'ד און פאות, אז זיין ווייב האט איהם גענומען אהן א גראשען נדן... זי האט איהם אפילו געמאכט דעם אויסשטעהער צו דער חתונה. א פערטער האט דערצעהלט, אז יעדער אוונט ברענגט איהם ס'ווייב אהיים „פאקונקעס" פון דער גאס, א פינפטער האט דערצעהלט, אז זיין ווייב געהט נישט אהן איהם אין קינא. דער זעקסטער האט איבערצייגט, אז זיין ווייב זיצט נישט גאנצע נעכט מיט פשיאטשולקעס אין די נאכט־קאבארעטען, אזוי ווי עס טון אנדערע ווייבער...

פרעגט גארנישט ר' לייזער, כאטש צרות איך האב געהאט: פון דער פריה ביז'ן אוונט האב איך געהאט צו טון מיט די קאמאשיטשקעס, מיט די סעקוועסטראטארקעס. איין שיקסע אין הויזען מיט א טעקע ארויס, און א צווייטע שיקסע אין הויזען מיט א טעקע אריין. אלע האב איך געענטפערט: „שובא ביעמא וו'דאמו"... נאר דאס ערגסטע איז געווען וואס איך האב געזויגען א צווייבג — די נשמה האבען די פון מיר אויסגעצויגען!..

און די צרות פון די קינדער!

5 זוהן און איין טאכטער האב איך געהאט, זענען די זיהן געזעסען אין דער היים, געשמינקט און געפודערט, יעדען טאג אנדערע קליידלעך מיט אנדערע זאקען, גאנצע טעג זענען זיי געזעסען ביי די שניידערקעס און געסטראצעלט זיך. יעדען א וואנד האבען זיי געהאט אנדערע בעלער און מאסקאראדעס, און אז איך האב געזעהען מיין איינציגע בת־יחידה אין די סאלדאטסקע הויזען, האט עס מיך געריסען ביים הארץ. מיין פערעלע האט די קאמיסיע אנערקענט „זשאלניערזש" אויף קאטעגאריע „א" איך האב געוויינט און זי, מיין טאכטער, האט געלאכט פון מיר: וועסט זעהן טאטעשי, אז איך וועל נאך ווערען א סערזשאנט אדער גאר א פארוטשניק!..

— אי, הערט איהר, ר' לייזער, האב איך געהאט צרות, נאך גוט, וואס איך האב מיך בעצייטענס איבערגעוועקט, ווען נישט וואלט איך נאך געשמפל'ט אויך!.. — בישט געמאכט זאלען זיי ווערען, די חלומות!

חלום נומער 2

און איך, זאגט ר' לייזער, האב דערפאר געהאט א גוטען חלום, גאר א גוטען חלום: ס'האט זיך מיר געחלומ'ט אז איך בין... דער לעצטער יוד אין דייטשלאנד.

— וואס הייסט? וואס הייסט דער לעצטער יוד אין דייטשלאנד.

ס'האט זיך מיר געחלומ'ט, אז אין גאנץ דייטשלאנד איז געבליבען איין איינציגער יוד, און דער יוד... בין איך.

נו, האט איהר, ר' וואווע, בעדארפט זעהען וואס פאר א לאכטיגע לעבען איך האב געהאט. א וואוינונג האט מען אפגעגעבען אין ווילהעלמ'ס פאלאץ. פאר'ן טויער איז געשטאנען א שטארקע וואך פון שטורמיסטען, און טאמער האט עמיצער געוואלט אריינקומען אין מיין חדר אריין, האט מען איהם בודק געווען פון אלע זייטען, צי ער האט נישט אמאל „עפעס" אין הויזען־קעשענע. יעדען אין דערפריה האט דער טעלעפאן געקלינגען:

— האלא! ווער רעדט?

— געבעלס! וואס מאכט איהר, הער וואווע און געזונד?

— האלא! מיט וועמען האב איך דעם כבוד?

— דא רעדט בעריגג. דארפט איהר נישט אמאל א גמילת־חסד?

— האלא! מיט וועמען האב איך דעם כבוד?

— דא רעדט היטלער. ווי פיהלט איהר זיך, הער וואווע? זענט איהר גוט געשלאפען? וואס הערט זיך מיט אייערע מעדידען? וואס מאכט אייער גנעדיגע פרוי, און די ליבע קינדערלעך?

און טאמער האט איך געגעבען אנצוהערען, אז איך האב בדעה צו פערלאזען דייטשלאנד, האט זיך גענומען שיטען דעלעגאציעס, און מיט טרעהרען אין די אויגען, האבען די היטלעריסטען מיך געבעטען רחמים, כ'זאל אויף זיי רחמנות האבען, ווארום טאמער זאל איך אוועק פון דייטשלאנד, איז א סוף צום היטלעריזם.

— וואס ווילען מיר טון אהן דיר? — האט היטלער געוויינט מיט טרעהרען — אהן דיר איז מיין קאריערע געענדיגט, מיט וועמען וועל איך פיהרען מיין רייניגונגס־קאמף פון דער אַרישער ראסע? וואס וועט טון דער „פעלקישער בעאָבאכטער"? פאר וועמען וועט ער שרייבען דיינע אנטיסעמיטישע ארטיקלען און געגען וועמען וועט מען פיהרען דעם אויסראטונגס־קאמף? — וואווע קרוין, האב רחמנות און בלייב אין דייטשלאנד!..

האב איך מיך שטארק איבערגענומען פון היטלער'ס טרעהרען און בין פערבליבען.

נו, האב איך עס אביסעל געמאכט א לעבען! איך, וואס איך בין געווען דאס... „דייטשע יודענטום". אין דער קהלה בין איך געווען: פרעזעס פון ראט, פרעזעס פון דער פערוואלטונג — די גאנצע יודישע געמיינדע בין איך געווען!... איך בין געווען רב, חזן, שוחט, בודק, מסדר קידושין, אלץ בין איך געווען.

בין איך געגאנגען אונטער די לינדען, האבען די פאליצייאנטען פאר מיר געמאכט א וועג: „אכטונג, ה' וואווע געהט!.."

איך האב מיר געלעבט ווי א קייזער, ס'האט מיר נישט געפעהלט פון פויגעל־מילך, מ'האט מיך אפגעהיטען ווי אן אויג אין קאפ, און וואס איז דער חידוש, וואס? — כ'בין דאך דער לעצטער יוד אין דייטשלאנד!..

א שאד, וואס מיין ווייב האט מיך אויפגעוועקט וואלט מיך מיין ווייב נישט איבערגעוועקט, וואלט איך זיכער געווארען פינאנץ־מיניסטער אין דייטשלאנד...

נו, וואס זאגט איהר נישט צו מיין ווייב? טאמער האב איך שוין געקענט ווערען פינאנץ־מיניסטער אין דייטשלאנד, האב איך מיין ווייב אין מיטען!..

„לאָמיר זיך איבערבעטן"

אַ קאַפּיטעל פון ראָמאַן „אויף פעלדער" פון יודישער קאָלאָניזאַציע אין ראַטענפאַרבאַנד

פון פּרץ הירשביין

בערע קאָוואַלסקי האָט, נאָך זײַן לעצטער בע־געגעניש אין פעלד מיט לאַבע'ן, זיך נישט אומ־געקערט גלײַך אַהיים; האָט נאָך אַ לאַנגע צײַט בע־בלאָנדזשעט איבער די פעלדער. עטלעכע מאָל ווען ער מײנט זעהר גוט, ווען ער וויל מיט לאַבע'ן עפּעס אַרומרעדן די גרויסע מעשים פון דער רעוואָלוציע — מישט זיך אַרײַן געפילען, וואָס געהערען נאָך צו דער וועלט וואָס שטאַרבט, צו דער ברודער־וועלט, און פֿאַרשטערן אַלע זײַנע גוטע מחשבות. דוכט זיך, אַזאַ בריף פון מאָסקווע אַ בריף מיט אַזעלכע שעהנע ווערטער וועגן דער נײַער צײַט און גרויסע האָפענונגען סײַ אין שטאָט, אויפ'ן פאַבריק, און סײַ אין פעלד, וואו ידען בױען אַ סאָציאַליסטישע היים, — האָט דען צוליב אַזאַ בריף געדאַרפט אַרויסקומען, זי זאָל איהם איבערלאָזען אַליין אין פעלד, אפילו זיך נישט אומקוקען אויף זײַן רוף?

איהם האָט אָבער דאָס מאָל געקלעמט לאַבעס אויסזעהן: איהרע בראָרוועסע, פון קעלט רויט אָנגעל־לאָפענע פיס: איהרע שמאָלע אַקסלען און די גרויסע צושראָקענע אויגען. „יאָ, לאַבע איז פאָרט נישט געראָטען אין אַבי וואָס פאַר אַ מיידעל," טראַכט בערע. „זי האָט פאָרט געגומען און זיך אַוועקגע־געבען דער רעוואָלוציע... צופיל האָט זי פאַר איין זומער דאָ אין סטעפּ פון זיך אָנגעוואוירען. וואָס זאָל זי טון מיט איהר טאַטען, אויב ער איז אַ קאָנטר־רעוואָלוציאָנער?"... ווען ער טראַכט אַזוי, — ווערט איהם נאָך שווערער אויפ'ן האַרצען. ער וויל דאָך לאַבע'ן בעווײַזען, אַז צו איהר האָט ער גאָרנישט קיין טרעפונות; אדרבה, ער איז איהר גאָר חושד, וואָס שוין צופיל וויל זי זיך אויספּײַניגען; זי סטאַ־רעט זיך בעווײַזען, אַז גאָר אויף אַזעלכע ווי זי קוקט די רעוואָלוציע אַרויס.

„קאַנע רעדט גאָר פון ליבע"... האָט בערע גע־טענה'ט צום גרין־אויפגעגאַנגענעם ווינטער ווייץ, „ס'איז אַ קאָנטר־רעוואָלוציאָנערער ענין. ליבע... מהום... אַזאַ ווערטעל איז שוין נישט כדאי אַרויס־צוברענגען אויף די ליפּען. אַז די צײַט קומט, ווען אַ מאַן בעגעגענט די פרוי, וואָס איהר גלוסטען זײַנע געבליטען, דאַרף ער צו איהר צוגעהן ווי צו אַ ברו־נעם און בעטען אַ טרונק וואַסער...

דערײַבער יעדעס מאָל, ווען ער דערנעהנ־טערט זיך צו לאַבע'ן, — ווערט צווישען זיי אַ דערווײַטערונג. וואָס נעהענטער ער קומט צו איהר, אַלץ ווײַטער שפּרינגט זי אַפּ פון איהם. און פריער קעהרט, ווען די דערבעהנטערט זיך צו בערע'ן, — שפּרינגט ער אַפּ אויף טויזענד מייל... עס ווערט איהם פאַרנעפעלט אין זײַן מוח; טונקעל ווערט איהם אין די געבליטען. אַפּטמאָל וואַרפט עס איהם אין היץ אַרײַן און אַפּטמאָל — שוידערט אַ קעלט זײַן לײַב.

בערע איז אומגעגאַנגען אין פעלד און צו איהם האָט שטאַרקער געציטערט דער האַרבסטיגער אָפּגעוועלקטער סטעפּ; דערצעהלט פון אַ זומער, וואָס איז אַזוי גיך פאַרשוואונדען; היבטער די ווײַטע הימלען. די גרינע, אויפגעקומענע גרעזעלעך איי־בער דעם פאַרדײַטען ווינטער־פעלד פון דער ווינטער זריעה, — זײַ וועקען איצט אַ קלעמעניש אין האַר־צען.

— מען טאָר נישט לאָזען אין דער לאַנגער באַנק אַרײַן... הלואי נעמט זי און פאָהרט אויף ווינטער אַוועק, דאָס וואָלט געווען צום בעסטען... נאָר אויב זי בלײַבט דאָ ווינטערן, — טאָר מען דאָס אַזוי נישט לאָזען...

אָבער וואָס־זשע טוט מען, ווען צווישען איהר און איהם שטעהט נאָ וואַוע ברעזער? צווישען איהם און איהר שטעהט די נײַע צײַט, וואָס גיסט אָן זײַן לעבען מיט וואַרימקייט און ליכטיגקייט און ווערבט אָפּ זײַן מתוח פון אַזעלכע „קלײנגקײטען" ווי ליבע צו אַ מיידעל, וואָס הייסט לאַבע ברעזער...

פונדעסטוועגען איז ער דעם איינענעם פאַרבאַכט שיער נישט צוגעגאַנגען ביז צו די ברעזערס, געוואָלט אַרײַן אין שטוב אַרײַן און האָבען אַ שמועס מיט לאַבע'ן; ער האָט איהר געוואָלט איינ־לאַדען, זי זאָל מיט איהם אַרויספאָהרען און אַ קוק טון וואָס ס'הערט זיך אין די יונגע, יודישע דערפער. ער האָט שוין פון לאַנג בעשטימט, ווען ער וועט זיך אַרומטון מיט דער אַרבייט, די ווינטער־זריעה וועט אויפגעהן, וועט ער זיך דורכפאָהרען איבער'ן קרימער סטעפּ. אָבער שוין כמעט בײַ דער ברעזער שטוב, האָט זיך בערע געכאַפּט, אַז עס וועט קיין פּנים נישט האָבען, ער זאָל אַליין גאָר בעטען און פשוט און פּראָסט איהם אַנזאָגען... און בכלל, מיט איהר אַליין, — מען וועט איהם בע־רעדען; פון בײַדע צדדים וועט מען איהם קאָנען בערעדען, און אפשר אויסלאַכען אויך.

האָט בערע גענומען אין פערקירעוועט צו יוסף ראַטנער.

— וואָס טוסטו, פּוליאַק? — האָט בערע איבערגעשראָקען יוסף'ן, וואָס איז געשטאַנען בײַם קוימען און געהאַרעוועט אויפצודידען אַ טשײַניק וואַסער.

יוסף'ן איז געפעלען געווען, וואָס בערע איז געקומען אַנ'אויפגעליגטער; האָט פאַרשטאַנען, אַז מיט'ן וואָרט „פּוליאַק" מײנט איצט בערע גאָר נישט.

— דו, בערע, דרעהסט זיך אַרום פוסט און פּאַס, באַשר די מאַמע קאָכט און זעהט דו זאָלסט נישט קראַנקען פון הונגער.

— ביזט גערעכט, יוסף; איך פאַרדין איצט נישט מײַן עסען. בין געקומען דיך אײַנלאַדען, זאָלסט איבערגעבען מיט מיר מאָרגען בעגינען אַרויס־פאָהרען איבער די יודישע דערפער. וועל איינשפּאַ־נען מײַנע פערד.

— האָ, האָט געוואָלט ווי די וועלט!

יוסף האָט זיך שיער נישט אַרויפגעוואָרפען אויף בערע'ן קישען; זײַן פּנים האָט זיך אָנגעצונדען און געליכטען.

— פון וואַנען האָסטו פאַרשטאַנען מײַנע מחשבות, בערע? די לעצטע עטליכע טעג האָב איך דיך געקליבען דיר דאָס זאָגען. כ'האָב אפילו גע־קלערט אַוועקצולאָזען זיך צופוס איבער'ן קרימער סטעפּ, וואָרים איך האָב געטראַכט, אַז צופוס וועל איך ווײַטער אָנשפּאַרען ווי מיט די אָקסען. כ'האָב דיך ליב העראָפּאַר, בערע!

יוסף האָט אַרומגענומען בערע'ן און איהם אויפגעהויבען אין דער לופטען.

— ווי קלערסטו, יוסף, מ'זאָל פאָהרען אַליין, אָדער אפשר נאָך עמיצען מיטנעמען?

— כ'קלער, לאַנע וועט זיך אָנכאַפּען.

— מיינסטו, מ'זאָל זי מיטנעמען?

— ווי דו פערשטעהסט; מ'קען גאָר סימקע'ן מיטנעמען.

בערע און יוסף האָבען זיך אַ ווײַלע אָנגעקוקט. איינער בײַם אַנדערען האָט געפאָרשט אין אויסדרוק פון פּנים. ביז יוסף האָט זיך נישט געקאָנט איבער־האַלטען און זיך צולאַכט.

— וואָס לאַכסטו? — בערע איז רויט גע־וואָרען.

— כלאַך, וואָס דו בינסט ווי אַ קינד; און אפשר מאַכסטו דיך אַזוי תמ'עוואַטע.

— וואָס מיינסטו, יוסף?

— קום, לאָמיר אַריבערגעהן צו די מיידלעך און מיט די איבערשמועסען.

— דו וועסט עס טון פאַר מיר; רעד זיך דורך מיט לאַבע'ן און מיט סימקע'ן. כ'וויל מען זאָל אַרויספאָהרען מאָרגען פאַרטאָג.

— ניין, בערע, כ'וועל אויסלעשען דאָס פּיעער און מיר'ן בײַדע אַריבערגעהן צו די; פריהער צו די ברעזערס, דערנאָך צו די קרעטשמערס.

— צו די ברעזערס קאָן איך הײַנט נישט אַרײַן געהן.

— די רעוואָלוציע האָט דיך, בערע, געמאַכט פאַר אויס מאַן.

— כאַ כאַ כאַ, פאַר וועמען דען האָט זי מיך געמאַכט?

— די רעוואָלוציע האָט דיך געמאַכט פאַר אַ מענש...

— וואָס דען, אַ מענש איז נישט קיין מאַן?

— אַ מאַן איז נישט קיין מענש; ווי אַ פרוי, בשעת זי איז אַ פרוי, איז נישט קיין מענש.

בערע האָט זיך פאַרטראַכט. יוסף'ס פילאָסאָפיע איז איהם תחילת שווער געווען צו בענעמען. ער איז ווידער רויט געוואָרען.

— וואָס מיינסטו מיט דעם, יוסף?

— פאַרשטעהסט, בערע, דער מאַן טרײַבט דיך צו לאַבע ברעזער, כאָטש זי איז אַ קינד נישט פון דײַן קלאַס... נישקשה, ווי אַ מאַן וואָלסטו זי פאַרדײַעט, כאַ כאַ כאַ אָבער דער רעוואָלוציאָ־נערער מענש אין דיר איז געוואָרען אַנ'איבערה־קלײַבער.

— איז דאָס נישט גוט?

— נישט יעדער מענש געפעלט דיר. די רײַבע, העריכע רעוואָלוציאָנערע מענשען — נישט שטענדיג געפעלען זיי מיר... דו, בערע, קאָנסט אָהן דער רעוואָלוציע קיין טראָט נישט מאַכען; צו געהן צו די ברעזערס און איינלאַדען לאַבע'ן, זי זאָל מיט אונז אַרויספאָהרען איבער די יודישע דערפער — מוזסטו דאָס טון נאָר אין נאָמען פון דער רעוואָלוציע?

— פאַרשטעהסט נישט, יוסף, אויב דו זעהסט נישט די זאַך ווי איך. דיר געפעלט דער מאַן בעסער ווי דער מענש? האַ, זאָג יוסף... דער מאַן האָט אין די פּאָגראָמען פאַרגוואַלדיגט אפילו אַלטע ווײַבער און געכוּעם די דערשטאָכען; דער מאַן האָט פאַרגוואַלדיגט יונגע מיידלעך און דערנאָך זיי אויפגעשניטען די בײַכער און די ברוסט אָפּגע־שניטען... איז געקומען ד רעוואָלוציע און האָט אַזאַ מאַן געהייסען זיך שטעלען צום וואַנט; האָט איהם דערשאָסען ווי אַ משוגעגעוואָרענעם הונט. נו, ווער איז גערעכט, דו, צי די רעוואָלוציע?

— פאַרשטעהסט מיך נישט גוט, בערע. כ'האָב גאָרנישט צום מענשען; כ'האָב נישט קיין איין גוט וואָרט צו זאָגען אויף דעם מאַן, וואָס דו דער־מאָנסט. אידאי איז אַזאַ מאַן ווערט געווען, מען זאָל זײַן לײַב דורכשיסען ווי אַ רעשעטע. איך יעדע דאָך איצט פון דיר, בערע; איך האַלט דאָך פון דיר. כ'האָב שוין נישט איינמאָל געזאָגט, ווען מיר האָבען אַזעלכע ווי דו כאַטשבע אַ צענדליג אין יעדען דאָרף, וואָלטען מיר דאָ אַ גייע וועלט אויסגעבויט.

— געהסטו, יוסף, דאָס טרײַבסטו איבער.

(סוף זונטאָג).

כאַמה נעגען פשיסכער רבי'ן

13־יעהריגער חתן נעמט קוויטלעך פאַר דער חופּה. — דער אַלטער אַפּטער רבי גיט אַפּ פיל כבוד דעם „חידושי הרי"ם"

פון מנשה אונגער

— 3. —

„באַכתעם ווי דער אַפּטער רבי האָט זיך אויפגע־הויבען פון טיש, פון „חתן־מאָל", זענען זיך אַלע רבים צוגעגאַנגען אויף זייערע אַכסניות „פּראַוון קוויטלעך".

די פאַרשידענע חסידים זענען געלאָפען צו זייערע רבים אָפּגעבען פאַר דער חופּה אַ קוויטעל, ווייל פאַר דער חופּה איז אַ גרויסער שעת הכושר געהאַלפען צו ווערען.

די ראַדשיצער און די אַפּטער חסידים האָ־בען זיך געשטופּט צו דער טיר פון דעם דרײַצעה־יעהריגען חתן און איהם געשטופּט אין האַנד אַרײַן קוויטלעך. דאָס אויסגעדאַרטע חתנ'דעל האָט אפילו נישט געוואוסט, וואָס צו ווינשען, אָבער דאָך האָבען די חסידים דערצעהלט אַז ער „לייענט שעהן אַ קוויטעל".

פאַר דער טיר פון חתן האָבען זיך אויך גע־שטופּט דאָרפס־ווײַבער און געוואָלט דוקא געבען דעם חתן אַ קוויטעל, און דער חתן איז געשטאַנען אַנ'אויסגעבלײכטער פון אַ גאַנצען טאָג פאַסטען און האָט געפערענט די געלבע שאלות, וואָס ער האָט אין אַזעלכע פאַלען געהערט פרעגען זײַן זיידען, דעם אַפּטער רבי'ן.

ר' איטשע מאיר צוזאַמען מיט די פיר אַפּטער חסידים האָבען זיך אַרײַנגעכאַפּט אין שטוב פון חתן, זעהן, ווי אַזוי דער דרײַצעהן־יעהריגער חתן דער לייענט זיך צו פעהמען קוויטלעך.

און די פשיסכער חסידים האָבען געזעהן, ווי דער יונגער חתן נעמט קוויטלעך מעשה „גוטער יוד", און פאַר איהם שטעהט אַ יודענע און וויינט מיט אַ קוויטשענדיג קול, אַז דער מאַן איהרער האָט זי אַ וואָה. נאָך דער חתונה פאַרלאָזט און זי איז שוין צעהן יאָהר אַנ'עגונה אָהן אַ קינד.

אָבער דער חתן, דער פריש־געבאַקענער „גוטער יוד". הער'ט גאָרנישט, וואָס די יודענע שרײַט צו איהם און פרעגט:

— „מעוּבּרת מיבקת?"

אַט די זעלבע שאלות פלעגט ער הערען אַפּט פרעגען זײַן זיידען.

די יודענע האָט נישט פאַרשטאַנען וואָס דער חתן מיינט, און זי איז געבליבען שטעהן מיט אַנ־אָפענעם מויל, ווי דאָס לשון וואָלט בײַ איהר מיט־אַמאָל אָפּגענומען געוואָרען.

אָבער דאָ האָט זיך אַרײַנגעמישט ר' אפרים ראַדשיצער, דער אַלטער גבאי פון דעם ראַד־שיצקער רבי'ן, האָט עפּעס אײַנגערוימט דעם חתן אין אויער, און דער חתן האָט באַלד דערנאָך גע־געבען אַ געשרײ:

— געהט בעזונטערהייט און איהר וועט גע־האָלפען ווערען!

ר' איטשע מאיר האָט דאָס אַלץ צוגעקוקט און געשמייכעלט צו זײַנע פשיסכער חסידים...

— אַ פּנים, אַז ס'איז גאָרנישט אַזוי שווער בײַ זיך צו זײַן אַ רבי — האָט ער אין דערשטיל אַ זאָג געטאָן צו ר' פיוועל גריצער — אַפילו מיר האָבען געמיינט, אַז מען דאַרף אַרבייטען איבער זיך, ביז מען ווערט אַ צדיק... „זוי" משאַכען עס גאָר שבעל...

און ר' איטשע־מאיר מיט זײַנע בעגלייטער האָבען פאַרלאָזט דעם חתנ'ס חדר.

אינ'ם אָרטיגען הויף איז געווען אַ גרויס שטופּעניש פון חסידים און דאָרפס־יודען.

ר' איטשע מאיר האָט זיך וואָס שנעלער געוואָלט אַרויסרײַסען פון דעם גרויסען הויף, אָבער פּלוצ־לונג האָט איהם פאַרהאַלטען אַ דיקליכער יוד און האָט איהם געגומען ציהען בײַ דער פּאָלע:

— יונגערמאַן — האָט ער זיך געווענדעט צום „חידושי הרי"ם" — אויף וואָס דאַרפט איהר געהאָלפען ווערען? קומט צו מײַן רבי'ן, דעם גליבנער! וואָס פעהלט אײַך? פּרנסה? קינדער?

— וואָס מיר פעהלט — דערין וועט אײַער רבי מיר זיכער נ"שט קאָנען העלפען — האָט דער „חידושי הרי"ם" מיט אַ הויך־שמייכעל געענטפערט דעם יוד און איז אַרויס פון הויף.

אָבער ערשט אין מאַרק, פאַר דער אַכסניא פון אַלטען אַפּטער רבי'ן, איז געשטאַנען דער אמת'ער עולם, אַ ריזיגער המון חסידים. דאָס גאַנצע הויז איז געווען פאַרלאַגערט מיט מענשען און אַלע האָבען זיך געשטופּט צום אַלטען אַפּטער אָפּצוגעבען אַ קוויטעל פאַר דער חופּה.

ר' איטשע מאיר צוזאַמען מיט די פיער פשיס־כער חסידים, האָבען אויך געוואָלט אָפּגעבען אַ קוויטעל דעם אַלטען אַפּטער רבי'ן, און זיי האָבען זיך אויך צוגעשטופּט צו דער טיר.

אויך ר' איטשע מאיר האָט זיך געשטופּט צו דער טיר און געוואָלט אַרײַן צום רבי'ן. צוערשט האָבען די גבאים איהם אָנגעוויזען מיט די פינגער, אַז מען דאַרף „משלם" זײַן, אָבער איין גבאי האָט איהם אָנגעקוקט, דערקענט און האָט געגעבען אַ וואונק צו די איבעריגע גבאים:

לאָזט גמאַך! איהר דערקענט נישט ווער דאָס איז? דאָס איז דאָך דער יונגערמאַן, וואָס האָט פריהער בײַם טיש פאַרענטפערט דעם האַרבען רמב"ם!

און מען האָט ר' איטשע מאיר'ן, צוזאַמען מיט זײַנע חברים אַרײַנגעלאָזט צום רבי'ן.

דער אַלטער אַפּטער איז גע'עזען אויף אַנ־אויסגעבעטעטן שטוהל און האָט גערויכערט אַ ליולקע, אַרום איהם זענען געשטאַנען חסידים און „זיך געפראַוועט".

ווען עס איז געקומען די רייהע פון „חידושי הרי"ם". האָט דער אַלטער אַפּטער גענומען דאָס קוויטעל אין האַנד אַרײַן און עס געדרעהט אויף אַלע זײַטען.

— וואָס פאַר אַ קוויטעל איז דאָס? — האָט דער אַפּטער פאַרוואונדערט געפרעגט — ס'איז דאָך איינגאַנצען לעדיג!

ערשט בײַם שײַן פון ליכט האָט ער געזעהן אָנ־געשריבען די פאָר ווערטער: „יצחק מאיר בן חי' שרה ליראת־שמים ולרפואות הנפש".

דער אַפּטער האָט געלייענט דאָס קוויטעל אַ פּאָר מאָל און זיך גע'חידושט — „אוי־וואַ, אוי וואַ! אַ בעל־שמ'סקער קוויטעל!!"

און ער האָט זיך אויסגעדרעהט צו די חסידים און האָט אָנגעהויבען שרײַען:

— איהר זעהט, וואָס פאַר אַ קוויטעל דער יונ־געמאַן האָט מיר אָפּגעגעבען? ער פאַרלאַנגט נישט קיין פּרנסה, ער פאַרדרעהט מיר נישט דעם מח מיט מסחרים, מיט פאַרשידענע חולאתים, ער פאַר־לאַנגט בלויז יראת־שמים!

— יונגערמאַן, דו האָסט מיך מחי'ה־געווען!

און דאַן האָט ער איהם געגעבען אַ ברכה אין דער שטיל, אַזוי אַז קיינער האָט נישט געהערט, וואָס ער האָט איהם געזאָגט.

פּמעט לויט דעם זעלבען נוסח האָבען אַלע פיער פשיסכער חסידים אָפּגעגעבען קוויטלעך דעם אַלטען אַפּטער.

דער אַפּטער האָט פסדר געהאַלטען זײַן האַנד אַרײַנגעשטעקט אין גאַרטעל פון „חידושי הרי"ם", און ווען די 4 פשיסכער חסידים האָבען זיך שוין געזעהן „געפראַוועט", האָט דער רבי אָנגעהויבען דערצעהלען, וויפיל מאָל ער איז שוין געווען בזה העולם. ער האָט מיט אַ וואונדערליכער שפּראַך געמאָלען, ווי אַזוי ער געדענקט, ווי ער איז גע־ווען אַ כהן גדול און ווי אַזוי אַ יוד איז געקומען אין בית המקדש אַרײַן ברענגען אַ קרבן און דער־ווייל איז די קוה אַנטלאָפען און דער יוד האָט זי נאָכגעיאָגט, צושפּריטענדיג זײַנע ברייטע פּאָלעס, ביז ער האָט די קוה געכאַפּט.

ר' איטשע מאיר האָט געוואוסט, אַז אין די אַלע גוזמאות ליגען סודות התורה, גאָר גרויסע רמזים, אַז אַלע צדיקים האָבען געזאָגט אויפ'ן אַפּ־טער רבי'ן, אַז ער האָט אַ „גאָלדען געווי'כטעל אין מויל" — און ער האָט זיך אײַנגעבויגען צו הערען יעדעס וואָרט, וואָס דער סבא־קדישא — דער אַלטער אַפּטער זאָגט אַרויסגערעדט.

בײַם טיש איז געשטאַנען דער עלטסטער גבאי און געקוקט מלא־כעס אויפ'ן „חידושי הרי"ם", וואָס ער האַלט אויף אַזוי לאַנג דעם רבי'ן און לאָזט נישט קיין אַנדערען חסיד צוגעהן „זיך פּראַוון". האָט ער, דער אַלטער גבאי, זיך צוגערוקט בעהנטער צום רבי'ב'ס טיש און האָט געברומט אין דער לאַנגער גרויער באָרד אַרײַן:

— דער עולם וואַרט דאָך!

— כ'וועל שוין מעהר נישט פּראַוון! — האָט דער אַפּטער מיטאַמאָל אַ געשריי געטון, ווי ער וואָלט זיך פון אַנ'אַבדער וועלט אָפּגעריסען — איך האָב דאָך איצט געהאַט אַ בעל־שמ'סקען קוויטעל!

— נו, גיב אַהער דעם כאַלאַט — האָט ער געגעבען אַ זאָג צום גבאי — און לאָמיר געהן צום באַדעקענס!

(ווײַטער זעה זײַט 19).

כוליע רשע'קע און זיינע בנים

פון יוסף זעלקאוויטש

קאַזשמערס לעצטע טראַנזאַקציע

עס האָט שמאַטעס פון יחידן נאָך קיינמאָל נישט אויסגעפּנהלט, כדי זיי אַנזעהעוודיג צו מאַכן, כדי צו פאַרבהאַלטן זיי, האָט מען זיי באַר גע־דאַרפט אויף אַ גאַרט צונויפזאַמלען און דאָס האָט געטון כוליע.

צוזאַמען מיט הפקרדיגע היבט און ווילד־בעג־קענדיגע קעפּ האָט ער געניישטערט. אין פאַרלאָזענע געאיינונגען, אַדורכגעשטויסעלט דיקערע בוידעמס און דורכגעקוקט די קעלערס און וואו ער האָט עפּעס מיט די קליינע אייגעלעך דערזעהן מיט זיין דיהשור באַו דערשמעקט. האָט ער עס אַהיימגע־שלעפּט צו דעם ביידן בעהעלע, דעם שוסטער און שטיבעלע אַריין, וויל דאָס שטיבעל האָט כוליע בע־טראַכט פאַר זיין היים, פאַר זיין אייגנס און דאָרט איז זיך די קופּע פונאַנדער־געוואַקסן און אַ גרויסע, אַ ברייטע שטינקענדיגע מאַסע פון שמאַטעס אַלערליי אין קאָלירן פעשיידענע און כוליע האָט זיך גאַנץ געפיהלט מיט זיי, ווי עס פיהלט זיך דער עכבר אין זיין מיסטקאַסטן, ווי עס פיהלט זיך די מויז אין איהר נאָרע.

זייט כוליע האָט אָנגעהויבן אין שטיבען צו בישטערן איז ער קלוג געוואָרען, איז ער מיט איינמאָל דערוואַקסן געוואָרען. נישט בתנם האָט מען איהם אין זיין בישטערן די הפקרדיגע היבט מיטגעהאָלפען און פון זיי האָט ער עס געלערנט קענען געפינענעס בראַקען אויפצוהאַלטן, יעדע גע־פינענע זאַך צו געטאַפּען און בעשמעקן און אפשר האָט ער עס אויך פון זיי איבערגענומען די געזונדקייט פונים מאָגען און די ווידערשטאַנדס־פעהיגקייט קעגען דער שווערער און מוראַדיגער כאָליערע, וועלכע האָט ווייטער מיט דער גאַנצער רגזה אין שטאָט געבושעוועט און אַרויסגערוימט פון שטאָט די, וועלכע זענען נישט פריוויליג אַנט־לאָפען.

כוליע אַלזאָ האָט געוואוסט שוין ווי און מיט וואָס זיין הונגער צושטילען און האָט גאָרנישט גע־טראַכט אַפילו פון צוריקגיין צו דער אַלטער קאַ־זשמערן, וועלכע האָט איהם בישט פֿיינעהערט באַכצוקריכען, ווי אַ שאַטען און איהם צו בעטען:

— קום, כוליע, קום צוריק, איך וועל גאָרנישט געדענקען דאָס אַלעס וואָס דו האָסט מיר געטון — כוליע האָט זיך איינגעשפּאַרט — עס איז איהם גוט געווען אויף אייגענעם מיסט און ער האָט פרעמ־דע נישט געבראַכט.

עס האָט קאַזשמער'ן נישט ווי געטון דער קלאַפּ מיט'ן בעזעמל אין קאָפּ, וואָס די האָט פון כוליען בעקומען און נאָך וועלכען ס'איז איהר אַ בייל, ווי אַ פויסט די גרויס געבליבען. עס האָט איהר נישט ווי געטון די פּאָר גילדען וועלכע ער האָט איהר אַזוי גענומען פון האַלז אַראָפּגעריסען — געלד האָט זי נאָך אַנדערס געהאַט, פערגראָבען אין דער ערד פון באַרלאַג, געפען פענסטערל — עס האָט איהר באַר וויי געטון דאָס, וואָס זי האָט כוליען אַנגעוואָלירען און האָט נישט געוואוסט מיט וואָס איהם צוריק צו געפינען.

די האָט געוואוכט כוליעס אומבעהאָלפענקייט, זי האָט גערעכענט אויפ'ן באַך איהם ווידער צו געווינען — דערזעהענדיג אַז ער, ווי ער וועט פון מאָל צו מאָל זעלבסטשטענדיג, וועט די קליינע דאָס בעוואוסטזיניג אַמאָל מיט אַ ציל שמאַטעס צו שמאַטעס אַריינטון צו איהר, האָט זי איהם פּראָסט אָנגעהויבן נאַכצוקריכען און איהם מיטצוהעלפען אין זיין מיס־טיגער אַרבייט. כדי אַזוי אַרום זיך איינצוקויפען ביי איהם אין לאַסקע.

און אַזוי האָט עס אויסגעזעהען:

פאַראויס האָט זיך געשלעפּט אַ קליינער יונג אויף קרומלינקע אָבער קרעמפּע פיס, מיט צוויי האַלב צעציבענע אייגעלעך, וועלכע זענען זיך צעלאָפען גלייכצייטיג אין צוויי זייטען, זוכענדיג און בישטערענדיג מיט זיי און נאָך איהם האָט זיך נאַכגעשלעפּט אַ אַלטע גויע, מיט אַ פאַרבונדענעם קאָפּ, הכנעהדיג צו דער ערד געבויגען מיט צוויי מערדיגע פיס, מיט ציטערדיגע הענד.

זענען זיי אַריינגעקומען ערגיץ אין אַ שטוב, האָבען די זיך אין צוויי זייטען צעשפּרייט און אָנגע־הויבען זוכען און בישטערן, ווי פאַרוואָגעלטע נשמות, וועלכע קענען פריהער זייער תיקון נישט בעקומען, ביז זיי וועלען נישט האָבען צונויפגע־זאַמעלט אַלע בענעל פון העמד און פיס, וועלכע די האָבען ביים לעבען אָוועקגעוואָרפען.

זענען מען באַך טעג פאַרגאַנגען. אַלולדיגע הונגען האָבען געבלאָזען, שדים האָבען אין גאַר־סען געטאַנצט און פוסטע איז די שטאָט געוואָר־רען, ווער עס איז געשטאָרבען און ווער עס איז אַנטלאָפען. עס האָט די כאַליערע חוצפה בעקומען און זיך אַריינגעכאַפּט אין די העכערע גאַסען, און די גרעסערע שטיבער און מענשען זענען געלאָפען נישט קוקענדיג הינטער זיך און קאַזשמער'ע האָט זיך געבעטען:

— קום, כוליע, לאָמיר אויך אַנטלויפען. לאָ־מיר לויפען צו די שטעטלדיגע יהודים, זיי וועלען פאַר הונגער אונז שטאַרבען נישט לאָזען.

עס איז אָבער כוליען אַזוי גוט געווען, הפקר־דיג און פריי צו קומען אין ליידיגע שטובען און פון דאָרט אַרויסצושלעפּען אַלעס, וואָס עס האָט זיך באַר געלאָזט און אָנזאַמלען קופּעס ביי דעם קליינעם בעדעלע אין שטיבעל —

כוליע איז קלוגער געוואָרען, ער האָט זיך נישט מעהר בעגרענעצט אויף שמאַטעס אין אַלט אייזען, — ער האָט גענומען אַלעס וואָס עס האָט זיך געלאָזט נעמען און עס האָט אַמאָל אויך געטראָ־פען אַז בישטערענדיג אין אַ שופלאַד, האָט ער אַ מטבע געפינען, וועלכע האָט איהם אַזוילאַנג געבריהט אין האַנט, ביז ער האָט איהר נישט צוגע־לייגט צו יענע, שוין פערגראָבענע.

וויפיל האָט ער שוין פערמאָגט? — דאָס האָט כוליע אַליין ציילען נישט געקענט. (ציילען האָט זיך כוליע קיינמאָל אַפילו דעמאָלט, ווען ער איז שוין געווען „כוליע רשע'קע“, נישט געקענט אויס־לערנען) ער האָט נאָר געוואוסט אַז ער האָט שוין אַ סך, אַ גרויסע, אַ קליינע און אַפילו זילבערנע, אָבער ער האָט געוואוסט אַז קיין גרויס עשירות איז עס נאָך נישט.

איינמאָל האָט איהם די אַלטע קאַזשמער'ע גע־פרעגט:

— צו וואָס, צו וואָס, כוליע, זאַמעלסטו די שמאַטעס, די אייזענס און די אַלע אַנדערע זאַכען?

כוליע האָט אויף איין אויגען [illegible] קאָרץ און לאַקאָניש:

— געלד, קאַזשמער'ע.

— צו וואָס טויג דיר געלד אַז דו לעבסט נישט, זעהסט אַליין אויס ווי אַ שטשור, פון די מיסטען און לעבסט, ווי אַ שטשור, פרעסט וואָס דו קלייבסט פון מיסט אַרויס!

כוליע האָט אויפגעריסען די אויגען; ער האָט נישט פערשטאַנען וואָס עס וויל פון איהם קאַזשמער'ע און זי האָט איהם איבערגעפרעגט:

— און וואָס טוסטו מיט'ן געלד?

— איינגראָבען אין טאָג...

— ווער האָט דיך געלערנט שמאַטעס קלייבען?

— לייזער'ל דער הויקער, אין שפּיטאָל.

און איינמאָל ווידער איז קאַזשמער'ע, אַ פער־ווייבטע און אַ פערשלאָפענע, משמעות נאָך אַ שלאָפלאָזער נאַכט געקומען פאַרטאָג, קווער אי־בער'ן פעלד אין שטאָט אַריין, אַזוי ווי זי איז עס געוואוינט געווען צו טון אין יעדע גוטע צייטען, ווען מנוחה איז אין שטאָט געווען און די יהודען זענען אויף זייערע ערטער געזעסען און האָט אויפ־געוועקט כוליען:

— כוליע, איך האָב נאָך געלד!

כוליע האָט זיך אַ ריס געגעבען. זיך גע־שטעלט גלייך אויף ביידע פיס און זיך געריבען די אויגען:

— וואו?

— ביי מיר, ביי מיר אין כאַטע, פערגראָבען!

— געגנבעט?

— ניין, כוליע, איך גנבע נישט. ווילסט עס?

— גיב!

— קום מיט מיר!

— קום!

— וועסטו זיין ביי מיר?

— יאָ.

— אַ גאַנצען טאָג?

— יאָ.

— און אַ גאַנצע נאַכט?

עס איז כוליען שוין צופיל געווען דער שמועס, עס האָבען איהם שוין די אויגען און קאָפּ נישט גע־וואָלט איבערהערן, זיי האָבען זיך צעטומלט און צושווענט, עס האָט אַ פיבער איהם אַרומגענומען און ער האָט אַזש מיט די ציינער געקלונגען:

— קום, קאַזשמער'ע.

עס האָט די אַלטע בלויז טרויעריג, בעדויערנס ווערטיג געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און האָט זיך נאַכ־געשלעפּט נאָך כוליען...

און ווילאַנג ערשט איז, עס דען געווען, וואָס די איז מיט יוגענטליכען כוח געלאָפען אין שטאָט אַריין איינקויפען עסען פאַר כוליען? ווי לאַנג דען ערשט ווי עס האָט איהר פרייד וואָס האַרץ איבער־געשוואונקט יעדעסמאָל ביים געדאַנק וועגען כו־ליען? — אַז ער איז אין איהר שטוב, אַז ער ליגט נעבען איהר אויפ'ן באַרלאַג! און אַט גייט ער דאָך אויך איצט מיט איהר, פאַרוואָס דען שלעפּט זי זיך, די אַלטע און בעגיסט כמעט איהר יעדען טריט מיט אַ טרעהר?...

כוליע איז געלאָפען, ער איז מיט אַ שטיק צופרידענער אָנגעקומען אין דער בעלוסט און מחמת מוראַ אַז כוליע וועט בעצייטנס אין זוכען, זאָל דערווייל איהר אוצר נישט אויסגעפינען און ווייטער אַנטקומען, איז זי מיט די לעצטע אָנשטרענגונגען געגאַנגען און אַז זי איז אַנגעקומען האָט זי קוים געקענט דעם אָטעם אַפּכאַפּען.

— נו, גיב, האָט כוליע געמאָהנט.

— כ'וועל דיר געבען, אָבער דו מוזט דאָ זיין אַזוי ווי דערציילט...

— שטענדיג?

— ניין, אַביסעל, באַר איין טאָג, וועסט זיין?

— כ'וועל זיין, נו גיב!

— וועסט נישט אַנטלויפען?

— כ'וועל נישט.

— נאָ, לייג זיך.

כוליע האָט געפּאָלגט, ער האָט אויסגעלייגט זיך און עס האָט די אַלטע קאַזשמער'ע אַנידערגע־קניט זיך אין מיטען שטיבעל און אַ קללה צו־גאָט געשעפּטשעט:

— דו האָסט מיך פערשאָלטען מיט תאוה אויף דער עלטער — זאָלסטו אויך פערשאָלטען זיין — מיין גוף פערקויף איך אַז אַ צו דער חיה, ווילקיג אַבדורער וויל איהם נישט קויפען און מיין נשמה וועל איך דעם טייוועל פערקויפען, זאָל ער הוליען מיט איהר.

די האָט זיך נעבען כוליען אַוועקגעלייגט:

— דו פערשטייסט, כוליע, דעם גאַנצען לעבען האָב איך אויף מיין עלטער געהאַרעוועט, דעם גאַנצען לעבען האָב איך יהודען בעדינט, כדי צו קע־נען שטאַרבען און בעגראָבען ווערען, ווי אַ ערליכע קריסטען, איך האָב גראָשען צו גראָשען צו־נויפגעקליבען, האַלב האָסטו מיר צוגענומען. אָבער אויף תכריכים און אויף אַ תפילה פאַר מיין עלענ־דער נשמה האָב איך נאָך געהאַט. איצט וויל איך דיר דאָס אַוועקגעבען — איך וויל דיר אַוועקגעבען מיין געלד, מיין גוף און דעם טייוועל מיין נשמה, קום כוליע!

— אַוודאי האָט כוליע נישט פערשטאַנען די גאַנצע דרשה, וואָס עס האָט קאַזשמער'ע פאַר איהם געהאַל־טען, ער האָט באַר פערשטאַנען דעם אָנווייז פון איהרע אויגען, אַז דאָרט איז עס דער אָרט, וואו די האָט דאָס געלד בעהאַלטען געהאַט און ער האָט עס מאַקי באַלד אויסגעפונען און האַלטענדיג עס אין דער האַנד, האָט ער ווייטער געלאָזט מיט זיך טון אַלעס, וואָס באַר עס האָט קאַזשמער'ע גע־וואָלט אַ גאַנצען טאָג, אַזוי ווי עס איז אָפּגערעדט געוואָרען...

און שפּעטער ווען דער אָוונט איז צוגעפאַלען און עס איז כוליע מיט'ן געלד אין טאַש, פיבערדיג, קווער־אויס איבער'ן פעלד אין שטאָט געלאָפען, האָט די אַלטע קאַזשמער'ע, נעבען זיך דעם באַר־לאַג מיט נאַפט בעגאָסען און איהם אונטער־געצונדען:

— נעמט טייוואָנים, מיין טריפהנע זיל, טאַנצט הוליעט מיט מיר!

און עס האָבען שדים דעם פלאַם צעבלאָזען, דעם פייער צעצינדען און איהר אויסגעלייגט אונטערן הימעל, קווער־אויס צו דער שטאָט צו, כדי כוליע זאָל באַר זיין אָפּשיין זעהן דאָס געלד צו פער־גראָבען — — —.

ביי די אראבער

זיטען און מנהגים

פון י. א. וויינבערג

די הלבשה (קליידונג) פון דעם אַראַבער בע־שטייט פון אַ לאַנגע העמד און איבער'ן העמד אַ קאַפטען מיט איינגענייטע זייט־שטרייכען. דער־איף אַן „אַבאַיע“ (אַ בורקע פון אַ מין טלית־געוועב לויט'ן קאָליר) און פאַנטאָפעל. דער וויכטיגסטער באַלעטען טייל איז דאָס היטעל. דער אַראַבישער קאָפּ איז גאַנץ אָפּט איינגפּאַסט אין פינף ביז זעקס גימלען אין פון אויבען אַ טוך.

דער פעלאַך (דאָרפס פויער) ווי אויך א טייל שטאָטישע אַראַבער טראָגען מאָדנע ברייטע „ביי־גער“ הויזען אַרומגענומען מיט אַ גאַרטעל אָדער מיט אַ געדרייטע שטריק, וואָס וויקעלט אַרום דעם בויך עטליכע מאָל, די הויזען זענען זעהר ברייט.

דער פּראָגרעסירטער אַראַבער קליידעט זיך איירופּעאיש. אויפ'ן קאָפּ טראָגט ער אָבער זיין נאָ־ציאָנאַלע היטעל — די טערקישע פעסקע (תרבוש).

דער אַראַבער עסט פערהעלטניסמעסיג זעהר ווייניג: אַ שטיקעל פלעצעל פון דאַראַ (אַ מין ביי־ליגער גערשטען), וואָס ווערט געבאַקען צוויי מאָל אין וואָך מיט אַ גרין פעפעריל, אָדער מיט אַן אַראַ־בישער באַשריזי — אַ ציבעלע, אַמאָל אויך אַביסעל קעזע און באַב. זעלטען עסט ער פלייש, דאָס איז באַר ביי אַ שמחהלע. אָדער ווען אַ קעמעל האַלט ביי — פגרן. בעת דער סעודה זיצט די גאַנצע משפחה אויף דער ערד אַרום אַ גרויסער ערדענער שיסעל, וואו עס געפינט זיך דאָס עסען, זיי עסען פון שיסעל מיט די פינגער.

די אַראַבער צייכענען זיך אויס מיט אַן אויסער־געוועהנליכער גאַסטפריינדשאַפט (הכנסת אורחים) זיי זאָגען אַז זיי האָבען די דאָזיגע מידה במסורה פון אברהם אבינו. דער אורח נישט קיין חילוק, צי ער איז אַ יוד אָדער אַ קריסט, ווערט מיט רעס־פּעקט אויפגענומען פון עלטסטען אין שטוב, דאָרט קומען זיך צונויף די מענער־מיטגלידער פון דער פאַמיליע, פרויען ווערען צו קיין אויפנאַהמע נישט דערלאָזט. דער גאַסט ווערט דורכ'ן אַראַבער בע־גריסט דורך אַ האַנד־דרוק, דאַן לעגט ער צו זיין האַנד צום שטערן און צום האַרצען, דאָס ערש־טע איז מען מכבד דעם גאַסט מיט קאַווע.

דאָס ערשטע טעפּעלע ווערט אויסגעגאָסען אויף דער ערד לכבוד דעם אָנדענקען פון ערשטען וואָס האָט אין אַראַביען איינגעפיהרט קאַווע.

דאָס צווייטע טעפּעלע ווערט אָנגעגאָסען פאַרן גאַסט. דאַן פאַר די איבעריגע לייט, לויט זייערע יאָהרען און חשיבות אין דער משפחה.

אַזוי ווי אין דער אַראַבישער שטוב איז קיין שום מעבעל נישט פאַראַן, זיצט מען ביי די רייכערע אַראַבער אויף דיוואַנעס, ביי אָרימע אויף שטרויענע דיוואַנעס. נאָך דער קאַווע בעקומט דער גאַסט צו עסען זיתים, האָניג און אויסגעקאָכטע אייער. אָפּזאָגען זיך פון עסען איז פאַר דעם אַראַ־בער די גרעסטע בעליידיגונג, מען מוז עטוואָס טועם זיין. געסט בעקומען אויך נאַכטלעגער. זיי קאָנען רוהיג און זיכער דורכשלאָפען די נאַכט נישט וואָרענדיג בעפאַלען אָדער בערויבט. דער אַראַבער האַלט אַז ביי איהם אין שטוב טאָר דעם גאַסט גאָרנישט געשעהן. לעצטענס איז דער ענין פון הכנסת אורחים בעדייטענד אָפּגעשוואַכט געוואָ־רען, מען קומט אָפּ מיט „ברוכים היושבים“ און מען בעט דעם גאַסט עסען בלויז לפנים“...

נאָך די לעצטע געשעהענישן זענען אורחים אַביסעל פאָרזיכטיגער געוואָרען. פון אַ קבלת פנים פון „הכנסת אורחים“ בעזונדערס ווען מען קומט אין די אינטימע געצעלטען פון בעדואינער. מען האָט פערלוירען דעם צוטרוי צו דיעזער אַלטער מידה ווען דער בעדואינער בעט ביי אַ סיגאַרעט אָדער טאַבאַק זאָגט מען איהם אָפּ מיט אַ תירוץ אַז מען האָט נישט! עס איז איינגעפּילדעט אַ מין מוראַ, טאַמער וועט איהר שטעקען די הענט אין די קעשענעס ווען דער בעדואינער אויסנוצען אייער פּאָזיציע און אייך בערויבען.

דער קולטורעלער מצב פון אַראַבער שטעהט ערב ענטוויקלונג. די בעדואינער און ס'רוב פעלאַכען זענען אַנאַלפאַבעטען. אין די גרויסע אַראַבישע דערפער זענען איינגעאָרדנעט אַ סאָרט „שולען“ וואו מען לערנט מיט די תלמידים די יסודות פון קאָראַן, אויסקריצענדיג עס אויף טאָוולען און בלעך.

די וואוינונגען פון די מעהרסטע אַראַבער בע־שטעהען פון פשוטע געצעלטען און צונויפגעשטו־קעווטע לימענע הייזלען, וועלכע האַלטען זיך אויף ניסים.

דאָס פאַמיליען־לעבען פון די מוסולמענער שטעהט אויף אַ געוויסער מאָראַלישער הויך. וואויל איז די עלטערן, וואָס האָבען זיהן, ווערט געבוירען אַ זוהן אַ פעלאַך, קומט דער גאַנצער דאָרף ווינשען מזל טוב. דער פאָטער גיט איהם אַ נאָמען און אַליין רופט ער זיך מיט'ן נאָמען פון זיין עלטסטען זוהן, ווי: אבו יוסף, אבו מחמד (דער פאָ־טער פון יוסף) דאָס ניי־געבוירענע קינד וואַשט מען אין וואַרים וואַסער, מען בעגיסט איהם מיט בוימעל און מען וויקעלט איהם איין ווינדעלעך.

פון זיבעטען ביז'ן פערציגסטען טאָג וואַשט מען איהם אין זייף־וואַסער. כדי אָפּצוהיטען איהם פון שלעכטע רוחות, טוט מען איהם אָן אויפ'ן האַלז אַ קמיעה. די יונגלעך ברענגט מען צו ברית־מילה, ווען די ווערען אַלט זעקס־זיבען יאָהר. אין אויסנאַם פאַלען צו דרייצעהן יאָהר. די ברית מילה ווערט געפייערט מיט גרויס פאַראַד, מען פיהרט דעם קינד אויף אַן אויסגעפוצטען פערד איבער אַלע גאַסען, קרובים און פריינד זינגען לידער און טאַנצען אין אַ קאַראַהאַר, אַ טייל אַראַבער פערברענגען אויך דערביי אין אַ שפּיל פון שווערד־געפעכט.

אַלט ווערענדיג צעהן יאָהר, ווערט שוין דאָס יונגעל איינגעשפּאַנט צו דער אַרבייט און ער העלפט די עלטערן אין פעלד. אַנדערש איז אָבער ווען עס ווערט געבוירען אַ מיידעל, דער פאָטער גיהט אַרום מיט אַן אַראָפּגעלאָזטע נאָז, טייל אַראַ־בער לאָזען אויס זייער „ביטערן“ כעס צום חייב און בראָבען איהר אַז די ביידע פאַר געבוירען אַ מיידעל. דאָס מיידעל ווערט קליינערהייט אַנגעלאָ־דען מיט'ן פול פון שטוב־אַרבייט, דינענדיג קוים אַלט 13 יאָהר ווערט די פערקויפט צו אַ מאַן, דער פאָטער פרעגט קיינמאָל נישט צי איהר געפעלט דער חתן. די „טראַנזאַקציע“ ווערט אָפּגעמאַכט לויט די ווערט פון דער „סחורה“. דאָס געלד בעקומט צו דעם מיידעלס פאָטער.

דער איסלאַמישער גלויבען בעהעמט צו יעדע רעכט פון דער פרוי, דער מאַן קען לייכט פערטריי־בען זיין פרוי זאָגענדיג צו איהר: „אנתי טלקה“! (דו ביזט פערטריבען!) דעמאָלט מוז זי אַרונטערלאָ־זען איהר שלייער און פערלאָזען סיהויז.

אין פאַל ווען עס שטאַרבט אַן אַראַבער פער־זאַמלען זיך „קלאַג ווייבער“ (מקוננות) אַרום דעם מת, מיט ווילדע יללות און הענט פאַטשעריען און די בעקלאָגען דעם מת, די מענער פערזאַמלען זיך בעזונדער, זיי טרינקען קאַווע און דערציילען שבחים פון פערשטאָרבענעם, כבוד המת ביי אַראַ־בער איז טייערער ווי דאָס אייגענע לעבען.

ווען איהר ווילט האָבען אַ ריכטיגע פאָרשטע־לונג פון „לבן הארמי“ אין בוכשטעבליכען זין פון וואָרט, דאַן שפּאַצירט אַרומער אין די ירושלימער אָדער חיפהער אַראַבישע גריבס־מאַרקען ווע ס'איהר דאָרט טרעפען ראַפינירטע סוחרישע שווינדלער.

—:x:—

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

אַי, הערט עץ, יאַטן, שוועגדזשוענמיך די הענד! וואָלט איך גיוואָלט ליפּטערן! און ווייסט עץ וועמען? די ווילקער שמאַלצבאַכער!

זאָגען נישט וואָס צו טען, די שמאַלצבאַכער, האָבן זיי זיך גימאַכט אַ קומיטעט פאַר די אַנטלאָפענע יודען פון דאַטשלאַנד, זיצן זיי אין חדר בבריסט־לאָזשע אַף גיבעטע פאַטער שטילען און טריגקן טיי מיט לימינע און וואַטער גאַרנישט.

מאַכט דער פּאָליקס בלאָט אַ גיוואַלד: וואָס זאָגט דאָס אַ מו״ש׳ן זיקיבים, צי וועלכע גיטע יאָהר? טראַשען זיי זיך, די ווילקער שמאַלצבאַכער אין מיטען אין גאַנצע פּליטע.

וואָלט איך, פּיניעלע, גיווען אין דער בבריסט־לאָזשע, וואָלט איך אַזוי גיזוגט:

הערץ מיך אויס, עץ פלאָקענשיסער׳ס, וואָס טראַשעט עץ די הענד? וואָס דערציילט עץ, אַז צ׳ועט וואַטער נישט געבן קאָ געלד? ווען אַט עץ יאָ גיגעבן? זאָגט מיר, פאַניע גרויזינער, ווען האָט איהר גיגעבן אַ״ס אַ גראָשן פאַר אַבֿ׳אָרימאַן? עץ מיינט דאָך באַר שליפּעס מיט בענדלעך! צ׳וועלט דאָך באַר שטיין אַפן בלאָט און וואַטער גאָרניש.

הערץ מיך אָעס, ווילקער שמאַלצבאַכער, וואָס זאָגט פּיניעלע פון שמולן געסל זאָג:

עץ אַלע, וואָעס צ׳זיצט אין דער בבריסט־לאָזשע אַף די גיבעטע פאַטער־שטיל וענט שוין אַף שמעלץ. מיר, יאַטען, זלן דאָעס גאַנצע אַלט־מאַריג ואסטאַשן אַף בריטע זאַכן. האַקין נישט לאַ טשייניק און טרוגן ענק בעסער אָפּ מיט גירייצטע פּיינער — ס׳איז שוין צאַט!

אַי, הערט עץ, יאַטן, שווענדזשען מיך די הענט! וואָלט איך די ווילקע שמאַלצבאַכער גיוואָלט ליפּטערן!

איז אטוואצק

גאַסט (צום פּענסיאָנאַטניק): וואָס גיט איהר אונזערס דו קוה צו עסען ציטרין?

פּענסיאָנאַטניק: איך דאַרף האָבען פאַר די געסט זויער־מילך.

לאדזער רעסטאראנען

גאַסט: פאַניע אָבער, וואָס איז דער חילוק צווישן אַ בעפשטיק פאַר 1.50 ביז 2.50 זל.?!

קעלנער: צו אַ בעפשטיק פאַר 2.50 זל. גיט מען צו אַ שאַרפען מעסער.

יורידישע עצות
געענטפערט פון אונזער „קונדס“־יוריסט

טייערער „קונדס“.

איך בין אַ בחור צום האָבען, איך שטיי אין שידוכים. די שדכנים גייען ביי מיר נישט פון שטוב אַרויס. טעגליך טו איך בעשויגען אַ טייך מיידען, פרעג איך איך, צי דאַרף איך אויף מיין געשעפט אויסקויפען אַ פּאַטענט?

ענטפער:

איהר מוזט אויסקויפען אַ פּאַטענט, און די שדכנים מוזן איהר פערזיכערען אין דער קאַסאַ באַ״ך אַלס איערע שטענדיגע מיטאַרבייטער.

* * *

צוקערדיגער רעדאַקטאָר.

ענטפערט מיר אונטער פיער אויגען, וואָס כ׳זאָל טון מיט מיין מאַן, ער האַלט מיך אין איין שלאָגען.

ענטפער פון רעדאַקטאָר:

ליידער קען איך איך נישט ענטפערען אונטער פיער אויגען, ווייל מיין ווייב האָט מיר אויסגעהאַקט איין אויג.

דעם שניידערס קלאפּאט
ווי אַזוי זאָל ער צושניידען?

קליענט (צום שניידער): דאָ האָט איהר די סחורה 2.80 מעטער. איך וואָלט אָבער געוואָלט, אַז איהר זאָלט צושניידען דעם אַנצוג אין מיין געגענוואַרט.

שניידער: (בעטראַכט די סחורה פון אַלע זייטען).

קליענט: וואָס קלערט איהר אַזויפיל?

שניידער: כ׳ווייס נישט וויאַזוי צו שניידען: זאָל איך שניידען פאַר איך, וועט נישט סטאַרטשען פאַר מיר, זאָל איך שניידען פאַר מיר, וועט נישט סטאַרטשען פאַר איך.

צווישע היינטיגע ווייבלעך

— כ׳האָב געהערט, אַז איהגס מאַן איז געשטאָרבען? אויף וואָס איז ער קראַנק געווען?

— ס׳איז נישט געווען קיין שום געפעהרליכעס.

די פערשטעהט אויפן וואונק

בעל־הבית (צו דער נייער באָנע): האָט איהר ליב קינדער?

באָנע: קינדער האָב איך ליב, נאָר זייט בעסער „אָסטראָזשנע“...

היטלער עסט ווייניג
אדרבה: זעהט וואס ער עסט

די דייטשע פרעסע שרייבט, אַז היטלער עסט זעהר ווייניג.

אויף אָוונט־ברויט עסט ער איין שטיקעל ברויט מיט איין איי, איין גלאָז קאַווע, און אַ גאַנץ קליין יודעלע.

סוחרים-פּאליטיקער

— ווי מיינסטו, וועט די פעלקער־ליגע געהאָלפען פליטה?

— מ׳קאָן נישט וויסען: היינטיגע ציימען טון די בעסטע געשעפטען פּלאַצען, און פּוילע גע־שעפטען האַלטען זיך.

אין „אסטאריא“

גאַסט (צום קעלנער): פאַניע אָלק, וואָס האָט איהר עפּעס גוטס?

קעלנער: אַ גוטען... כאַראַקטער.

ער גיט נישט אויס

דער היגער זאַקען־פאַבריקאַנט, ק. איז אַזאַ קמצן, אַז ער גיט גאָרנישט אויס, אפילו די אייגענע טאָכטער.

זיינוועלע קראדניק
און זיין 10-יעהריגער בנ׳אס

זיינוועלע קראַדניק איז דער אמת׳ער כוסה־בחור און אַ קאַרטאָוויק. די טעג טרעפט איהם זיין 10 יעהריג יונגעלע אין דער גאַס אין דער בעגלייטונג פון אַ חברה קאָרטענשפּילער׳ס.

— טאַטעשי, האָט דאָס יינגעלע איהם גע־פרעגט — ווי שעמט זיך נישט דער טאַטעשי צו זיין אין דער געזעלשאַפט מיט מענשען, וואָס געהען מיט׳ן טאַטעשי.

די ליבע ברענט
ס׳איז נאר אַ פראגע — צו וואס?

מחותן: מלא פאַניע העניק, איהר זאָגט אויף אַב׳אמת פערליבט אין מיין טאָכטער? איהר דאַרפט אָבער וויסען, אַז ביי מיין לעבען וועט איהר קיין גראָשען נדן נישט בעקומען. נאָך מיין טויט געהער אַלץ איך.

חתן: אָבער זאָגט מיר אין פראַגע: צי האָט איהר ליב אייער טאָכטער?

מחותן: וואָס פאַר אַ פראַגע? זי איז דאָך אַ בת־יחידה!

חתן: אויב אַזוי האָף איך, אַז איהר וועט צו־אייליען צו אייער טאָכטער׳ס גליק.

דער פאטאלער ציפער 13
געזעסען, געגעסען און... געשטארבען!

אין אַ געזעלשאַפט זאָגט איינער פון די געסט: אפשר וואָלט מען צוגעבעטען נאָך איינעם צום טיש, ווייל ס׳זענען דאָ 13 געסט. אַ פאַטאַלער ציפער.

— ווייס איך וואָס, באַרישקייטען — האָט די בעל־הבית׳טע געענטפערט.

— פונדעסטוועגען, האָט דער גאַסט גענומען דערצעהלען אַ מעשה: ס׳איז געווען אין יאָהר 1912 (דער פאַטאַלער ציפער 13). בין איך געווען צו גאַסט. ביים טיש זענען געזעסען 13 פערזאָן, מ׳האָט דערלאַנגט 13 מאכלים, בעת מ׳האָט דערלאַנגט דעם 13טען מאכל, איז איינער פון די געסט אַ מאַן פון 76 יאָהר (ווידער 13). נישט גוט געוואָרען און...

— וואָס?.. און געשטאָרבען?... דאָס איז שרעקליך!

— יאָ — האָט דער גאַסט געענטפערט — פונקט מיט 13 יאָהר דערנאָך.

דער קונדס
הומאר ● סאטירע ●

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט“ נומער 11 — פרייטאג, דעם 12 יאנואר 1934

א שוואכער מענש, נעביך!...

לאדזער פאבריקאנט (צו א פליט פון דייטשלאנד):

געהט גיכער ארויס פון מיין קאבינעט, ווארום דאס הארץ פלאצט מיר... פון מיטלייד..

פּאָליטיק פון וואַר

סטאַווינסקי. איין סאָרט פון דער פראַנ־צויזישער פּאָליטיק, איז פרייגעפּאַלען — סטאַ־ווינסקי.

די פּאָליטישע וועלט האָט גענומען שטויבען, שטיטש, ווי איז דאָס מעגליך אין דער היינטיגער דעפּיבירטער צייט, אַזאַ אַסטרע ? איז דער תירוץ פּאָליטיק.

מיט דער הילף פון פּאָליטיק, איז אַלץ מעגליך צו מאַכען. עס ווייזט אויס, אַז מיט דער פראַנצויזישער פּאָליטיק האָט פּאַמפּירט נישט הערויא, נישט בלום, נישט דעלאַדיע און נישט די אַנדערע פּאָליטיקער, נאָר סטאַווינסקי.

דער ווייסט ווער עס פירט אָן די פּאָליטיק אין ענגלאַנד, אָדער אין אַמעריקאַ, פאַר דער אָרטליכער וועלט, הייסט אַ נעקדאַמאָלד און רוז־וועלט נאָר שפּעטער קאָן גאַר אַרויסשפּרינגען אויך אַ סטאַווינסקי.

נישט אומזיסט האָט די פּאָליטיק אויף אונ־זער וועלט אַזאַ פּנים.

די סטאַווינסקיס זענען די רעגעלפיהרער.

היטלערס כוח

אין אַ בערלינער קאַפע, זיצען צוויי היטלער־דאַוטצעס און רעדען וועגען די לעצטע בעראַטונגען אין קעבנעט.

— דו ווייסט, האַנס, זאָגט איינער, איראַנאַ דאַרף דיך גליקליך, וואָס היטלער האָט נאָך ביז איצט נישט פונגעוועגעלאָזט דעם פעלקער־בונד.

אין דער קראַנקען־קאַסע

וואס האט ער אויף לאַגער ?

צאָמטער (צום קאָלעגע) : פאַניע איגרעק, דער רעפערענט בעט, איהר זאָלט איהם געבען דעם בויך־טיפוס.

צווייטער באַמטער : דער גאַנצער בויך־טיפוס געפינט זיך אין דער שאַנק אין צימער 15 אויף דער אויבער־שטאָק פּאָליצע. איך האָב בלויז פלעקטיפוס, כאָלערע און ריומאַטיק.

געגענזייטיגער אפּמאַך

צווישען היטלערן און מוסאָליניען

אין די פּאָליטישע קרייזען שמועסט מען, אַז צווישען דייטשלאַנד און איטאַליען איז געשלאָסען געוואָרען אַ געגענזייטיגער יאַגד־אָפּמאַך.

אין דייטשלאַנד וועט מען מעגען שיסען מוסאָ־ליני'ס געגנער, און אין איטאַליען — היטלער'ס געג־נער.. די צייט פון דער „פּאָלאָוואַניע" איז אָנגע־בעזעצט. די דערשאָסענע וועלען צוגעשטעלט ווערען ביידע מלוכות געגענזייטיג פראַנקאָ.

א קונה פון הימעל

אויף דער נאַוואָמיעסקאַ

— ערקלעהרט מיר, פּאַניע אייערקיכעל, כאָר וואָס האָט איהר ווענען אייער ביכע שילה אויפגעזאָג גען פערדרעהט ? מ׳וועט די דאָך קאָנען לייענען נאָר פון דער הויך ?

— אפשר וועט מיר אַרויספאַלען אַ קונה פון הימעל...

דער אידעלער הויזווירט

וואו איז זיין אדרעס ?

איך זאָג איך, אַז נישט אַלע ווירטסלייט זענען פּאַסקודניאַקעס, אָט האָב איך היינטיגע וואָך געזעהן מיט אַ ווירט — אַ מענש.

— איהר ווייסט, פּאַניע „קונדס" — האָט דער ווירט געזאָגט — איך האַלט נישט פון קיין עקס־מיסיעס.. ווען מ׳זאָל מיך בעגילטען, וואָלט איך נישט אויסגעפיהרט קיין עקסמיסיע, ווי קען מען נעמען אַ לעבעדיגען מענש מיט אַ ווייב און קינדער און אַרויסוואַרפען אויף דער גאַס — פע!

— און וואָס טוט איהר, פּאַניע ווירט, אַז אַ לאָקאַטאָר צאָהלט איך שוין נישט קיין דירה־געלד ?

— וואָס זאָל איך איהם טון, וואָס ? אַז ער צאָלט נישט איז אַ סימן אַז ר׳האָט נישט צו בעצאָה־לען. מ׳דאַרף דאָך האָבען אַביסעל מענשליכקייט

נישט אַזוי ?

— אומבעדינגט ! און וואָס זאָגט טאַיהר וועגען דער אַקציע בילינער צו מאַכען דירה־געלד ?

— אומבעדינגט דאַרף דאָס דירה־געלד פער־קלענערט ווערען אויף 30 פּראָצענט. ס׳איז אַ סקאַנדאַל, אין הערצייט ווען אַלץ איז ביליגער גע־וואָרען און דירה־געלד נישט. איך פרעג איך, פּאַניע „קונדס", וואו איז דער שכל ? וואו איז יושר ?

— וואָס זאָגט איהר, ליבע לעבער, צו דעם מערקווירדיגען הויזווירט ? אַ יאָ אַ וואוילער מענש ? ווער פון די לעזער ס׳וויל זעהן דעם אי־דעלען הויזווירט, געבען מיר אַן זיין אַדרעס:

איהר קענט איהם זעהן אין משוגעים־הויז אויף דער וועסאָלאַ.

אַנ׳אינטערעסאַנטער באַנקעט

נישט קיין אויסגעטראַכטע מעשה ● פון ב. האָרנער

לאָזט זיך הערן צו מיר אַ קאָמיטעט פון דריי יודען, אַלע מיט בערד, און איינער פון די דריי איההער רעדנער :

„מיר זענען געשיקט געוואָרען צו איך פון אונזער פעראיין, מיר ווילען פון איך אַ קלייניגקייט, און מיר זענען זיכער, אַז איהר וועט דאָס אונז נישט אָפּזאָגען. טאָמער יאָ, וועלען מיר זיך גע־פינען שטאַרק בעליידיגט. צווישען דרייסיג גדולים האָבען מיר איך אויסגעקליבען, איהר האָט בעקומען די גרעסטע צאָהל שטימען, מחמת מיר האַלטען און איך זעהר אַ סך.

„איהר זייט ביי אונז אַ סך גרעסער ווי פראָ־פעסאָר אַלבערט איינשטיין ; איך פערשטעהען מיר, און איהם — נישט.

„אַ חוץ דעם, זייט איהר נאָך מעהר־ווייניגער שטיקעל איינענער.

„וואָס מיר ווילען פון איך ? אַ קלייניגקייט : עס וועט שפּעטצעהן יאָהר דיט אונזער פעראיין דאָס געקויפט אַ קרקע, ווילען מיר פייערען אַ יומטוב. ווען מיר האָבען געקויפט די קרקע, איז דאָס געווען אַ שטיק וויסט לאַנד, אַ מדבר, מען האָט גאַר

נישט געקאָנט צוקומען אַהין ; בלאָטעס און דער־נער און שטיינער, און היינטיגען איז דער וועג אַהין אַ גוטער, דאָס שטיק פעלד איז פול מיט גראָזען און ביימער, און, דער עיקר, מיר האָבען שוין דאָרט אַריבער 40 קברים, קיין עין־הרע ; ווילען מיר פייערען דעם יומטוב דורך אַ באַנקעט ; ווילען מיר האָבען אייניעם, וואָס זאָל קענען זאָגען עטליכע פּאַסענדע ווערטער און פרעהליך מאַכען דעם עולם. און איהר זייט דער איינציגער, וואָס בעזיצט די קראַפט ; ווילען מיר איך האָבען צום באַנקעט אַלס רעדנער און אַלס וויצען־זאָגער. זאָגט אונז, וואָס איהר פערלאַנגט, וועלען מיר ערלעדיגען... מיר האָבען דאָס פולע רעכט מיט איך צו ענדי־גען, ווייל די צייט איז קורץ, דער באַנקעט דאַרף זיין פון דעם זונטאָג איבער צוויי וואָכען."

אויסגעהערט דעם יודען, טראַכט איך נישט קיין סך און איך זאָג :

„האָרט מיך אויס : אייער פּלאַן צו מאַכען אַ באַנקעט בלויז אין דער וועלט אַריין, האָט נישט קיין דין. איהר קענט דאָך נישט מאַכען אַ באַנקעט פאַר אַלע אייערע מיטגלידער, אַ באַנקעט דאַרף

מען מאַכען פאַר איין מענשען, פאַר אַ יחיד. פאַר אַ יחסן, פאַר אַ יחיד־עם, וואָס האָט עפּעס אויפגעטון פאַר דער וועלט... עפּעס געשריבען, עפּעס פער־פאַסט. איז די גלייכסטע זאַך, אַז איהר זאָלט מיר מאַכען דעם באַנקעט. אַזוי ווי איך באַלאַנג נישט צו אייער פעראיין, און איך האָב נישט באַ־לאַנגט און איך וועל נישט בעלאַנגען, ווען דאָס נישט אַרויסרופען קיין הייס בלוט צווישען אייערע מיטגלידער... איז די גלייכסטע זאַך, אַז איהר זאָלט מאַכען פאַר מיר דעם באַנקעט... טראַכט זיך אַריין, וועט איהר זעהן, אַז איך האָב רעכט, אַז איך רעד ווי אַ מענש מיט שכל".

די יודען זענען געוואָרען שטאַרק צומישעלט, נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערען. האָב איך די אויסקעשלעפּט פון דער בלאָטע !

„געהט אַהיים און פערזוכט באַלד אויף מאָר־גען אַ פערזאַמלונג און לייגט פאַר מיין פּלאַן און לאָזט מיר וויסען — יאָ, אָ ער ניין. מיר׳ן בלייבען דינועלביגע גוטע פריינט."

„מיר דאַרפען נישט האָבען קיין פערזאַמלונגען, מיר האָבען דיפולע רעכט מיט איך צו פערהאַנדלען וועגען דעם באַנקעט. אויב מיר זאָלען אָננעמען אייער פּלאַן, איז די פראַגע : וואָס וועט איהר פער־לאַנגען פאַר אייער מיה און צייט ?"

„איך וועל איך זאָגען מיינע בעדינגונגען, דיט אַזוי גוט און פערשרייבט אַלע מיינע פונקטען. אָט האָט איהר פּאַפּיר און שרייבט... איך וויל האָ־בען 25 דאָלער פאַר מיין צייט. פערגעסט נישט

אזוי זאגט בעניעק

אַ לאָדזער בחור זאָגט :

דאָס שענסטע בעשעפעניש אויף דער וועלט איז אַ פרוי, אויב זי איז נישט פערהייראַט און האָט אַ פעטען נדן.

מזל-טוב

— קאָנסט מיר ווינשען מזל־טוב.

— האָסט חתונה געהאַט ?

— יאָ.

— מיט וועמען.

— מיט דער פּאַנאַ דאָרע.

— און די קאָנסט מיר אויך ווינשען

— מיט וואָס ?

— ווייל איך האָב מיט איהר מיט 2 וואָכען צוריק איבערגעריסען די בעציהונגען.

ער מוז זיין גליקליך

— האָסט טאַקע חתונה געהאַט ?

— יאָ.

— מוזט דו דאָך זיין גליקליך ?

— אַ ברירה האָב איך — אַדאַי מוז איך.

וואלטעז אלע ווייבער אזוי געטון ?

— וואָס זאָגען זי נישט, פרוי סקאַצעלקום, אַז דער פּרה ? כ׳בין דאָך געבעטען געווען און געזעל־שאַפט מיט מיין גע׳גט׳ן מאַן.

— נו, וואָס ?

— כ׳זאָג איהן, כ׳האָב גאָרנישט געוואוסט, אַז מיט מיין שלימזל קען מען זיך אַזוי בעגריסען

ווען א יודענע זעהט דעם טויט פאר די אויגען

אַ יודענע איז אַראָפּגעפאַלען פון 3־טען שטאָק און על פי נס איז זי געבליבען לעבען. אין שפּי־טאָל פרעגט זי דער דאָקטאָר, וואָס פאַר אַ איינדרוק די האָט געהאַט בעת׳ן פאַלען, ווען וואָס זי האָט בעת מעשה געטראַכט.

— ווען איך בין פערביגעפלויגען דעם צווייטען שטאָק, איז מיר געווען פערדעכטיג, וואָס ביי די זילבער־שטיבס איז אַ וויי שפּעט נאָך ליכטיג — האָט די יודענע געענטפערט.

ס׳וועט צונויץ קומען

מאַן : דו ווייסט, חנה כ׳האָב געקויפט צוויי פלאַשען ווין אויף אונדזער זילבערנער חתונה, וואָס קומט פאַר אין צוויי וואָכען אַרום.

פרוי : האָסט שוין געקויפט ווין ? ביז צוויי וואָכען, קען איך דאָך נאָך שטאַרבען.

מאַן : נו וואָס קען דאָ זיין, וועט עס זיין אויף מיין חתונה !..

טראַדיציע פון א באלוטער יונגעל

לעהרער (אין אַ פאָלקס־שולע) טראַדיציע איז דאָס, וואָס ס׳געהט איבער בירושה פון איין דור צום צווייטען. גיב מיר לערן, אַ ביישפּיל וועגען טראַדיציע.

שילער : אַ ביישפּיל ? מיינע הויזען !

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג : פּאַניע שבת הגדול, וואָס זענט איהר היינט אַזוי פריילעך ?

שבת־הגדול : איך האָב היינט געמאַכט גאָלדענע געשעפטן.

קורצער פרייטאג : דהיינו ?

שבת הגדול : מיין סובלאָקאַטאָר האָט ביי מיר צוגענומען טויזענד זל. און איז אַנטלאָפען מיט מיין טאָכטער, ווען סוואָלט געווען אַ תנאים, וואָלט מען מיך אַ סך טייערער געקאָסט

אַז איך דאַרף איך אָפּגעבען אַ גאַנצען אָוועבד, אויסהערען פופצעהן אָדער צוואַנציג אידיאָטישע רעדעס, לויב־געזאַנגען — איז 25 דאָלער גאָרנישט קיין סך. אָבער דעמיט איז נאָך די זאַך נישט גע־ענדיגט : איך דאַרף אויך האָבען אַ נייעם הוט, נייע שיך און אַנאַנדער העמד. דאָס מיינט נאָך אַ 50 דאָלער ; האָט איהר איבעראייגעם 75 דאָלער. מיין פרוי דאַרף אויך האָבען אַ נייעם הוט מיט נייע שיך, רעכענט 25 דאָלער — האָט איהר פונקט אַ הונדערטער.

ווייטער, דאַרפט איהר קויפען פאַר אונז אַ בוקעט בלומען פאַר פינף דאָלער און אונז ברענ־גען און אָפּפיהרען מיט אַן אויטאָ ; איז נאָך 10 דאָלער. אויב איהר זענט צופרידען, בין איך אויך צופרידען... איצט איז די פראַגע, וואו וועט איהר נעמען דאָס געלד ? איז דאָס בלאָטע !

איהר קאָנט מאַכען אַ קאָנצערט פאַר דעם צוועק. און אַזוי ווי דער צוועק איז זעהר אַ וויכ־טיגער, וועט זיך קיינער נישט אויסדרעהען.... אָט אָ דאָס איז מיין פּלאַן".

„אָבער... אָבער"... — האָט גענומען איינער פון דעם קאָמיטעט שטאַמלען.

„אָבער וואָס ? וואָס „אָבער"ט איהר ? וואָס קוועטשט איהר ? אַרויס מיט לשון !"

„וואָרליג מיין שכל, וועט די גאַנצע געשיכטע אויסזעהען שרעקליך ווילד, באַריש. מיר האָבען אַ בעשלוס צו פייערען אַ יומטוב לכבוד אונזער קרקע, וועלען מיר גאָר מאַכען אַ באַנקעט פאַר אַ ווי־

פרעמדען מענשען, וואָס ער איז נישט קיין מיטגליד אונזער, נישט גאָרנישט ! איך קען דאָס נישט איינזעהן ! אויב גלאַט מאַכען אַ באַנקעט פאַר אַ בעוואוסטען מענשען, קענען מיר דאָך בעסער מאַכען אַ באַנקעט פאַר׳ן פּרעזעס פון דער קהלה, ער, איז דאָך מעהר פּאָפּולער, ווי איהר".

„אָבער אייער פעראיין האָט דאָך געשיקט צו מיר, הייסט דאָך דאָס, אַז ביי אייערע מענשען בין איך מעהר פּאָפּולער"...

„דאָס איז אמת".

„אויב ס׳איז אמת, דאַרפט איהר אויפנעמען מיין פּלאַן."

מיט אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט מען מיר גע־לאָזען וויסען, אַז מיין פּלאַן איז אָנגענומען געוואָרען מיט אַ גרויסער מאַיאָריטעט, און מען געהט פאַר מיר פּראַווען דעם באַנקעט.

היינט באַכמיטאָג קומט אַ קאָמיטעט פון זיבען חברים, זיי געהען מיט מיר קויפען אַ נייעם הוט מיט שיך. און מיין ווייבעל קויפען אַ קלייד מיט שיך, און אפשר אַ הוט אויך ; זיי וועלען זעהן ווי זיי שטעהען מיט די פינאַנצען.

ווען איהר וועט לייענען וועגען דעם באַנקעט אין אַ צייטונג, וועט איהר זיכער דענקען, אַז די מעשה איז אַנ׳אויסגעטראַכטע. זאָג איך איך, אַז די מעשה איז אַן אמת׳ע ; איך גיב זיך נישט אָפּ מיט אויסגעטראַכטע מעשיות ; דאָס איז נישט מיין פאַך...

—:o:—

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

פייגעלער

פייגעלעך, פייגעלעך,
וואס איז ביי אייך היינט?
וואס פליהט איהר צושראָקענע?
זאָגט מיר, אייערע פריינד.

וואס פליהט איהר זיך טולענדיג
באהעפט איינע צום צווייטען,
זייט איהר אפשר הונגעריג,
וועל איך אייך שפייז אנגרייטען.

יא, מיינע פייגעלעך
איהר ווילט מיך נישט הערען,
איהר דרייט זיך און פישטשעט
אויס די בעגעהרען...

איך זעה, ווי איהר הויבט זיך
צו פליהען איבער ים'ען,
בעהאפט מיט הייסע מידעלע,
לאמיר פליהען צוזאמען.

ש. בלייער.

די נשמה פון רייכען

אמאל איז א מאן געגאנגען אין פעלד און האט געזעהען א שטיין. אויף דעם שטיין איז געווען אויסגעקריצט די פאלגענדע אויפשריפט: „דא רוהט די נשמה פון רייכען", האט ער פערשטאנען אז דא איז עפעס א געהיימניס, איז ער אוועקגעלאָפען אהיים, האט גענומען א לאָפּעטע און איז צוריק געקומען צום שטיין, האט ער אנגעהויבען צו גראָבען ביז ער האט בעמערקט א קעסטעלע און אויפמאכענדיג עס, האט ער דאָרט געפונען א שיין געמאָן גאָלדענע רענדלעך, ער האט זיך שטארק דערפרעהט און עס שנעל אויסגעליידיגט, אויפ'ן דעק האט ער דערזעהען א צעטעלע מיט די פאלגענדע ווערטער: „מיין טייערער געפינער: מיין גאנצען פערמעגען לאָז איך איבער פאר דיר, ווייל דו האסט פערשטאנען וואס אזוינס איז די נשמה פון א רייכען און איך בעט דיך אז דו זאָלסט פערבליבען מיין פערמעגען פאר בעסערע און העכערע צוועקען ווי איך. יענטא קליגער.

דערפיהלט דעם טעם

אמאל איז געווען א קייסער וועלכער האט געפיהרט מלחמה מיט א שכנ'ישע לאנד.

איינמאל האט ער פערשטעלטערהייט זיך אריינגעכאפט אין שונא'ס לאגער אויסצושפיאנירען דעם שונא'ס קרעפטען, אבער איינער פון די סאָלדאטען האט איהם דערקענט, ער האט אויפגעהויבען אן אַלאַרם און מען האט איהם אנגעהויבען פערפאָלגען.

דער קייסער איז אריינגעפאלען אין א שטיבעל וואו עס האט געוואוינט א גארבער, ער האט אויסגעגעבען ווער ער איז און איהם צוגעזאגט א גרויסע בעלוינונג אויב ער וועט איהם אויסבעהאלטען.

דער גארבער האט איהם בעהאלטען אונטער א פאס פון פעל.

די סאלדאטען האבען איבעראל געזוכט און נישט געפונען, שפעטער, ביינאכט, איז דער קייסער געלונגען זיך אריבערצוכאפען צו זיך אין לאגער, ער האט ווייטער געפיהרט די מלחמה און ער האט די געוואונען.

דער גארבער איז דאמאלט אוועק צום קייסער נאך זיין בעלוינונג. דער קייסער האט זיך זעהר דערפרעהט מיט איהם, האט איהם צוגעטיילט א סך מתנות און האט איהם אנגעגעבען א סך כבוד, ביים באנקעט וואס דער קייסער האט איינגעאָרדענט לכבוד איהם, האט דער גארבער געפרעגט דעם קייסער וואס ער האט געפיהלט אין דעם מאמענט ווען ער איז געלעגען ביי איהם אונטער'ן פעסעל.

דער קייסער איז געוואָרען זעהר אין כעס אויף איהם און ער האט באלד געגעבען א בעפעהל איהם צו הענגען. דער גארבער האט אנגעהויבען צו וויינען און צו בעטען:

— מיט וואס האב איך דען אזוי פיל געזינדיגט, אז דו זאָלסט מיך הענגען?

דער קייסער האט גארנישט געוואלט הערען און מען האט איהם גלייך אוועקגעפיהרט צו דער תליה.

ווען די פעטליע איז איהם שוין געלעגען אויפ'ן האלז איז אנגעלאָפען דער קייסער און ער האט געגעבען א געשריי צום תליון:

— שטעה! דו וועסט מיט'ן לעבען בעצאהלען אויב עס ווער איהם עפיס שלעכטס געשעהען און דער קייסער אליין האט איהם אראפגענומען פון דער תליה און איהם אוועקגעפיהרט צו זיך אין פאלאץ און האט איהם געזאגט:

— דו האסט מיר געבעטען איך זאל דיר זאגען וואס איך האב געפיהלט בשעת איך בין געלעגען ביי דיר אונטער'ן פאס, אבער אזעלכע זאכען קען מען נישט איבערגעבען אין ווערטער. מען מוז עס אליין איבערלעבען. דאס זעלביגע וואס דו האסט געפיהלט אויף דער תליה האב איך געפיהלט אונטער'ן פאס. ער האט איהם נאך געשאנקען א סך מתנות און ער איז אוועק צו זיך אהיים.

ציגיינער-לשון

פאהרען ציגיינער,
ארום אויף דער ערד
בודען פון לייוונט,
און פיפיגע פערד.

פולע די בודען
מיט קינדער — הא־הא!!
ווער ווייס, ווער קען מיסטען
ווי פיל זעניען דא.

קלענערע, גרעסערע
בהעקלעך א סך,
רעדען די אלע
א צובראָכעלטע שפראך.

ווער קען וואס ווייס דען
ציגיינער'ש פערשטעהן
מילא, אבי די
פערשטעהען אליין.

וואס וועלט געווען
אז און וואס וועלט געשעהען
ווען די אליין קענען נאך
דאס נישט פערשטעהען.

י. י. סיגאל.

דאס יונגעל און די פאדקאווע

אמאל איז א פאטער געגאנגען אין א דארף מיט זיין זוהן, האט דער פאטער פון ווייטען דערזעהן א פאדקאווע, זאגט ער צו זיין זוהן איציקל:

„זעה, מיין קינד, און הויב אויף די פאדקאווע".

האט איציקל געענטפערט:

„עס לוינט זיך נישט איינצובויגען צוליב אזא קלייניגקייט".

איז דער פאטער צוגעגאנגען און ער אליין אויפגעהויבען. א פוהר וואס איז פערביי געפאהרען האט אפגעקויפט די פאדקאווע פאר פופציג גר. האט דער פאטער געקויפט פאר די פופציג גראשען קערשען. ס'איז געווען א הייסער טאג, ס'איז נישט געווען קיין פלאץ וואו צו רוהען אביסעל וואסער. דער פאטער האט בעמערקט אז איציקל איז דורשטיג האט ער ארויסגעווארפען א קערש. האט איציקל זיך איינגעבויגען און אויפגעהויבען די קערש און אביסעל געשטילט זיין דאָרשט.

דער פאטער האט ארויסגעווארפען די גאנצע קערשען איינציגווייז און איציקל האט זיך יעדעס מאל איינגעבויגען, און אויפגעהויבען די קערשען און די שנעל אויפגעגעסען, האט דער פאטער א פרעג געטון איציקלען:

„ווי געפעלען דיר די קערשען?!

„די קערשען זענען זעהר גוט, אבער איך האב זיך צוליב זיי אזוי פיל מאל געדארפט בויגען", האט איציקל געזאגט.

דער פאטער האט איהם דאן געענטפערט: ווען דו וואלסט זיך איינגעבויגען נאר איין מאל, וואלסטו זיך נישט געדארפט בויגען אזוי פיל מאל פאר די קערשען".

פישעל אנקער.

דער אריער-פאראגראף

ר. איזראעל

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

7

קיצור פון די ערשטע קאפיטלען

שרה די אלמנה האט שטארק געווינט אין קליינעם שטעטעל אין פוילען אויס מורא פאר דער גורל פון איהר זוהן הענעך, וועלכער איז געווען אין דייטשלאנד.

אין דייטשען שטעטעל אולם האבען די היטלעריסטען געפייערט דייער זיג, בעת די וואהלען צום רייכסטאג. די נאציס זענען געקומען צו דער מאכט.

דער רייכער פאבריקאנט היינריך זאקס איז דורך די נאציס ארעסטירט געוואָרען און שרעקליך צושלאגען געוואָרען. דאס האט געזעהען העלען.

העלען איז געווען א טאכטער פון לייטענאנט האנס האמערשטיין, געווען פערליבט אין היינריך זאקס. איצט איז זי געלאָפען פון היינריכס שוועסטער אין דער פאבריק, כדי איהם אוועקצושאגען די מתנות פון היינריכס מוטער פון פוילען, וועלכע זענען אנגעקומען מיט דער פאסט.

זי האט געזעהען די סצענע אויפ'ן גאס, ווי מ'פיהרט זאקסען א פערבלוטיגטען און צושלאגענעם. העלען האט געוואוסט, אז איהר פאטער, דער מלחמה-אינוואליד איז בעשטימט געוואָרען אין היינטיגען טאג אלס פלאץ־קאמענדאנט, אין שטעטעל און זי איז געלאָפען אין „ברוינעם הויז", כדי צו בעטען איהר פאטער, אז ער זאל ראטעווען היינריכ'ן.

העלענס פאטער האט גראד קאנפערירט מיט עטליכע שטורמיסטען. נישט געקוקט דער־אויף האט העלען איהם אנגעהויבען צו בעטען, אז ער זאל זיך איינשטעלען פאר היינ־ריכ'ן. דער לייטענאנט האנס האמערשטיין איז געווען נישט אנגענעהם צו רעדען מיט זיין טאכטער אין דער אנוועזענהייט פון די שטורמיסטען און ער האט שטרענג בעפוילען זיין טאכטער, אז זי זאל איהם נישט שטערען אין דער ארבייט און אהיימגעהן.

העלען איז געווען פערצווייפעלט, דאך איז זי געפאלען אויף א געדאנק, זי האט זיך אנגעטאן א האקענקרייץ אויפ'ן מאנטעל און איז ארויס אין גאס.

העלען איז אוועק אין „ברוינעם הויז". דארט האט זי זיך געפרובט אריינצובעקומען אין דער חברה פון שטורמיסטען, בעת א געשפרעך מיט איינעם פון די אנפיהרער לודוויג קראניגג, האט זי זיך דערוואוסט, אז מאקס ער איז בעשטימט געוואָרען אלס הויפט־אויפזעהער פון קאנצענטראציאנס־לאגער, וועלכער איז געשאפען געוואָרען פאר מארקסיסטען און יודען.

העלען האט זיך געבעטען ביי קראניגגען, אז ער זאל זי צונעהמען צו דער ארבייט אין לאגער, קראניגג האט צוגעזאגט. פון קראניג־גען האט זיך אויך העלען דערוואוסט, אז אלס דירעקטאר פון היינריך זאקס'עס פאבריק איז בעשטימט געוואָרען אלפרעד בעהמע, היינ־ריכס א שונא, א ליידאק, א פאנקראטניק, וועלכער האט שוין נישט איינמאל געמאכט מיר־אוס'ע פארשלאגען דער שעהנער העלען.

אין קליינעם פוילישען שטעטעל האט דערווייל שרה געלעבט אין פערצווייפלונג. אין שטעטעל זענען ארומגעגאנגען ידיעות וועגען שרעקליכע זאכען, וואס מ'טוט מיט יודען אין דייטשלאנד און שרה האט שוין דריי וואכען נישט געהאט קיין בריף פון איהר הענעכ'ן, וואס איז געווען א זעלטענע זאך. שרה'ן איז געקומען טרייסטען דער וואלד־סוחר ר' מאטעל, אין מיטען פון זייער געשפרעך איז אריינגעקומען דער בריף־טרעגער און גע־בראכט א בריף צו שרה פון דייטשלאנד. שרה האט לויט דער האנדשריפט אויף דער קאָנווערט בעמערקט אז דאס איז נישט פון הענעכ'ן, זי האט זיך שטארק דערשראקען.

דער בריף איז געווען געשריבען אויף דייטש, איהם האט קוים איבערגעזעצט ר' מאטעל. אינ'ם בריף איז געווען געשריבען, אז דער בריף מיט די מתנות צו היינריכס עלטערן איז אנגעקומען דעמאלט, ווען היינריך איז געווען גראד אוועקגעפאהרען און דערפאר דארף זיך היינריכס מוטער נישט בעאונרוה־יגען. דער בריף איז געווען אונטערגעשריבען מיט'ן נאמען העלען האמערשטיין. שרה האט זיך אביסעל בערוהיגט. אבער מאטעל האט אין דעם בריף געזעהען א שלעכטען סימן, נאך מעהר דערפאר, ווייל דאָרט איז געווען א נאך־שריפט „נאכ'ן איבערלייענען דעם בריף פער־ניכטען".

— נישט דאס מיין איך שרה, איך מיין גאר עפעס אנדערש, א יוד דארף נישט רייצען די גוים, ער דארף זיי נישט קריכען אין די אויגען אריין.

שרה האט זיך נישט פערשטאנען אויף די האדיגע זאכען, זי האט געוואוסט דאס וואס איהר פשוט'ער שכל האט איהר דיקטירט. שרה איז געווען אביסעל בערוהיגט פון בריף, וועלכען זי האט בעקומען. דאן ר' מאטעל איז אוועק נישט בערוהיגט. ער האט פון דעם בריף פיל ארויסגעלייענט, ער האט פון איהם פערשטאנען, אז אויב הענעך וואלט ווירקליך געווען אוועקגעפאהרען פון דערהיים, וואלט קיינער נישט געשריבען פאר גוי'ס ספעציעל וועגען דעם מיטצוטיילען. די צו גרויסע העפליכ־קייט פון דער פערזאן, וועלכע האט דעם בריף גע־שריבען, האט איהם געבראכט צו פערשטעהן, אז עפעס איז דא מיט הענעכ'ן פאסירט. ער האט אבער נישט געהאט קיין שום עצה עפעס צו העל־פען אין דער זאך, הגם ער האט דאס שטארק גע־וואלט.

קאפיטעל 3

דער לייטענאנט אלפרעד בעהמע

דער לייטענאנט אלפרעד בעהמע האט דער־גרייכט זיין ציל. די גאנצע צייט ווען ער האט זיך געדרעהט אין דער נאציאנאל-סאציאליסטישער פאר־טיי האט ער געהאט נאר איין מיין: זיך אפצורעכענען און זיך נוקם צו זיין אין זיין שונא היינריך זאקס. די שנאה איז שוין געווען אן אלטע, זייט עטליכע יאהר, האט בעהמע אלץ געשאפען נייע פלענער ווי אזוי פטור צו ווערען פון זאקסען. באלד אין אנהויב נאך דער וועלט-מלחמה, ווען בעהמע איז אהיימגעקומען פון פראנט און זאקס האט געשאפען זיין פאבריק, האט בעהמע א פערזוכט אויך אויס געהויבענער געמאכט מיט זאקס'עס פערשידענע געשעפטען. זאקס האט גערעדט מיט איהם, ער האט אבער נישט געוואוסט, אז בעהמע איז א שווינדלער און אנ'אייזעהער. בעהמע האט בעקומען גרויסע קרעדיטען ביי זאקסען און אין א געוויסען טאג, האט בעהמע פשוט ציניש אין אויגען ערקלערט זאקסען, אז ער האט נישט קיין געלד צו בעצאהלען און ווען דעם חוב דערוויל אוועק שטעלען, דערוויל האט ער געפאָדערט ווייטערע קרעדיטען.

זאקס האט שוין דעמאלט געוואוסט, אז בעהמע איז א גרויסער הולטאי, אז מיט זאקס'עס געלד הולטייעט ער און פערברענגט גאנצע נעכט אין די קאבארעטען פון מינכען און אנדערע גרויסע שטעט, אז דאס איז א געפעהרליכער אנטיסעמיט, וועלכער אינטריגירט געגען איהם און דערפאר האט זאקס ביי דער ערשטער געלעגענהייט איהם געווי־זען די טיר. פון דעמאלט אן האט אנגעהויבען צו ברענען די שנאה פון בעהמען געגען זאקסען. ס'־איז נאך געווען א סיבה, וואס האט פערשטארקט די דאזיגע שנאה — דאס איז געווען העלען.

בעהמע האט געליבט העלען, וועלכע איז געווען זיינס א משפחה, נישט איינמאל האט העלען קאטעגאריש אפגעווארפען זיינע פארשלאגען, ס'איז גע־ווען זיכער, אז בעהמע האט בלויז זינדיגע געדאנקען. העדיענדיג וועגען דער ליבע צו העלען, אזא כאראק־טער ווי בעהמע האט נישט געקענט ליבען אזוי ווי דאס פערשטעהען ערנסטליכע מענשען. ער האט צוהערליגער מאל אנגעהאַרט העלען און געוואָרען פרעמד צו איהר. דאס האט אויף העלען געווירקט נאך מעהר אפשטויסענד.

בעהמע איז געוואָרען צעררייצט ווי א חיה, ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז העלען איז פערליבט אין דעם יוד היינריך זאקס און אז די דאזיגע ליבע בערוהט אויף געגענזייטיגקייט. די דאזיגע פער־טענדיעס צו היינריכען האבען געפיהרט אויף מער שיינע ווענעג זיך אפצורעכענען מיט דעם רייך געוואָרענעם יוד.

און בעהמע'ס צייט איז געקומען, דער שאָרלאַ־טיזם און באנדיטיזם האט געפיהרט אויף דער דייטשער גאס. בעהמע האט געהאט גענוג בריטע פלייצעס אין דער נאציאנאל-סאציאליסטישער פאר־טיי, אז ער זאל זיך קענען בעמיהען וועגען אזא אמט, ווי ער האט געוואָלט, נישט אין נאמען פון אויסגעלאַסענע אַרגיעס האט ער פערבראַכט מיט די פיהרער פון דער פארטיי, נישט איין שווינדעלע מיט די אדורכפיהרונג, זייז אייפער איז דאס גע־ווען באלד צו ארעסטירען זאקסען און איהם פער־מיאוס'ען דאס לעבען און דאן ווען ער איז איהם שוין פטור געוואָרען פון דער פאבריק, האט ער זיך בעמיהט, אז ער זאל דאס ווערען דער לייטער פון פאבריקס־ראט, וועלכער איז געשאפען געוואָרען אין דער אינטערנעהמונג פון זאקסען. דאס איז בכלל נישט שווער אנגעקומען, באַד דערמיט'לבען נאך איז ער בעשטימט געוואָרען אלס אנפיהרער פון זאקס'עס אלע געשעפטען.

בעהמע איז געזעסען אין קאבינעט, וועלכען ס'האט שטענדיג פערנומען דער שעף היינריך זאקס. דאס ברייטע העמדעל איז געווען אנגעטאָן אויף בעהמען „לייטענאנטס פיגור", מיט מאנאָקל אין'ן רעכטען אויג און א פאפיראס אין מויל, האט ער אריינגעקוקט אין פערשידענע פאפירען, ער האט אבער אפילו נישט געזעהען, וואס אין די פאפירען טוט זיך און אפילו נישט געוואָלט זעהען. דאס איז אלץ פאר איהם געווען גלייכגילטיג. ער איז געווען אנגעזעטיגט מיט דעם געפיהל פון נקמה סיי געגען זאקסען און סיי געגען העלען.

— איצט וועט העלען שוין אנדערש רעדען, דאס האמערשטיין וועט אויך מוזען אראפלאזען פון טאן. ער וועט דאך אין דער איצטיגער צייט נישט הערלאזען, אז זיין טאכטער זאל זיין פער־ליבט אין א יוד, ער איז דאך איצט דער וויכטיגער פון אריער פאראגראף. איבעריגענס, איז דאך דער פערשאלטענער יוד איצט ערלעדיגט. ער וועט זיך שוין בעמיהען, אז ער זאל ביז'ן סוף אויסגעפייני־טיגט ווערען.

(פארזעצונג קומט)

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 12 כה טבת תרצ"ד

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.42
זון-אונטערגאנג 3.46

ליכט-צינדען: 3.31

ווער עס קאן אלץ ארבייטן אהן א פאטענט

וויכטיגער צירקוליאר פון פינאנץ-מיניסטעריום

(2) די לאדזער פינאנץ-קאמער האט נעכטען בעקומען פון פינאנץ מיניסטעריום א וויכטיגען צירקולאר, וואס בעפולמעכטיגט די פינאנץ-מאכט צו דערלויבען אינדוסטריע-אונטערנעהמער, האנדווערקער, דראזשקעס, פוהרמאנעס צו פיהרען זייער ארבייט אהן פאטענטען, אויב די ארבייט ווערט געטון דורך די איגנהאבער גופא.

די דאזיגע הנחה קען געגעבען ווערען סיי אויף דער בקשה פון די צאהלער'ס, סיי אין די פאלען וואס דער ... בעריקזיכטיגט ווערען (ארימקייט פון צאהלער) אמטליך, אהן ביטעס, ביי דער גע־לעגענהייט פון לוסטרירען די אונטערנעהמונגען.

געשטארבען דעם חתנ'ס מאמע,

בעת זי איז געקומען צו דער חופה

(2) עהערגעכטען אין אוונט האט אויף פאר־דזשעטשבא 29 געזאלט פארקומען די חתונה פון יוכבד אימבער מיט נתן מייטליכען.

צו דער בעשטימטער צייט האבען זיך אנגע־הויבען צוזאמענקומען מחותנים און געסט.

עס איז אויך אנגעקומען אויף א דראזשקע די הויפט-מחותנת'טע, דעם חתנ'ס מוטער.

אז די דראזשקע איז צוגעקומען צום טויער און זיך אפגעשטעלט, האט די דראזשקע־ דער־זעהען, אז די מחותנת'טע גייט נישט ארונטער פון דער דראזשקע.

ער איז צוגעגאנגען נאהענט צו זיין פאסא־זשירקע און בעמערקט, אז זי איז פער'חלש'ט...

מען האט די ארייגעטראגען צו א שכן, אוי־ווידער עס איז אנגעקומען א דאקטאר, איז זי געשטארבען פון א הארץ־שלאג.

מען קאן זיך לייכט פארשטעלען דעם צער און די יסורים פון חתן־כלה און מחותנים, וואס האבען געוואלט אפלייגען די חופה.

דער אבוועזענדיגער רב האט אבער דערקלערט, או אזא פאל קאן נישט זיין פאר א מניעה, און די חופה איז געשטעלט געווארען.

„וועטערינאר-דאקטאר" מיט שווינעריי

ארבייט א לאנגע צייט מעשים, און ווערט סוף כל סוף געכאפט

(2) אויפ'ן שטח פון פיעטרקאוו און דער סביבה און לאדז מיט דער סביבה האט א לענגערע צייט גראסירט עפיס א יונגערמאן, וועלכער האט אויף אזא אופן „בעארבייט" נאאיווע מענשען.

ער פלעגט דער עיקר קומען אין יאטקעס און ווארשט-געוועלבער, און אנגעבענדיג זיך אלס וועטערינאר-דאקטאר האט ער „קאנטראלירט" די פערשידענערליי פליישען, שטעלענדיג שטעמפלען און דורכמאכענדיג כל המינים קאנטראל-קונצען...

דערפאר פלעגט ער, פערשטייט זיך, נעמען אומעטום בעצאהלט, און דאס געשעפטל זיינס איז געגאנגען גאר וואזשנע.

ער וואלט אזוי געקאנט א לעבען אפלעבען, און ס'וואלט איהם געווען וואויל ווי די וועלט, ווען עס טרעפט זיך נישט מיט איהם א זייטיגער מכשול, וואס איז איהם ארויס באקיעם...

און געשעהן איז אט וואס:

מיט עטליכע טעג צוריק איז ער אין א וואלד נעבען דארף שטשערזוב, פיעטריקאווער קרייז, בעפאלען די 14-יעהריגע פויערן-מיידעל עלעאנארא באבינסקא און זי געוואלט פערגוואל־דיגען.

דאס מיידעל האט געמאכט א געוואלד, זע־נען זיך צוזאמענגעלאפען פויערים און דער פער־שוין וואלט זיכער מיאוס אפגעשניטען, ווען די פויערים דערקאנען נישט אין איהם דעם „פאן דאקטאר", און זענען זיך נישט איבער איהם מרחם.

פאליציי האט זיך אבער וועגען דעם פאל דערוואוסט, און מ'האט דעם פויגעל-בחור אנגע־הויבען ארומצוזוכען.

און אז מען זוכט געפינט מען – האט מען איהם טאקי עהערנעכטען געפאקט, בעת ער האט געשטעמפעלט פלייש אין ראפשע...

ער האט זיך שוין אין אלץ מודה געווען, און ער זיצט פעסט.

ס'ווערט געפיהרט אן אויספארשונג וועגען דעם, וואס דער פלומרשטער „וועטערינאר-דאק־טאר"...

הייסען הייסט ער פיאטר אורבאנסקי, 33 יאהר אלט, פון דארף איגנאטאוו, פיעטרקאווער קרייז.

לאדז ווערט נישט בעלאסטעט

מיט א צושלאג צו די פאטענטען

(2) לויט ווי מ'אינפארמירט אונז פון מאס־געבענדע קרייזען, ווערט איצט ארויסגערוקט א פראיעקט וועגען העכערען אויף 15 פראצענט פון דעם צושלאג לטובת די האנדעלס-אינדוסטריע און די האנדווערקער-קאמערען ביים אויסקויפען פא־טענטען.

די דאזיגע העכערונג איז אבער נישט אל אויף לאדז א. א. גרויסע שטעט.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: ק. ליינ־וועבער (פרייהייטס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלי־נארקא 1), וו. דאנילעצקי (פיעטרקאווער 127), א. פערעלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער וואול־טשאנסקא 37), פ. וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27).

פאליצייאישער ארעסט אין פיעטריקאוו

(א) אלס בעשולדיגטע אין פיהרען קאמוניס־טישע אגיטאציע צווישען דער פיעטריקאווער שול־יוגענד, זענען ארעסטירט געווארען: אברהם מיל־שטיין, אברהם ווייסהארדט, סיינע ביבער, מרדכי גרינבוים, פינקוס הימעלפארב און סטאניסלאוו קו־יאווסקי – אנ'ארבייטער פון דער טאמאשאווער קונסט-זייד-פאבריק.

אוועקגעפאלען פאר הונגער

(א) אויף באלוטער מארק איז אוועקגעפאלען פאר הונגער און אויסשעפונג די 52-יעהריגע אסתר קאלינסקא פון קוטנע.

פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט הילף.

א לאדזער האט זיך גע'סמ'ט אין קאליש

(א) אין קאליש האט זיך אין דער וואוינונג פון זיינע קרובים גע'סמ'ט מיט עסיג-זויער, געמישט מיט יאדינע, דער לאדזער איינוואוינער, לעאן מאר קוס (38 יאהר אלט).

מארקוס איז קורץ דערנאך געשטארבען אין שפיטאל.

אונטערגעווארפען א קינד

(2) נעכטען האט מען אויף פעטריקאווער 134 אין הויף געפינען אנ'אונטערגעווארפען מיי־דעלע פון אנ'ערך 7 טעג.

די לאקאטארען פונם הויז האבען דאס קינד פערהאלטען ביי זיך, און פאליציי זוכט די מוטער.

Dnia 23 listopada 1933 roku Sąd Okręgowy w Łodzi rozpatrywał sprawę karną przeciwko Moszkowi Lewkowiczowi oskarzonemu z art. 6, Ust. o nieuczciwej konkurencji z dnia 7.VIII. 1928 r.

Akt oskarzenia zarzucał Lewkowiczowi, że jako właściciel firmy „Wyrób sody krystalicznej i proszkowanej, Frajdla Szwarcman", celem przyciągnięcia klienteli i ułatwienia warunków konkurencji, wytwarzał w fabryce swojej sodę z domieszką soli glauberskiej w ilościach od 12 do 54 %, którą sprzedawał w workach zaopatrzonych napisem: Zakłady Solvay w Polsce, T. z. o. p.

Sąd Okręgowy uznał Moszka Lewkowicza winnym przestępstwa i zkazał go na 1 tydzień aresztu, 500 zł. grzywny. 125 zł. tytułem zwrotu kosztów sądowych, zarządził zniszczenie znajdujących się na składzie worków z sodą fałszowaną, pokrycie kosztów postępowania i uiszczenie 55 zł. kosztów sądowych. Ponadto sąd zasądził od Moszka Lewkowicza na rzecz Zakładów Solvay w Polsce T. z o. p. sumę zł. 5000.— z doliczeniem 10% od dnia 8 sierpnia 1933 r.

פערמשפט 2 כוליגאנעס

(2) נעכטען זענען דורכן קרייז-געריכט גע־משפט געווארען די דריי בעקאנטע כוליגאנעס: וולאדיסלאוו ווילטשעק, יוזעף רעדא און באלעס־לאוו בובנאווסקי, וועלכע האבען דעם 20 אקטא־בער ב. י. געשטעלט א העפטיגען ווידערשטאנד דער פאליציי, בעת זי האט זיי געוואלט ארעס־טירען פאר'ן שלאגען א געוויסען באלעסלאוו אה־מאן אוי בארוכא 41.

דער ערשטער האט בעקומען 10 חדשים צו זיצען, דער צווייטער – 3 חדשים און דער דריי־טער איז פרייגעשפראכען געווארען.

בעפאלען און בערויבט א לאדזערין

אין פיעטריקאוו

(2) מיט עטליכע טעג צוריק איז געקומען קיין פעטריקאוו, כדי צו ערלעדיגען געוויסע משפחה ענינים די 35-יאהריגע לאדזער איינוואוינערין מי־כאלינא גראטעלער (ריימאנט-פלאץ 7).

עהערנעכטען אין אוונט, ווען זי איז געגאנ־גען מיט דער יאגעלאנסקא גאס, איז זי פלוצים, הינטערוויילעכץ, בעפאלען געווארען דורך אנ'אומ־בעקאנטען פערשוין, וועלכער האט איהר מיט דער פויסט געגעבען א פעסטען קלאפ איבערן קאפ און ארויסגעכאפט ביי איהר פון דער האנד א בייטעל מיט 20 זלאטעס במזומן, 4 גילדערנע רינגעלעך מיט בריליאנטען און א מענערישען גילדערנעם זייגער.

דער באנדיט איז היכף אנטלאפען און פא־ליציי זוכט איהם.

די קויהלען-אקציע פון דער קהלה

ווי מ'אינפארמירט אונז פון דער קהלה, דער־נעהנטערט זיך די קויהלען - אקציע צום סוף. ביז איצט זענען שוין פונאנדערגעשיקט געווארען קרוב 3000 טאלאנען, אבער נאר א גאנץ קליינע צאהל רעגיסטרירטע האבען אפגענומען די קויהלען. על־כן דארפען זיך די פעראינטערעסירטע צואיילען מיטן אפנעהמען די קויהלען, איידער די אקציע ווערט פערענדיגט. פאר דער בעקוועמליכקייט ווערט אין צוזאמענהאנג דערמיט מוצש"ק זיין אפען דער קויהלען-סקלאד און דאס דארפען די רעגיסטרירטע אומבעדינגט אויסנוצען.

פאבאר-רעגיסטער פון 1913

קאן מען נאכקוקען אין מיליטער-ביורא

ביז'ן 15-טען יאנואר ד. י. קאן מען אין לאקאל פון דער מיליטערישער ביורא (פעטריק. 165) ארורכזעהען דעם פאבאר - רעגיסטער פון יאהרגאנג 1913.

די פערגיסטרירטע האבען רעכט צו מאכען אויסבעסערונגען און אנווייזען אויף טעותים.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(2) מאנטאג, דעם 15-טען ד. ח. פון 8 א זייגער אינדערפריה הויבט אן צו אמטירען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע אין לאקאל אויף פיעטרי־קאווער 165 פאר פ.ק.או. לאדז-שטאט 2.

צו דער קאמיסיע דארפען זיך שטעלען די פאבאראוועס פון 1912 און עלטערע, וועלכע האבען זיך צו קיין קאמיסיע נישט געשטעלט האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט, וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11. קאמיסאריאטען, וועלכע האבען בעקומען נאמענט־ליכע אויפפארדערונגען פון דער לאדזער שטאטישער סטאראסטווע.

געגען די נייע ארבייטס-געזעצען

(2) עהערנעכטען אין אוונט איז אין לא־קאל פון „פראצא" (גלובנע 31) פארגעקומען אנ'־אלגעמיינע פערזאמלונג פון טעקסטילאוועס, גע־ווידמעט דער פראטעסט-אקציע געגען די נייע אר־בייטס-געזעצען.

נאך די רעפעראטען האבען די פערזאמעלטע אנגענומען א פראטעסט-רעזאלוציע געגען די נייע איינפיהרונגען.

אדרעס פון שול-אינספעקטאראט

די שטאטישע סטאראסטווע איז מודיע, אז דער שול-אינספעקטאראט האט זיך איבערגעצויגען אויף פעטריקאווער 147.

חבלי לידה איז מיטען גאס

(2) אויף ראג זגערזשער און פלאץ קאש־טשעלני האט נעכטען פלוצים מעקומען געבורטס־װעהען די פעגסיאנארקע פון הקדש אויף 28-קאניא־ווער-שיסער-פולק 32, מאריאנא זעלמאן.

פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין דער וועכנערין-קליניק אויף שטערלינג-גאס 13, וואו זי האט געבוירען א מיידעלע.

עקספערימענטאל-טעאטער אלעי 1 מאי 2
יודישע טעאטער-סטודיע

פייערליכע
שלום-עליכם-וואך

היינט, פרייטאג, 12, מארגן, שבת, 13
זונטאג, דעם 14-טן, 8,30 אווענד
זונטאג, דעם 14 טען, 11,30 א פריהמארגען־פארשט. פאר ארבייטער און ארב.-אינטעליגענץ
נאר 4 פארשטעלונגען
„די גאלדגרעבער"
קאמעדיע אין 5 אקטען פון שלום-עליכם
רעזשי — איריעם, דעקאראציעס און קאסטיומען — יצחק ברוינער, מוזיק — העניך קאן, פלאסטיק און טענץ — איזא הארארי
פאר דער פארשט. א רעפעראט פון ב. ווירא ווסקי
בילעטען שוין צו בעקומען ביי דער בעז. „קולטור-ליגע", זאכאדניא 68.

ארטאפעדישער אנשטאלט

ארטעזען, גארסעטען, פ־ר. טאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאט־פוס-איינלאגען געגען פיס־שמערצען אלס נאך גיפס־אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פיעטריקאווער 119, טעל. 221-81

דאס געווינס פון 15,000 זל. אין לאדז

נעכטען אין 4־טען ציהונגס טאג פון דער 4־טער קלאס פון דער 28־טער מלוכה לאטעריע האבען 3 לאדזער געווינען דאס הויפטגעווינס פון טאג די 15 טויזענד זל. דאס גליקליכע לאס נומער 150431 האבען זיי זיך זעלבסטפערשטענדליך גע קויפט אין דער גליקליכער קאלעקטור פון ס. יאטקא פעטריקאווער 22, און 66, וועלכע איז בעקאנט מיט גרויסע געווינסען.

עס העלפט נישט — מען מוז גיין זיצען

(2) דאס קריין־געריכט האט אלס אפעלאציע־אינסטאנץ נעכטען בעשטעטיגט דעם אורטייל פונ'ם סטאראסטווע־געריכט איבער יצחק־הענעך ראזענטאל'ן, וועלכער איז בשעתו פערמשפט געווארען אויף 14 טאג אומבעדינגטען ארעסט פארן נישט אויסצאהלען די ארבייטער זיינע פאר אורלויבען זון פאר איבערשעה'ן.

זעלבסטמארדען

(2) נעכטען האט זיך אויף שוו. אנטאניעגא 44, נאך א געשפרעך מיט זיין ברודער, זיך אריינגעשאסען א קויל אין דער ברוסט אריין. גוסטאוו יעבלקאווסקי. אין א זעהר שווערען צושטאנד האט מען איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל אריין. פאליציי פיהרט אן אויספארשונג, בכדי צו דערגיין די סיבה פונ'ם טראגישען שריט.

* * *

(2) אין איהר אייגענער וואוינונג אויף פאמארסקא 142, האט זיך איבערגעשניטען די אדערן אויף די הענד די ארבייטערין גענאוועפא ראגאלסקא. פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף. די סיבה פונ'ם זעלבסטמארד איז נישט פעסטגעשטעלט געווארען.

* * *

(2) דער 40־יאהריגער שניידער פעליקס מאטילעווסקי (אנדזשעיא 33) איז לעבענס שטארק פערארימט געווארען און עס האט איהם געדראהט אן עקסמיסיע.

האט ער עהערנעכטען געקויפט א באהן־בילעט קיין פאביאניץ, איז דארט אראפ פון דער באהן איז צופוס אוועק צו דער סטאציע דאברען.

דארט האט ער זיך אוועקגעלעגט אויף די שינעס, און אן אנקומענדער צוג האט איהם איבערגעשניטען אויף דער העלפט.

א שרפה

(2) נעכטען איז אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון א געוויסען באלעסלאוו קראוומשיק (גדאנסקא 38). דאס פייער האט זיך אריבער געווארפען אויפן מעבעל־סקלאד פון ווייגבלומען.

די אנגעקומענע פייערלעשער, וואס האבען די שרפה איינגעלאשען, האבען אבער נישט בעוויזען צו ראטעווען דאס מעבעל סיי ביי קראוומשיק'ן, סיי ביי ווייגבלומען, און דער היזק בעטרעפט אנ'ערך 5,000 זלאטעס.

נייער קאבינעט פאר הייל־גימנאסטיק ביי „טאז“

די טעג ווערט אין „טאז“ (ציגעל = גאס 14) געעפענט א קאבינעט פאר ארטאפעדישער און הייל־גימנאסטיק. אלע נויטיגע מכשירים זענען געגעבען געווארען אלס א מתנה פון ד"ר א. פאקשאנסקי, דער מאן פון דער קירצליך = פערשטארבענער פרוי ד"ר צ. פאקשאנסקי ז"ל, וועלכע האט געהאט אין אויגען שטארק א קאבינעט פאר הייל־גימנאסטיק. דער קאבינעט ביי „טאז“ וועט אויך צום אנדענק פון דער פערשטארבענער טראגען איהר נאמען.

אין דער נייער „טאז“ = אינסטיטוציע וועלען געהיילט ווערען קינדער מיט פערקרימונגען פון רוקענביין. ביי קינדער טרעפען זיך אפט אזעלכע פערקרימונגען ביים שלעכטען זיצען אין שול אויף די שלעכטע, נישט - פאסענדע שול־בענק, נאך אייניגע קראנקהייטען, הויפטזעכליך, נאך דער אזוי - פערשפרייטער צווישען דער ארימער בעפעלקערונג, צנגלישער קראנק; אויך טרעפען זיך דעפארמירונגען פון קערפער נאך אומגליקס - פאלען. צעברעכונגען א.א.וו. מיט דער הילף פון א קוואליפיצירטע שוועסטער, ספעציאליסטין פון הייל־גימנאסטיק. וועלען די קינדער אדורכפיהרען גימנאסטישע איבונגען אויף די מכשירים לויט די אנווייזונגען און אונטער דער ליימונג פון דאקטוירים־ספעציאליסטען. דער קאבינעט איז טעטיג יעדען טאג. אינפארמאציעס אין קאנצעלאריע פון „טאז“ (ציגעל־גאס 14).

קינא

„CAPITOL“

די סענסאציע פון טאג

אין די פרעמיערע פון

אנקעל מאזעס

פון גרעסטען יודישען שרייבער אין דער איצטיגער צייט שלום אש

אין דער טיטול־ראלע

מאריס שווארץ

וועלכע קומט פאר שוין דעם קומענדיגען דינסטאג, ד. 16־טען ד. ח.

אין קינא „CAPITOL“

דער 100־פראצענטיגער יודישער פילם פערמאגט א סך הומאר, פאטאס און פראכטפולע מאסען־סצענעס.

אלע גרייטען זיך צו דער פייערל. פרעמיערע אין קינא „קאפיטאל“

אויפלעבונג פון הילפס־קאמיטעט

פאר די פליטים פון דייטשלאנד

גרויסע קאנפערענץ מיט'ן אנטייל פון דעלעגאטען פון צענטראלען הילפס־קאמיטעט

באך דער טרויעריגער ערפאהרונג מיט דעם הילפס־קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד אויפ'ן באדען פון אונזער שטאט ווערט איצט געמאכט א נייער פרוב אויפצולעבען די טעטיגקייט פון קאמיטעט, וועלכער איז געווען אריינגעפאלען אין א מצב פון פולשטענדיגער לעטארגיע. צו דעם צוועק זענען אנגעקומען קיין לאדז אלס פארשטייער פון צענטראלען הילפס־קאמיטעט דער בעקאנטער כלל־טוער און ציוניסטישער פיהרער ה' ליאן לעוויטע און רעד. מארק טורקאו, און מיטוואך איז אינגאווענד איז מיט זייער אנטייל פארגעקומען אין לאקאל פון דער לאדזשער בני־ברית א גרויסע קאנפערענץ. צו דער קאנפערענץ איז געקומען א גרויסער עולם פון דער לאדזשער אינטעליגענץ. דאקטוירים, אדוואקאטען און פארשטייער פון אנדערע פריינע בערופען.

די קאנפערענץ עפענט דר. ברוידע, וועלכער פארטערט אויף די אנוועזענדע אנצושליסען זיך אין דער ארבייט פאר דער הילף לטובת די געליטענע פון היטלעריסטישען רעזשים.

דאן בעקומט דאס ווארט פרעז. לעוויטע. ער כאראקטעריזירט די הילפס טעטיגקייט וואס איז ארגאניזירט געווארען אין פערשידענע לענדער. ער שטעלט זיך בעזונדערס אפ אויף דער פאליטישער בעדייטונג פון דער הילף לטובת די פליטים, ווייל יעדע פערנאכלעסיגונג אויף דעם געביט ווערט מיט פרייד אויפגענומען דורך אונזערע היטלעריסטישע שונאים. אבער רעדנער רעדט ארום די נאציאנאלע בעדייטונג פון דער הילף, די נויטווענדיגקייט אפווקצוווארפען יעדע אפאטיע און סנאביזם ביי דער ארגאניזירונג פון דער הילפס־אקציע. ער רעדט ארום די אויפטריסלונג, וועלכע די דייטשע קאטאסטראפע האט ארויסגערופען אין די קרייזען, וואס זענען שוין געהאט פולשטענדיג אוועקגעגאנגען פון יודישען כלל. נאר איצט האבען די דערפיהלט זייער צוגעהערנקייט צום יודענטום, און גיבען אפ פיל כוחות דער ארבייט פאר דער הילפס־אקציע. פרעז. לעוויטע דערמאנט ביי דער געלעגענהייט די מעהר דינסטען פון דער פרוי קאנסול דיאנא איגער, וועלכע האט זיך איבגעגעבען געווידמעט דער ארבייט און האט ווירקליך שוין געבראכט גרויסע לייסטונגען אויפ'ן געביט פון דער הילף פאר די פליטים. דער רעדנער אפעלירט הייס צו אלע אנוועזענדע זיך צו שטעלען אין דינסט פון דער אקציע, האבענדיג אין זין איהר גרויסע בעדייטונג לגבי דער קאלאסאלער געפאהר, אויף וועלכער דאס יודענטום איז אויסגעשטעלט.

א גלענצענדע פאליטישע רעפעראט האלט הען היטלעריזם און דעם יודישען אפוועהר־קאמף געגען דער נאציאנאל־סאציאליסטישער סכנה האלט דערנאך רעד. טורקאו, אפעריערענדיג מיט א רייכען מאטעריאל פון פאקטען גענומען פון די לעצטע געשעהענישען אויפ'ן באדען פון פערשידענע איבער באציאנאלע צוזאמענקונפטען וועלכע ער האט טיילווייז אליין בייגעוואוינט, שילדערט דער רעדנער דעם אגרעסיווען מארש פון היטלערידם איבער דער גאנצער וועלט, דעם דראנג דיינען צו שאפען פאר זיך פאזיציעס אין די פערשידענסטע לענדער און די אונגעהויערע געפאהר, וועלכע די דאזיגע היטלעריסטישע עקספאנסיע ברענגט מיט זיך פאר די יודען. דער רעדנער רעדט ברייט ארום די ארבייט פון די יודישע קאנפערענצען, וועלכע זענען אין משך פון די חדשים פון דער היטלעריסטישער קאטאסטראפע צונויפגערופען געווארען אין פערשידענע ערטער. די קאנפערענץ אין לאנדאן, אין לאזאן און זשענעווע. ער שילדערט דעם איינדרוק וואס די דייטשע ארויסטרעטונגען האבען געמאכט אויף די יודישע פאליטיקער, וועלכע זענען זיך געהאט צונויפגעקומען אין זשענעווע, ווען זיי זענען געוואויר געווארען מכוח דעם אורער יענעם היטלעריסטישען ערפאלג; ער בעריהרט די קאנפערענץ פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, וועלכע האט זיך געענדיגט אונטער דעם איינפלוס פון בערלין, און בריידע שטריכען גיט ער אן אויסשפענער בילד פון יודישען אפוועהר־קאמף, פון די ערפאלגען און אונטערפאלגען פון דעם קאמף. רעד. טורקאו האט בישט געווארען צו העלפען די יודען פון דייטשלאנד, נאר דער גאנצער רעפעראט דייגער, וועלכער איז געווען אנגעוואקסען מיט דער געפאהר, וואס דראהט דעם יודענטום פון אלע זייטען, און געהט קיין רגע זיך צו ארגאניזירען געגען דער דראהענדיגער היטלעריסטישער סכנה.

נאך די רעדעס פון די ווארשאווער דעלעגאטען האט זיך אונטער דעם פארזיץ פון איבוש. מארגאליס אנטוויקעלט א דיסקוסיע מכוח דער ווייטערדיגער טעטיגקייט פון הילפס־קאמיטעט, ענטוויקעל מכוח דער רעארגאניזירונג פון ביז איצטיגען קאמיטעט אויף שאפונג פון א נייעם. אין דער דיסקוסיע בעטייליגען זיך ד"ר ברוידע, הער ל. מינצבערג, וועלכער ווייזט אן, אז הגם דער קאמיטעט האט זיין טעטיגקייט אפגעשטעלט, ווערט דאך א געוויסע הילף ערטיילט אין דער פארם פון מיטאגען, מיט צופרידענהייט ווערט אויפגענומען די מיטטיילונג פון פרעז. מינצבערג אז אויפ'ן צוזאמענפאהר פון דער אגודה אין ווארשא איז בעשלאסען געווארען אויפצונעהמען דעם בויקאט פון היטלעריסטישע דייטשלאנד מיט אלע מיטלען.

עס רעדען ווייטער דר. קראוש, וועלכער פאדערט צו ערטיילען הילף די פליטים דורך געבען די ארבייט, און דר. העלמאן. עס ווערט פארגעלייגט אז די פערזאמעלטע זאלען זיך ערקלערען אלס געמאלשאפט וואס האט דעם ציל צו פיהרען די הילפס אקציע און עס זאל רעארגאניזירט ווערען דער עקזעקוטיוו־קאמיטעט דורך צוקאאפטירען צו איהם מענשען, וועלכע וועלען זיך שטעלען צו דער ארבייט פרייוויליג און דורך ארויבצוציהען פרויען אין דער אקציע.

ה' קראטאשינסקי מעלדעט, אז ער גיט אן איינמאליגע שפענדע פון 200 זלאטעס און בעשטייערט זיך מיט 50 זל. א חודש פאר'ן קאמיטעט. ער פאדערט אויף פרעז. מינצבערג אז ער זאל ווירקען אויף די קרייזען פון די ארטאדאקסישע פאבריקאנטען זיי זאלען בעשעפטיגען יודישע פליטים און בכלל יודישע ארבייטער.

אין דער דיסקוסיע בעטייליגען זיך פרוי בודזינער, אדוו. מענקעס, אדוו. רובין, אדוו. פיינבערג, פ. כארי.

דער פארזיצער פון דער פערזאמלונג איבוש מארגאליס גרייפט אן די יודישע פרעסע דערפאר, וואס זי האט קריטיקירט די טעטיגקייט פון קאמיטעט.

עס ענטפערט איהם שארף רעדאקטאר לאזאר פוקס, וועלכער ווייזט אן, אז די יודישע פרעסע איז דער צוזיג פון יודישע געזעלשאפטליכען לעבען, וועלכער קאן מיט א רוהיגען געוויסען ערקלערען, אז ער טוט זיין חוב אין קאמף געגען היטלעריזם. די פרעסע וועט אויך ווייטער ערפיהלען איהר חוב, זי וועט ריקזיכטסלאז קעמפען געגען געפעהרליכען שונא, אבער גלייכצייטיג וועט זי בעקעמפען אלע ערשיינונגען פון געזעלשאפטליכער אפאטיע און נאכלעסיגקייט, בעזונדערס אויף אזא אונגעהויער וויכטיגען אפשניט, וואו עס איז בעדראהט דער סאמע עצם פון יודישען קיום.

נאך דער צוזאמפטרונג פון אייניגע מיטגלידער צום קאמיטעט, האלט פרעז. לעוויטע די שלוס־רעדע. ער דריקט אויס די האפנונג, אז דער קאמיטעט וועט ערפילען די וויכטיגע אויפגאבע זיינע און זאגט צו, אז דער צענטראלער הילפס־קאמיטעט איך ווארשא איז שטענדיג גרייט צו קומען צוהילף דעם לאדזער אין זיין טעטיגקייט מיט ראט און מיט מעשים. (עך).

Dr. Wołkowyski

4 ציגעל־גאס 4, טעל. 216-90

נעהמט אן אין הויט־ און וועגערישע קראנקהייטען. מענער־שוועכע

אויפנאהמס־שעה'ן פון 8–1 מיטאג און 5–9 אווענט

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערל. און קינדער־קראנקה.

צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 6, tel. 144-95

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 6-8 אוו.

נייע לאטעריע=סענסאציע

די פערטע קלאס פון דער 28סטער מלוכה-לאטעריע איז אין גאנג. טעגליך גייען ארויס פון לאטעריע-ראד עטליכע טויזנטער געווינסטע, קליי-נע, גרעסערע און זייער גרויסע טעגליך. עטליכע און מעגליך אן טויזנטער מענשען בעהאלטען גע-וואונענע געלטער אין די טאשען, אבער אלע מיט דער גרעסטער פאראינטערעסירונג ווארטען אויפ'ן טאג פון 24סטען יאנואר אין לעצטען טאג ציהונג פון 4-טען קלאס ווען לויט'ן שפילפלאן וועט ארויס געהן פון דעם לאטעריע-ראד א מיליאן זלאטעס, און איבער דער מיליאן וועט פאלען אויפ'ן נומער פונ'ם לאס וועלכער האט שוין געוואונען אין איינע פון די פריהעריגע קלאסען. דעמאלט וועט די לאטעריע קאסע אנשטאט איין מיליאן אויסצאהלען דעם גליק ליכען שפילער די קאלאסאלע סומע פון צוויי מי-ליאן זלאטעס.

און די וואס האבען נישט געוואונען זאלען נישט פערלירען די האפנונג! שוין אין פעברואר הייבט זיך אן א ניי לאטעריע: די ביין און צוואנציגסטע!! די גרעסטע סענסאציע פון דער נייער לאטעריע איז דאס, אז דער שפיל-פלאן איז אהן ענדערונג. דאסזעלבע ווי אין דער 28טער לאטעריע, וואס דארף מען דערייבער ענדערען, ווען ער איז אויסגעצייכ-נעט! און דעריבער וואס אין דער ערשטער קלאס זיין 4 טאג פון ציהונג מיט דעם הויפטגעווינס פון 100.000 זל. און 12 טויזענט געווינסטען. דריי וואָ מען שפעטער וועט שוין זיין די צווייטע קלאס, דריי טאג ציהונג, מיט דעם הויפטגעווינס פון 200 טויזענט זל. און אלגעמיין פון 9000 געווינסטען.

און ווידער אין 3 וואכען ארום די דריטע קלאס, די דויערט שוין בלויז 2 טעג, ווייל אין קורצען וועט דער-נאך ווערען די פערטע קלאס מיט 15 טעג פון ציהונג, און א מיליאן אלס הויפט געווינס און מיט די אלע אט-אקציעס וועלכע זענען, אויך אין דער פארגעקומענע ציהונג פון דער פער-טער קלאס, אבער אויך אין דער דריטער קלאס מאכט אויס דאס הויפטגעווינס 300.000 זל. און עס איז אויך דא 6140 אנדערע געווינסטע קליינע, רעסטע און זעהר גרויסע.

אויף אמת עס איז נישטא נאך אזא שפיל, וואס זאל געבען גרעסערע שאנסען פון געווינען ווי די פוילישע מלוכהשע קלאסען-לאטעריע. עס איז דעריבער כדאי בעצייטענס זיך צו בעזארגען מיט א לאס כדי נישט צו פערנאכלעסיגען די גלעגנ-הייט פון געווינען.

מהומה אין פילהארמאניע=זאל
אויף דער פארלעזונג פון ד"ר קלינגער

נעכטען אין אווענד איז אין פילהארמאניע-זאל פארגעקומען א פארלעזונג פון דר. קלינגער וועגען דער „בעוואוסטזיניגער מוטערשאפט". אין מיטען דער פארלעזונג האבען עטליכע לאבוסעס אויף דער גאלעריע אנגעהויבען צו טומלען און דאן געווארפען מיט פלעשלעך און אפילו בענק-לעך אין צושויער-זאל. אין זאל איז געווארען א שרעקליכע מהומה און די פארלעזונג האט געמוזט איבערגעריסען ווערען. ס'האט זיך ארויסגעשטעלט, אז אין די פלעשלעך איז געווען זאלץ-זויער, איין פלעשעל איז צובראכען געווארען און האט אפגע-בריהט 2 פערזאן, צו וועלכע מ'האט ארויסגערופן די פאגאטאוויע. די פאליציי האט פערהאלטען 2 פון די, וועלכע האבען געווארפען די פלעשלעך

פון דער קאלעקטור י. ה. ליטמאן איז לאדז

נעכטען אין 4-טען ציהונגסטאג פון דער 4. קלאס פון דער 28-טער מלוכה לאטעריע איז געפא-לען דאס געווינס פון 5000 זל. אויף נומער 136222 ווי אויך אנדערע געווינסטע אין דער גליק-ליכער קאלעקטור פון י. ה. ליטמאן, פעטריקאווער 32, דארט איז אויך געפאלען ביי דער דריטער קלאס דאס גרעסטע געווינס 300 טויזענד זל. אויף דעם נומער 26014.

דער בראדערזאן-נומער פון די „ליטעראַרישע בלעטער"

די וואך איז דערשינען דער בראדערזאן נומער פון די „ליטעראַרישע בלעטער" (נומער 505–2), אין וועלכען עס זענען אריין ארטיקלען פון י. מ. ניימאן, איציק מאנגער, צ. מעיערסאן-בעקער, יוסף טורקא, נחמן מייזעל, דניאל טשארני, הענעך קאן און מ. בראדערזאן.

דער נומער איז רייך אילוסטרירט און ער ענטהאלט צ. א. גלענצענדע צייכענונגען פון יצחק ברוינער, ארטור שיק און מ. וויינטרויב.

היינט שלום-עליכם- פייערונגען

היינט קומען פאר די שלום=עליכם=פייערונגען מיט דער בעטייליגונג פון דער לאדזער „יודישער טעאטער=סטודיע", וועלכע וועט אויפפיהרען שלום-עליכמס פרעכטיגע קאמעדיע „די גאלד-גרעבער".

די פייערונגען קומען פאר אינם טעאטער-זאל אויף פלעצע 1=טער מאי 2. די ערשטע פארשטע-לונג פון „די גאלדגרעבער" היינט, ווערט פערוואנ-דעלט אין א פייערליכער שלום-עליכם - אקאדעמיע מיט א רעפעראט פון רעד. ב. וויראַווסקי.

CASINO

היינט און פאלג. טעג!

די בעדייטענדסטע עקראן-בעריהמטהייטען

Jean Crawford

Gary Cooper

צום ערשטען מאל אין פילם

הייַנט לעבט מען

אויסער'ן פראגראם: אקטואליטעטען

אויפ'ן 1-טע און 2-טען סעאנס זענען די פרייזן פערקלענערט.

פרייקארטען און הנחה-בילעטען אונגילטיג.

אנהויב 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב — 12 א זייגער בייטאג.

מאגען - שמערצען

מאגען-דרוק, פערשטאפונג, דארם-פוילניש, שלעכטער מונד-גערוך, שלעכטע פערדאַאונג, קאפ-ווייטאג, צינג-בעלעג, בלאסע געזיכט - פארב ווערען שנעל דורכן געברויך פון א גלאז נאטירליך בימער-וואסער

Fraaciszka Józefa

בעקומט גט. עמפפעהלט פון דאקטוירים.

לעצטע 6 גשזעגנונגס פארשטעלונגען
פון בן-ציון וויטלער אין פילהארמאניע

בן ציון וויטלער ענדיגט דיינע פארשטעלונגען אין אונזער שטאט. ער פאהרט אוועק קיין אויסלאנד היינט פרייטאג אווענד, מארגען שבת 4 נאכמיטאג און אין אווענט פיהרט ער אויף זיין לעצטע פרע-מיערע. דאס איז די שלאגער-אָפערעטע „דער יודי-שער שייגעץ". מיט וויטלער'ן אין דער הויפטראָלע. זונטאג פארמיטאג, אויף א ספעציעלער פריהמארגען פארשטעלונג ווערט געשפילט דאז שפאנענדע לע-בענס-בילד „פערבאטענע פערגעניגענס".

פארלעזונג פון לעאן וויספעלד

לויט דער איניציאטיוו פון פעראיין פון די ווירטשאפטליכע זשורנאליסטען און דעם לאדזער זשורנאליסטען - סינדיקאט וועט זונטאג האלב פינף נאכמיטאג אין „פילהארמאניע" פארקומען א פארלע-זונג פון דעקלאראנט פון שטראסבורגער אוניווער-זיטעט ה' לעאן וויספעלד א.ד.ט. : „די סיבות און דער אויסגאנג פון ווירטשאפטליכען קריזיס".

דער רעפעראט ענטהאלט אין זיך א כאראַק-טעריסטיק פון דער ווירטשאפטליכער לאגע אין דער וועלט, די פרובען זיך ארויסצובעקומען פון קריזיס און וועט בעווייזען די אמת'ע וועגען ארויסצוגעהן פון קריזיס. דער רעפעראט איז געהאלטען געווארען אין ווארשא און האט געמאכט א שטארקען רושם אין די ווירטשאפטליכע ספערען.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	— — — —	86.50
3 פראצענטיגע	בוראוולאנע —	41.[illegible]
4 „	דאלארובקא —	51.10
7 „	סטאביליזאציע (אמ.)	58.13
8 „	ווארשאווער סאנד-בריף	53.13
8 „	לאדזער „ „	49.00
ענגלישער פונט	— — —	29 03
דאלאר - אפיצ. — 5.70	נישט אפיצ. —	5.63
גאלד-דאלאר —	— — —	8.93
גאלד-רובל —	— — —	4.64
דייטשער מארק	— — —	2.10

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער- שוואכע-בעהאנד-לונג און סעקסועלע בעראטונג.

אלע ארט אנאליזען.

נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג

פאר אונבעמיטעלטע — לעמעניצע-פרייזען

לאדזער אויף גאסטראלען...

(2) די קאלישער פאליציי האט ארעסטירט די דריי לאדזער: סטעפאן פראנקאווסקי (קלינקא 3), ארטור זביקאווסקי (לימאנאווסקיעגא 158), העלענא וויעטשארקובנא (פאוויה 13) וועלכע האבען עהערנעכטען בעגנבעט דאס פוטער-געשעפט סאלאמאן פינקוס (קאליש, ווראצלאווסקא 31.

ראדיא=פראגראם
פרייטאג, ד. 12=טען יאנואר 1934

7,00 צייט-סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק. 7,20 גראמאפאן, ידיעות 7,40 גראמאפאן. 7,52 הויז-ווירטשאפט. 11.40 פרעסע, ידיעות. 11,57 צייט=סיגנאל. 12,05 דזשעז-מוזיק. 12 30 ידיעות. 1233 דזשעז-מוזיק, ידיעות 3,25 עקספארט. 3 30 קאמו-ניקאט. 3,40 גראמאפאן. 4 40 איבערזיכט 4,55 קאנצערט. 5,20 פירעל-קאנצערט. 550 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז. 6,00 רע-פעראט. 6 20 מוזיק. 6,50 רעפעראט. 7,10 פער-שידענעס. 7,25 פעליעטאן. 7,40 ספארט. 7.45 קאמוניקאט, ידיעות 8,00 מוזיק שמועסען. 9,00 רעפעראט. 10,40 לידער. 11,00 ידיעות, קאמוני=קאט. 11,05 ציגיינער-מוזיק.

* * *

פון אויסלאנד

7.30 — פראג — אפערע פון שטרויס. 7,35— וויען — קאנצערט פון בעטהאווען 8,00 — בוקא-רעשט — סימפאנישער קאנצערט. 9,00 — מיילאנד— סימפאנישער קאנצערט. 9,00 — פאריז — אפערע „האמלעט". 9,00 דאווענטרי - סימפאנישער קאנ=צערט. 9.25 — קאפענהאגען — קאנצערט מיטן אנ=טייל פון ארטור רובינשטיין.

שבת דעם 13=טען יאנואר

7,00 צייט - סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק. 7,20 גראמאפאן, ידיעות. 7,40 גראמאפאן. 7,55 הויז ווירטשאפט. 11,40 פרעסע, ידיעות. 1157 צייט=סיגנאל. 12,05 מוזיק-ידיעות. 12,30 מוזיק. 3,25 עקספארט. 3,30 קאמוניקאט. 3,40 פון די סטושעל-צעס. 3 55 געזענג-גאז-אנגריפן. 400 אויריציע פאר קראנקע. 4,40" לעקציע פראנצויזיש. 5,00 גאטעס=דינסט. 6,00 רעפעראט. 6,20 גראמאפאן. 640 לי-דער. 7,05 פערשידענעס. 7,25 פאעזיע. 7,40 ספארט, ידיעות, 8,00 קאנצערט. 9,00 פאסט-קעס-טער. 9,15 שפעטן קאנצערט. 1100 טאנץ-מוזיק.

* * *

פון אויסלאנד

8,05 — בראטיסלאוו — אפערעטקע. 8,30— בערמענסטער — אפערע. 10,25 — לאנדאן—אפערע „טרובאדור".

Dr. med. J. PIK

Al. Kościuszki 27 tel. 175-50

נערווען-קראנקהייטען.

ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען און סעקסועל-נערווען ליידען.

עמפפאנגס-שעה'ן פון 5–7 נאכמ.

מעלדונגען

הנחה-בילעטען אין שטאטישען טעאטער און אין די קינאס

די קולטור-קאמיסיע ביי דער בראכאוו-ביב-ליאטעק, אל. קאשטשושקי 9, טעל. 191,50 גיט ארויס הנחה=בילעטען אין שטאטישען טעאטער און אין אלע קינאס צו זעהר ציגענגליכע פרייזען.

הנחה בילעטען אויף דער פרייטאגדיגער פארלעזונג

היינט פרייטאג, ד. 12 יאנואר, 8,30 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון געז. פריינד פון ארב. פא-לעסט. אל. קאשטשושקי 21, א פארלעזונג פון נ. בוקסבוים. פון ווארשע א. ד. ט. „אין גטראנגעל פאר א פראלעטארישע ליטעראטור" (פר בעקומען פון אינהאלט און פארם אין דער פראלעטארישער ליטעראטור). הנחה-בילעטען צו בעקומען אין דער בראכאוו-ביבליאטעק אל. קאשטשושקי 9, טעלע-פאן 191 50.

פון דער ריווי זיאניסטישער ארגאניזאציע „מנורה", אין לאדז.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע חברים-ות פון „מנורה" או אנהויבענדיג פון 11 ביז 21 ד.ח. איינשליסליך מוזען אלע חברים-ות זיך איבערגעבען רירען אין סעקרעטאריאט וועלכע איז טעטיג טעג ליך פון 8 ביז 10 אווענד, אין נייעם לאקאל פון 6 שערפיע 2, אויסקויפענדיג: דערביי א דינער מיט א לעגיטימאציע פון אלפוילישען ברית הצה"ר. די חברים-ות וועלכע וועלען ביז דעם אויבענדער-מאנטען טערמין זיך נישט איבערעגיסטרירען וועט חען אויטאמאטיש אויס מיטגלידער.

132 — הועד של מנורה, לאדז.

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, אפטיילונג אין לאדז, וואול-טשאנסקא 35. טעל. 121-53.

די נאהענטסטע אויספלוגען.

שבת דעם 31 ד.ח. קומט פאר אן אויספלוג אין דער קאשע פאבריק פון דער פירמע „פראשקע און אלשע". זאמעלפונקט 10 א זייגער פריה אויף שוו. אקובא 16. זונטאג דעם 14 ה.ח. קומט פאר א טוריסטישער שפאציר קיין לאגעווניק, זאמעל פונקט 10 א זייגער פריה אויפ'ן לעצטען טראמווי אבהאלט פון נומער 1 (דאלי). עס איז געוואונשען מיטצונעהמען שליטען אדער סקי.

אימפרעזעס:

פרייטאג דעם 12 ה.ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה' רעד. ב. וויראַווסקי א.ד.ט. „פון ראקיטנא ביז די בערגעס פון דניעפער" (וועגן דער שאפונג פון דוד בערגעלסאן), שבת דעם 13 און זונטאג דעם 14 ד.ח. קומט פאר אין לא-קאל פון דער געזעלשאפט „חברישע טריאווענטען". איינגאנג פאר מיטגלידער אין פערבעטענע געסט.

שפראך-קורסען.

דינסטאג דעם 2 יאנואר האבען זיך אנגע-הויבען די קורסען פון דער ענגלישער שפראך אונ-טער דער לייטונג פון ה. י. באמיאט. מאנטאג דעם 15 ד.ח. הויבען זיך אן קורסען פאר דער יודי-שער שפראך און ליטעראטור; דינסטאג 16 — פון דער פראנצויזישער שפראך. דעקאמפלעטירענדע איינשרייבונגען ווי אויך אויף די נישט אנגעהויבענע קורסען פון יודיש, שפראך און ליטעראטור, העברע-איש, פראנצויזיש, און עספעראנטא נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון 8—11 פריה און פון 5—10 אווענט, אין לאקאל פון דער געזעלשאפט אויף וואול-טשאנסקא 35, טעל. 121-53.

„ROXY"

20 נארוטאוויטשא 20

לעצטע טעג!

דער הערליכסטער רוסישער פילם

שטורם-בריגאדע

מייסטערווערק פון דער פראדוקציע

Sojuzkino-Moskwa

רעזשי: A. Maczeret

די אקציע שפילט זיך אפ בעת'ן בויען דעם בעריהמטען

DNIEPROSTROJ

אין די הויפטראלען: דער גלענצענדער אקטיאר N. OCHŁONKOW

מיט'ן אנטייל פון אנסאמבל פון מאסקווער טעאטער.

פרייזען אויף אלע סעאנסען פון 80 גר. אן

אנהויב 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

אחד־העם

(ענדע פון 8־טע זייט)

אָבער די יודען, וואָס זענען ע״ש צו אונז געקומען פון מע״ב — ווי הע״צל און נאָרדוי — די ווייסען נישט, וואָס אַהו״בס איז יודישקייט, און וואָס אַהו״בס איז יודישע קולטור. און דאַרום איז זייער בוזקען, פאַר אונז אַ צושטערונג.

און דריטענס: קוים בעמט זיך דער יודענשטאַט אונטער, צו לייזען די יודען־פראַגע. און דאָס הייסט: ליבדערען די ברויט־נויט אויך, ווערען די גרינבהער פונ׳ם דאָזיגען שטאַט, פריהער צי שפּעטער, מוזען אינזופהען דיזער טעות. דאַן וועט די יודישע נויט זיך צווינגען צו פערלאָזען ארץ ישראל און עס פערבייטען אויף אַן אַנדער לאַנד — אויף אַזוי בעם, וואו מ׳וועט רעכענען, אַז די ברויט־פראַגע קען יאָ געלייזט ווערען. און דאָס וועט מאַכען אַ סוף צו אונזער גאַנצער אונטערנעמונג.

און דערצו וועט עס מוזען קומען אויך הערפאַר, וואָס די יודען, וואָס בלויז די מאַטעריעלע נויט טרייבט די קיין ארץ ישראל — זיי וועלען נישט אויסהאַלטען די אַלע שווערע פּרובען, וואָס ערוואַרטעט יעדען, וואָס וויל מיט אַן אמת אויפלעבען דאָס חרוב׳ע לאַנד, און נישט בלויז מיטן יודישען אָקער־אייזען, נאָר אויך מיט׳ן יודישען גייסט. און נישט בלויז דאָס לאַנד, נאָר אויך דאָס פאָלק.

אָבער כדי יודען זאָלען יאָ קאָנען בעשטעהן די אַלע שווערע נסיונות, מוזען זיי פריהער קומען צום נאַציאָנאַל־בעוואוסטזיין און זיין דורכגעדרונגען מיט דער איבערציגונג און פערמאָגען דאָס געפיהל, אַז די אינטערעסען פון כלל מוזען שטעהן העכער, ווי די אינטערעסען פון פרט. און די כלל־אינטערעסען בעשטעהען: אין ווידער־אויפלעבונג פון יודישען פאָלק און יודישען לאַנד.

וואָס עס פיהרט צו דעם פונקט — אפילו אין לאָקאַלער יודישער פּאָליטיק — דאָס זאָל געטון ווערען, וואָס נישט — דאָס ליגט אָן אַ דייט פון אונזערע נאַציאָנאַלע אויפגאַבען. דאָס, אויב נויטיג, זאָל געטון ווערען פון אַנדערע. וואָרום אויב אונזער גייסט, ווילען און אויפמערקזאַמקייט וועט נישט קאָנצענטרירט זיין אויף דער איינער וויכטיגסטער אויפגאַבע פון פאָלק: דאָס ווידער־אויפלעבען, איז קיין האָפנונג נישטאָ, אַז די גרויסע נאַציאָנאַלע אידעע זאָל ווען עס איז פערווירקליכט ווערען.

און לאַנג שוין זענען פיל פון אחד־העמ׳ס „געדאַנקען און שטרעבונגען געוואָרען אַן אָנגענומענער טייל פונ׳ם מהות פון יודיש־דענקענדען יודישען פאָלק, — אומבעוואוסט פון וואַנען די דאָזיגע געדאַנקען און שטרעבונגען שטאַמען״...

קאַמף געגען פשיסכער רבין

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

דער גבאי האָט שוין גאַר נישט מעהר געקאָנט טון און האָט גלייך געבראַכט דעם כלאַט.

איבער׳ן גאַנצען שטעטעל לאָזט זיך פערשפּרייט אַ יו״עה, אַז דער אַפּטער רבי געהט צום באַדעקענס. פון אַלע אכסניות איז מען געלאָפען צום הויז, וואו די כלה איז איינגעשטאַנען. אַ טייל חסידים האָבען זיך שוין געשטופּט אין אַסטילער מאַרק אַריין, וואו עס איז געווען אויפגעשטעלט אַ גרויסע חופה, מיט פיער סלופּעס, פעסט איינגעגראָבען אין דער ערד.

און דער אַלטער אַפּטער האָט זיך געווענדעט צום „חידושי הרי״ם״:

— בו, לאָמיר אַנטקעגענגעהן די צדיקים, וואָס זענען שוין אויפ׳ן עולם־האמת און זענען געקומען צו דער חופה!

די פיער פשיסכער חסידים האָבען אַליין נישט פערשטאַנען, פאַרוואָס דער אַלטער אַפּטער גיט אָפּ אַזוי פיל כבוד דעם „חידושי הרי״ם“, וועלכער איז נאָך געווען אַ דעהר יונגער מאַן, קוים וואָס ער האָט געהאַט אַ תתימה־זקן. אָבער זיי האָבען זיך שטילערהייט געפרעהט, וואָס ר׳ איטשע מאיר האָט אַזוי פיל כבוד. אַזוי אַרום וועט דאָך זיין לייכטער מנצח צו זיין די שונאים פון פשיסכער רבי׳ן.

צומייסט האָבען עס אָבער נישט געקאָנט איבערטראָגען די אַנדערע חסידים פון די פערשידענע רבי׳ים. ווען די האָבען געזעהן, אַז דער אַלטער אַפּטער געהט אַנגעלעהנט צום באַדעקענס אויף עפּעס אַ יונגענמאַן, וואָס קיינער ווייסט נישט ווער ער איז.

די פערוואונדערונג איז נאָך מעהר געוואַקסען, ווען די חסידים האָבען געזעהן, אַז דער אַפּטער רבי האָט די גאַנצע צייט פון דער חופה געהאַלטען ר׳ איטשע־מאיר׳ן נעבען זיך. דער רבי ר׳ יעקב שמעון דייטש ווי״ער האָט עפּעס געוואָרפען אַ חשד אויף די פיער חסידים, וואָס האַלטען זיך כסדר צוזאַמען און זענען עפּיס איינגאַנצען אָפּגעווענדעט פון די אַנדערע חסידי״ם, מוזען עפּיס זיין פון „יענער חברה“, פון די פשיסכער.

ער האָט אָבער מיט קיינעם נישט געוואָלט רעדען וועגען דעם, נאָר האָט אָנגעשטעלט אַ פּאָר חסידים דייגע, זיי זאָלען די פיער חסידים האַלטען אויפ׳ן אויג.

ד״ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע
8 טראַאוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזן

די שענסטע דרוק־אַרבייט
ווערען אויסגעפירט
אין דער דרוקעריי
בראַמבערג און בוים
פּילסודסקיעגאָ 55 (פּראָנט)
ווי צ.ב.ש. רעכנונגען, בריפבויגען, קוויטאַריושען, שטרימפּף־באַנדעראָלען, עטיקעטען, חתונה־קאַרטען, וויזיט־קאַרטען, א.אַ. פּינקטליך און סאָליד אויסגעפּערטיגט.

צום קאַרנאַוואַל!
עמפּפעהלט
דעם גרעסטען אויסוואַהל
און די נייעסטע אין־ און אויסלענדישע
פּערפומען
ווי אויך אַלערליי
קאָסמעטיק
צו די ביליגסטע פּרייזען.
די מאָדערנסטע פּערפומעריע
J. DRUKIER, Zawadzka 5
tel. 175-92.
:-: פאַר ענגראָסיסטען בעדייטענדען ראַבאַט. :-:

Gimnazjum Męskie
z prawami gimnazjów państwowych
Prywatna
Szkoła Powszechna
Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46\48 tel. 106-64.
עס ווערען אָנגענומען נייע שילער.
אין דער פאָלקס־שולע איז דער שכר־לימוד 15 זל. אַ חודש.
די קאַנצעלאַריע איז טעטיג יעדען טאָג (אויסער שבת) פון 9 ביז 1.

לעהרערין
גוטע פּעדאַגאָגין
ערטיילט אונטערריכט פאַר דערוואַקסענע, אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכן צו ביליגע פּרייזען.
לאַסמאַן,
בזשעזשינער 15.

לעכער
צו וועש און העמדשקעס ווערען געמאַכט
שרודמיעסקאַ 8.

אַמביליגסטע און רעעלסטע קויפט מען
מעטאַל־בעטען, מאַטראַצען אַלער אַרט
קינדער־וועגעלעך

עקזיסטירט זייט 1896
אין אַ גרויסען אויסוואַהל. וויזשימאַטשקעס, אייז־קאַסטענס, פעלד־בעטען פאַטענט „Perfekt“ א.ד.גל.
ביי דער עלטסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
פאַבריקס־לאַגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70
צו בעדייטענד ביליגע פּרייזען.

זיכערע הילף און אַ רפואה!
אָהן אָפּעראַציע, אָהן בלוט, אָהן אַ מעסער און אָהן בלוט־פערגיסונג פאַר קראַנקע אויף ברוכען, פאַר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאַליקעס אין גוף, פאַר הויקערס אָהן פיס.

פערלאָזט נישט די קראַנקהייט, ווייל דער ווינקעל־ברוך ווערט גרויס ווי אַ מענשען־קאָפּ, און עס פאַלט אַריין אין דעם כיס איז דער קראַנקער אין אַ גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבט. ספּעציעלע גומענע היילבאַנדאַזשען בעזונדערע זיכער דעם שווערסטען ברוך, אויך פאַר הויקערס, לייזונגען ספּעציעלע הייל־גאָרסעטן און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פלאַטפיס, ווי אויך קינסטליכע גומענע פיס.
עמפּפאַנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אָוונט.

אַכטונג!
זייט דעם ערשטען אָקטאָבער ד. י. ווערען אַלע קראַנקע אין מיין אָרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט נור פון מיר פּערזענליך בעהאַנדעלט.
איינציגע אָרטאָפּעדישע הייל־אַנשטאַלט
Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען־קאַסע.
דאַנקזאַגונג.
היערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכען דאַנק דעם גרויסען און איינציגען אָרטאָפּעד, ספּעציאַליסט ה׳ דיר. י. ראַפּאַפּאָרט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, פאַר זיין וואונדערבאַרע און ערפאָלגרייכע קוראַציע צו אונזערע זעהר שווערע קראַנקען־פעלע. האָט דיר. י. ר. אַוועקגעשטעלט וואונדער בעווייזען דערמיט, וואָס אָהן שום מעסער־אָפּעראַציע האָט ער אונז פאָלשטענדיג אויסגעהיילט אַזוי, אַז מיר פיהלען זיך אָפּגעזונטען, פאַר וועלכעס מיר בלייבען איהם אייביג דאַנקבאַר.
(—) (—) ד״ר בערנהאָף, אַרצט. אהרן מיכאַלאָוויטש, צלאַשקי. יוזעף רידעל, כאַיני. הרב א. קראַהן. לעאָפּאָלד רינדפלייש. העגריה דיליאָן, לאָדז. י. זילבערשפּיץ, לאָדז, פראַנציסקאַנער 56.

צו די „הגנבים“!
נעכטען האָט מען מיר אַרויסגעגנבעט 3 וועקסלען און אַ טשעק. איין וועקסעל אויף 100 זל. אויסשטעלער קאַפּלאָוויטש, צאָהלבאַר דעם 10/3 און איין וועקסעל אויף 100 זל. צאָהלבאַר דעם 28/2 34 און איין וועקסעל אויף 63 זל. אויסשטעלער גראַניצאַ, צאָהלבאַר 31/3 1934. איין טשעק אויף 100 זל. די וועקסלען און טשעק ווערען ערקלערט פאַר אומגילטיג. ביטע אָפּצוגעבען געגען בעלוינונג פּאָמאָרסקאַ 80, וו. 76. דיסקרעציע געזיכערט.
116

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8.30 do 10 1 — 2.30, od 6 do 8.30 w. w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr.
S. Kantor
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט־קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער־שוואַכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 4—9 אָוו., זונטאָג און יום־טוב פון 8—2 נאָכמ.

Dr.
Silberstrom
11 ZIELONA 11
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען
נעמט אָן: 9—1 מיטאָג און פון 4—9 אָוו.
לעטשניצע פּרייזען.

RENOMOWANA
Szkoła Tańca
P. KAZANOWSKIEGO i RUBINSZTAJNA
Wólczańska 35
wyucza w najkrótszym czasie i bez względu na zdolności, wszystkie nowości taneczne,

KURSY KROJU KRAWIECKIEGO
B. LEWITANUSA
w Łodzi, Gdańska 11
דערמיט מאַך בעקאַנט, אַז אָנהויבענדיג פון דעם חודש אָן, ווערען איינגעפיהרט אָוונט־קורסען צו ערלערנען גרינדליך דעם נייעסטען סיסטעם פון הערן־און דאַמען־צושניידער־פאַך.
ערמעסיגטע פּרייזען.
גענויע אינפאָרמאַציעס אויפ׳ן אָרט.

Zakład Leczniczy
POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: Dr. med. Sz. Eigerowa i Dr. med. J. Baum
Zapisy na porody I, II i III klasy.
TELEFON 107-23.
כשר׳ע קיך.

כירורגישער קאַבינעט
Dr. med. M.
Eljasberg
80 פּיעטריקאָווער 80
טעל. 117-87.
נעהמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספּעצ. פאַר אינערליכע קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 17, טעל. 174-15
נעמט אָן פון 6 ביז 7 אָוונט.

Dr.
J. DOBROWOLSKI
choroby skórne i weneryczne
Nawrot 2, tel. 118-04.

ערשטקלאסיגער שניידער=אנשטאלט פון **M. FAJN** Pomorska 33

מאכט בעקאנט דער ג׳ קונדשאפט, אז ער איז איבערגעצויגן אויף **פיעטריקאווער 43** לינקע אפיציגע, I שט. טעלעפאן 200=48

און פירט אויס בעשטעלונגען. לויט די לעצטע מאדעלן. ערמעסיגטע פרייזן

ערשטקלאסיגער **קירזשנער=אטעליר** פון **I. BOMBEL**

פירט אויס אלערליי **פעלץ=בעשטעלונגען** און רעפּאַראַטורן לויט די נייעסטע מאָדעלן. פּינקטליכע און רעעלע אויספירונג. ערמעסיגטע פרייזן.

זאוואדזקא 6, טעל. 118=62

ADRIA 1 גלובנא 1

הייגט און פאלג. טעג! צום ערשטען מאל אין לאדז! די פראכטיגסטע קאמעדיע פון סעזאן

די קעניג פון שלים-מזלניקעס

אין די הויפטראלן: **CURT BOIS** — באקאנטער קאמיקער. ווי אויך דער אויסגעצייכנעטער אויפפיהרער פון די רייצענדע רוסישע לידער **GRZEGORZ CHMARA** ווי אויך די רייצענדע **LA JANA** — פאספארטוס און הנחה-בילעטן אונגילטיג

METRO 2 פזשעיאזד 2

הייגט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם א. נ.

„די פרוי פון רעגיסטער"

(די וועלכע מען איז מוחל (ישט מוחל). מיט **HELENA TWELVETREES** וועלכע שפּילט די ראָל פון א שעהנעם שפּיאָן

אויסערדעם דער פוילישער פילם **„Romeo i Julcia"**

א נייען פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

קלאנג-קינא **RAKIETA**

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22

הייגט און פאלגענדע טעג!

קלאנג=קינא **CAPITOL** 16 זאוואדזקא 16

הייגט פרעזענטירען מיר די וואונדערבארע העלדין פון פילם „זייטיג געסעל־" **Irene DUNN** אין דעם גלענצענדען שפּאנט **Philips HOLMES** אין דער פאסציגירענדער עראטישער דראמע א. נ.

„דער פרוי'ס סעקרעט" **„אנקעל מאזעס"**

די געהיימנישען פון א פרוי'ס לעבען. די ליבע איז פארבאטען מיט רעכט. אויסער׳ן פראגראם: אפארס.

קירצליך: עפאפיי פון פר. הויבסטע פון דער הייליגקייט און טרויער פון יודען אויף דער ברייטער וועלט אין הערליכען מייסטערווערק פון **שלום אש** א. נ.

– דאס איז דער נעכסטער פראגראם פון אונזער קינא

קלאנג-קינא-טעאטער **„CORSO"** זשעלאנא 2-4

גרויסער דאפּעלטער שלאגער-פראגראם!

I. **„CHANDU"** אין די הויפטראלן: **Edmund Love, Bela Lugosi**

II. **„דער זוהן פון אינדיען"** עמאציאנירענד נעיעג אויף טיגערס! נקמה פון העלפאנט! רייזע אין די געהיימנישען פון אינדיען. אין די הויפּט־ראָלען: **Ramon Novarro, Magde Evans, Conrad Nagel**

אנהייב אין געוועהנליכע טעג 2 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 11 א זייגער פריה.

ערשטקלאסיגער קלאנג=קינא=טעאטער **„AMOR"** 89 פאמארסקא 89 טעל. 248=05

הייגט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאפּעלטער שלאגער-פראגראם!

I. **„דער קעניג פון די בולווארען"** אין דער הויפּטראָלע: **Georges Milton**

II. נייער פוילישער פילם **„ווילדע פעלדער"** וואונדערשעהנע. אין די הויפטראלען: **D. Arcyszewska i Z. Staniewicz**

אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער **SZTUKA** 16 קאפערניקא 16

הייגט און פאלגענדע טעג! דאס פראכטיגסטע פילם-מייסטערווערק פון יאהר 1933/34 רעווי פון הומאר און שעהנע פרויען

„URWIS z HISZPANJI"

באלעט פון 72 גירלס רעווי **ZYGFELD**. פראכטיגע עוואלוציעס פון באלעט אין וואסער. אין די הויפּטראָלען: דער אונפארגלייכליכער קאמיקער **EDDIE CANTOR** ווי אויך די וואונדערבארע **LIDA ROBERTI** — נעקסטער פראגראם: „א נאכט אין קאירא" מיט **RAMON NOVARRO**

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

8-טונג שלאסער! גאזאווניע-קאקס צו בעקומען זשכאדניע 32 אין קויהלען סקלאד ווין-אווי דעם לאמבארד.

א סומע געלד איז געפונען געווארען אין גאלאנטעריע „רענעסאנס", 11 ליסטאפאד 39. אפּצונעמען געגען סמנים און אנאנסען-קאסטען. 111

אכטונג, שטריקער! בעלעגענהייט־ליך צו פערקויפען א 12/35-ער מאשין מיט אטאסטע א פאראט פון 6 פארבען און 8/50-ער און 6/60-ער אלע בראסערס און אלע אין בעסטען צושטאנד מאנולא, פילסודסקיעגא 4. 117

סאסנאווע ברענהאלץ, ערשטקלא־סיגע קוואליטעט צו קאנקורענץ-פרייזען ליפערט וואגאנענווייזע **J. Goldhaar** **Suchedniów, woj. Kieleckie** ערקונדיגען ביי א. פּיאנטעק, שרוד־מיעסקא 11. 2-טער שט., פראנט. 97

איך לערן אויס יונגלעך און מעד־לעך הענטשקעס צו ארבייטען דורך א קורצע צייט, בילינע פרייזע. לימאנאוו־סקיעגא 10 ביים הענטשקע-מאכער. 119

רעודער צו קינדער-שקאַרפעטלעך אויף 12/60 מאשין ווערט אנגענומען גע־גען פינקטליכע און שנעלע אויספיהרונג, ביי שטערן, טארגאווא 10 וו. 30. 110

צו פערקויפען א P. D. מאשין־זאפט אויך א שפּול מאשין 12 ווינדען צו ערפאהרען זגערזשער 18 אין שיך געשעפט. 107

Zaginiony został kwit inkasowy za Nr. 16962 wyd. przez Bank Kup. Kredytowy na imię M. Baharjer na weksel na sumę Zł. 275.— pł. w Poznaniu. Kwit zostaje unieważniony.

זאפארט צו פערמיטען 1 צימער און קיך, נארוטאוויטש 37. ערפאהרען ביים ווירט. 106

אנ׳ארט צו שלאפען פאר איין פער־זאן אפּצוגעבען, ציגעל-גאס 15 וו. 31

אנ׳ארט צו שלאפען פאר 2 יונגע־לייט נעבען בילינ, דירה-געלד פון זאפארט פיעטריקאווער 36 וו. 21. 112

פערשידענעס

א רוטינירטער צושניידער און טיכ־טיגער פערקויפער זוכט א פאסטען, אפּפר־גען אונטער „צושניידער" אין אדמיניס־טראציע. 25

א 12-ער שטריק-מאשין זוך איך צו קויפען, צו ערפאהרען ציגעלגאס 20 וו. 26 ביי שילדהויז. 129

צו א מעבלירט צימער ווערט גע־זוכט א יונגערמאן אלס שותף, בעזונדע־רער איינגאנג בילינ דירה-געלד. צו ערפאהרען זאכאדניא 31 וו. 15.

זעהר א גרויס צימער מעבלירט פאר א פארפאלק אדער יונגעלייט אדער פריילינס. פיעטרקאווער 50, וו. 13

צו פערדינגען א שעהן טרוקען זוניג צימער מיט בעקוועמליכקייטען עווענטועל מיט קיך. בענעדיקטא 9 וו. 10

בילינ צו פערקויפען א קינדער סאמאכאדאווע וועגעלע אין גוטען צו־שטאנד ווענינ בענוצט. פיעטריקאווער 21 פראנט, 2-טער שטאק. 132

איבערצוגעבען א וואוינונג פון 1 צימער מיט א קיך און קארידאר מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין ראיאן פון דער אלטשטאדט. צו ערפאהרען אלט=שטאדט 11 אין ביר-שענק. 122

ראקאלען

צווי פריילינס צום שלאפען ווערט געזוכט פילסודסקיעגא 25 וואוינונג 24.

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט. צו ערפאהרען בושעווינער 15 וו. 13. 134

איבערצוגעבען א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 יונגעלייט אין א בעזונדער צימער און א בעזונדער איינ־גאנג, פילסודסקיעגא 56 פראנט, 1. שט. וו. 5. 127

2 פאבריקס-לאקאלען צו פערמיטען פון זאפארט, בילינ דירה-געלד. צו ער־פאהרען בעזארנע 6, פוטערשנים. 124

אנ׳ארט צו שלאפען פאר איין אדער צווי פערזאן מיט א בעזונדערן איינגאנג, פיעטר. 101 וו. 32.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

פאר׳ן טעקסט—8 גר. פרייטאג און ערב-יו״ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען

אין טעקסט—40 . . . . . —60 4

זאב׳ן טעקסט—12 . . . . . —18 . . . . .

אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל. יעדעס מעטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:

אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפּטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און טעז מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט־ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Z wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 81.